

הישיבה השלוש-מאות-ושישים-ואחת של הכנסת התשיעית

יום שני, ט"ו אב תש"ם (28 יולי 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

גרופר; 5. חוק שכר חברי הכנסת: (תיקון סעיף 7), תש"ם—1980 — הצעתו של חברי הכנסת שמואל טולידאנו; 6. חוק מבקרים פנימיים במשרדי הממשלה, תש"ם—1980 — הצעתו של חברי הכנסת שמואל טולידאנו.

כן הונחו: מסקנות ועדת החוץ והבטחון בעניין החלטת ועידת-יוניציה, ובנושא: מועצת אירופה והמצב במזרח-התיכון; הצעת ועדת הכנסת לתיקון תקנון הכנסת; החלטת הכנסת על הסמכת ועדת הכנסת לפי סעיף 7(3) לחוק הרבנות הראשית לישראל, תש"ם—1980; החלטת ועדת הכנסת בדבר חסינות דברי דואר הנשלחים מחברי הכנסת אל חיילים ואסירים; הודעת שר החינוך והתרבות בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: "התפרעות באסיפה באוניברסיטה העברית", ובנושא: "ממצאי דו"ח-מיינוקוביץ על מערכת החינוך."

כן הונחו מטעם הוועדה לענייני ביקורת המדינה: א. סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין-וחשבון מס' 30 של מבקר המדינה (חלק א'); ב. סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין-וחשבון השנתי מס' 8 של נציב תלונות הציבור.

ב. שאילתות ותשובות

ג. לפי מידע שנמסר עיכבה חברת החשמל שכירת עובדים מקצועיים בגלל תכניתה להעביר חלק מהעבודות לחברות זרות. האם נכונה ידיעה זו?

ד. האם קיימת בידי חברת החשמל האפשרות להדיח ביק את הפיגור בן השנה במגמה למנוע את הפסד 120 מיליוני הלירות?

ה. האם יכול השר לתת היום הערכה מוסמכת של מועד סיום הפרוייקט?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית. י. מודעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א—ג. ראה-גא תשובתי מיום 30 ביוני 1980 על השאלתה של השואל הנכבד מס' 5160.

ד—ה. לוח הזמנים המעודכן להקמתה של תחנת-הכוח מ"ד מצביע על פיגור של חודשיים-שלושה חודשים בהפעלת היחידה הראשונה בפחם הצפויה עתה במאי 1981. מאידך גיסא יקוצר משך ההקמה של היחידות השלישית והרביעית, והן תופעלנה, לפי לוח הזמנים המעודכן, האחת בסוף 1982 והשנייה בסוף 1983.

היו"ר י. ברמן:

אני פותח את הישיבה. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורד:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: 1. חוק הירושה (תיקון מס' 6), תש"ם—1980; 2. חוק לתיקון פקודת הרשויות המקומיות (מס עסקים) (מס' 8), תש"ם—1980. לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 40), תש"ם—1980 — שהוחזר מוועדת הכספים.

לדיון מוקדם: 1. חוק שירות חיוני, תש"ם—1980 — הצעתה של חברת-הכנסת גאולה כהן; 2. חוק השופטים (תיקון סעיף 17), תש"ם—1980 — הצעתו של חברת-הכנסת אורי אבנרי; 3. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (ניכויים בשל הוצאות נסיעה), תש"ם—1980 — הצעתו של חברת-הכנסת ירוחם משל; 4. חוק לביטוח נזקי טבע וחקלאות, תש"ם—1980 — הצעתו של חברת-הכנסת פסח

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים לשאילתות ותשובות.

5536. הפיגור בכניית תחנת-הכוח בחדרה

חברת-הכנסת א. שפייר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ו בשבט תש"ם (13 בפברואר 1980):

פיגור בן שנה, המאפיין את בניית תחנת-הכוח בחדרה, עלול לגרום למשק הפסד של כ-120 מיליון לירות.

לדברי מנכ"ל חברת החשמל נגרם הפיגור בשל מחסור בכוח-אדם ועקב הערכה מוטעית של המתכננים את זמני הקמת היחידות הגדולות.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם קיים גם היום מחסור בכוח-אדם מיומן להשלמת הפרוייקט? אם כן — היכן יש בכוונת החברה לגייסו?

ב. בשנה האחרונה נפלטו מאות בעלי מקצוע ממפעלים יצרניים — טכנאים, רחכים וחשמלאים. האם עושה חברת החשמל לקליטתם?

2. מה הן הסיבות שעד היום אין חשמל במושב קשת?
3. מזה הן הסיבות לאי-ביצוע עבודות התשתית על-אף העובדה שאין בעיה תקציבית?
4. האם מוכן כבוד השר לפעול לביצוע עבודות החשמל ברמת-הגולן ולאפשר אספקה סדירה של החשמל בכל הישובים?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מורעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. המושב קשת חובר לרשת החשמל בחודש מאי האחרון.
3. העבודה בוצעה.

4. מדיניותנו היתה והינה להעניק עדיפות לעבודות התשתית לפריסת רשת החשמל הארצית בשטחי יהודה ושומרון, חבל עזה ורמת-הגולן ולחיבור ישובים אליה. מדיניות זו מיושמת על-ידי חברת החשמל לישראל.

6190. מניעת הפעלת רכב בגאז

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

חוק הפעלת רכב והצו שבנדון הוצאו בשנת 1961, ומטרתם היתה למנוע הפעלת רכב מנועי בגאז. בשנת 1961 הוחלט שקנס בסך 4,000 לירות הנקוב בסעיף 7(א) לחוק יהיה עונש ההולם את המקרה ומי שעבר עבירה חוזרת על הוראה מהוראות חוק זה דינו מאסר חודשיים או קנס של 5,000 לירות.

(האישום בהפעלת רכב בגאז הוא בס' 2/ לצו דלעיל).

להלן הנימוקים:

1. המס על בנזין (הבלו) יותר מכפול מן המס על הגאז. אם ניקח בחשבון שק"ג גאז שווה לשני ליטר בנזין נמצא שיש כאן הברחה של מס.

2. הכמות של הגאז המתקבלת מבתי-הזיקוק מוגבלת, וכיום היא מספיקה לתצרוכת ביתית בלבד.

3. הרכבת הבאלונים של הגאז נעשית "במחתרת", היות שזו עבירה. המוסכים המורשים נמנעים מלעשותה, והעבודה נעשית על-ידי אנשים בלתי-מקצועיים והתוצאה עלולה להיות מסוכנת.

(הרכבת הבאלונים מהווה עבירה לפי ס' 6/ לצו הפעלת רכב בגאז וכן בחקנת 380 לתקנות התעבורה, תשכ"א—1961, צו האוסר שינוי מבנה הרכב. לעניין זה התייחס בית-המשפט העליון בע.פ. 132/78 בעניין: מדינת ישראל נגד חברת "מגור" — שירותי רכב ישראל בע"מ ואחרים).

שאלתי לכבוד השר:

מה בדעתו לעשות לשינוי המצב?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מורעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

העונש המוטל לפי חוק הפעלת רכב חמור מהמשתמע בשאילתה, ואין מקום, לדעתי, בשלב זה ובתנאים אלה ליזמה לשינוי החוק.

5698. המפגע הפיכתי הצאי מהפעלת תחנת-הכוח בחדרה

חברת-הכנסת א. שציור שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

על-פי ממצאים של משרד החקלאות עלולה תחנת-הכוח בחדרה להוות מוקד לזיהומים שונים ומשונים בראדיוס של 30 ק"מ ממיקומה.

15 טונות של גפרית דורחמצנית ו-10 טונות של אפר מרחף תפלוטנה ארובות התחנה מדי שעה. האוויר המ-זוהם, האפר והגפרית יגרמו נזקים חמורים לתושבי הסביבה ושדותיה.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם הגיעו הממצאים הנזכרים לידי השר?
- ב. אם כן — האם לדעת השר הם נכונים?
- ג. אם הממצאים נכונים, אילו פעולות תינקטנה על-ידי משרד האנרגיה והתשתית כדי לקדם את פני הרעות שהזכרו?
- ד. האם יינתן פיצוי לנפגעים מפעולתה של התחנה?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מורעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. כן.

ב. תחנת-הכוח מ"ד תפלוט בממוצע בשעה 8—15 טונות של גפרית דורחמצנית ורבע עד חצי טונה לשעה אפר מרחף.

ג. משרד האנרגיה יקפיד על קיומן של כל הוראות התקנון המפורט להפעלת התחנה, כפי שהוכן על-ידי המועצה הארצית לתיכנון ולבנייה, אושר על-ידי הממשלה וקיבל חוקף חוקי.

ד. פקודת הנויקין (נוסח חדש) והחוק למניעת מפגעים מטילים על חברת החשמל אחריות לנזקים ומטרדים אם ייגרמו כתוצאה מפעולת התחנה.

6184. פיתוח רשת החשמל ברמת-הגולן

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

בסיור שערכתי ברמת-הגולן ב-28 באפריל 1980 גפתי עם נציגי הישובים. בפגישה נמסר לי על הליקויים ברשת החשמל ועל העובדה שעד היום מושב קשת איננו מחובר לרשת החשמל, דבר המפריע לחיים התקינים במקום ולפיתוחו של הישוב.

כמו-כן נמסר לי כי יש תכנון של רשת החשמל, יש תקציב, אך הביצוע אינו.

נוכח החשיבות הנודעת להבטחת תאורה וחשמל לצרכים בטחוניים ומשקיים ונוכח הסבל הרב הנגרם לאוכלוסיה ברמת-הגולן, ובמיוחד בישובים קיבוציים ומרשיבים שהוקמו במשך השנים, ובהתחשב בצורך הבטחוני והלאומי ביישוב רמת-הגולן, פיתוחה ואיכלוסה, הנני מבקשת מכבוד השר להשיב לי:

1. האם קיים תכנון לרשת החשמל והתקנתה בכל הישובים שהוקמו ברמת-הגולן?

עיצומים מצד עובדי החשמל, נחתם הסכם גוסף עם השר ויושב-ראש הדירקטוריון מר דוד שיפמן, ולפיו יינתנו הטבות נוספות לעובדים (גמול השכלה וכו'). העובדים המקצועיים לא קיבלו כל הטבות.

רצוני לשאול:

1. האם נכונות הטענות האלה שהובאו לידיעתי?
2. אם כן — מדוע נפגעו העובדים המקצועיים ומדוע לא כובד ההסכם שנחתם?
3. האם ההסכמים שנחתמו על-ידי השר אושרו על-ידי ועדת השרים לענייני שכר?
4. מדוע נחתמו תוך פרק זמן קצר 4 הסכמים עם העובדים, תוך התעלמות מסקטור העובדים המקצועיים, ולטענתם — על חשבונם?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תיאור העובדות מוטעה.
 2. העובדים המקצועיים לא נפגעו וכל ההסכמים אתם כובדו.
 3. כן.
 4. לא נחתם כל הסכם תוך התעלמות מסקטור העובדים המקצועיים ועל חשבונם.
- הטענות שמציג השואל הובאו על-ידי הצדדים בפני המוסד לבוררות מוסכמת ונדחו על-ידי.

6397. הרעשים החזקים הבוקעים מתחת-הכוח "רדינג"

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980):

קולות פיצוץ אדירים הבוקעים לאחרונה מארובת תחת-הכוח "רדינג", גם בשעות הלילה, מטרידים את מנוחתם של תושבי הסביבה.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם ידוע הדבר לשר?
- ב. האם מצויים קולות הפיצוץ הנוכחים במיפרט התיכון של המיתקן והאם היו צפויים מראש?
- ג. האם נובעים הקולות מתקלות? אם כן — מה הן?
- ד. אם מדובר בתקלות, האם מתלוות אליהן תופעות של זיהום אוויר מוגבר?
- ה. כיצד ותוך כמה זמן יתגבר המשרד על התקלות הנזכרות?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- א. ידוע לי כי בתחת-הכוח "רדינג", כמו בכל תחת-כוח, משמיעים שסתומי הבטחון, בנסיבות מסויי-מות, רעשים חזקים.
- ב. מיפרט התיכון כולל התקנת שסתומי בטחון על דודי הקיטור, וצפוי, אפוא, שמפעם לפעם ישמיעו השס-תומים רעשים.
- ג. יש רעשי שסתומים שמקורם בתיפקוד תקין של דודי הקיטור, למשל בעת הנעת היחידות. במקרים אלה ניתן לכוון מראש את עיתוי השמעת הרעשים ומשתדלים

6313. חיבור שכונה בדלית-אל-כרמל לרשת החשמל
חבר-הכנסת א. נסראדין שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"א בסיון תש"ם (5 ביוני 1980):

קימת שכונה (אלסואניה) של חיילים משוחררים בדלית-אל-כרמל שאין בה אור החשמל.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם ידועה לכבודו העובדה שעד היום הזה קיימת שכונה ללא חשמל בדלית-אל-כרמל?
2. מה היא הסיבה שעד כה לא חוברת השכונה, אף ששילמו תושבי המקום את הסכומים הנדרשים?
3. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי שתחבור השכונה במהירות, וזאת כדי להקל על ילדיהם ומשפחותיהם?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.
2. היו קשיים ועיכובים בביצוע העבודות לחיבור החשמל, הנוצצים בבעלי הקרקעות ובהם מזמיני החיבורים.
3. העבודה מסתיימת והולכת.

6314. טענות ברבר קיפוחם של העובדים המקצועיים בחברת החשמל

חבר-הכנסת ה. זיידל שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"א בסיון תש"ם (5 ביוני 1980):

פנו אלי נציגי העובדים המקצועיים בחברת החשמל בטענה כדלקמן: בדצמבר 1978 נחתם הסכם לעובדי חברת החשמל והעובדים "המקצועיים" (טכנאים, אקדמיים). ההסכם אמור היה להתבצע לגבי כלל העובדים. תוספות שכר מעל ההסכם הארצי — "עודף אישי", "תור-ספת מאמץ" ותוספת 1.5%.

העובדים המקצועיים הדגישו בעת חתימת ההסכם שהסכם זה הוא לגביהם הסכם חלקי וסוכם שברגע שיח-תם ההסכם עם כלל האקדמאים ייהנו מכך גם העובדים המקצועיים בחברת החשמל.

במארס 1979 נחתם הסכם ארצי לגבי כלל האקדמאים (מהנדסים וטכנאים), והעובדים המקצועיים (מהנדסים, טכנאים) בחברת החשמל תבעו בהתאם למוסכם ליישמו. המזכירות הארצית של עובדי חברת החשמל התנגדה ליישום ההטבות לגבי מהנדסים וטכנאים ותבעה ליישמן לגבי כלל העובדים.

ביוני 1979 חתמה ההנהלה על הסכם עבודה חדש, בנוכחות כבוד השר, ולפיו ייושמו ההסכמים, שנחתמו עם האקדמאים במדינה, לגבי כלל עובדי חברת החשמל, אך לגבי האקדמאים בחברה (המקצועיים) יבוטלו כל ההטבות שניתנו בשנת 1978 וינוכו משכרם ההטבות שקיבלו, "עודף אישי" וכו', בו בזמן כשלל חיבור העובדים, מלבד המקצועיים, קיבלו את ההטבות. ב-25 באוגוסט פרצה שבייתה כללית בחברה שתוצאותיה היו חמורות. המנהד-סים לא הצטרפו לשבייתה למרות הלחצים שהופעלו על-הם. בסיומה נחתם ב-7 בספטמבר 1979 הסכם עבודה חדש, המותנה באישורה של ועדת שרים לענייני שכר, ולפיו יקבלו העובדים הטבות נוספות, אבל המקצועיים לא יקבלו כל הטבות שהן. במארס 1979, אחרי חודש של

בזמן האחרון הולכות ורבות הפסקות הזרם בקו זה, הגורמות תקלות בייצור והכבדה חמורה על יכולת התמזגות דודות התושבים עם בעיית האקלים האופיינית לאזור חם זה.

אבקש את תשובת השר :

1. כמה הפסקות חשמל היו בקו בקעת-הירדן בחורף דשים אפריל-מאי 1980 ?
2. האם מותקנים בקו זה מבטיחים אוטומאטיים המחדשים את הזרם אחרי קצר רגעי ?
3. אם אין, בקו זה מבטיחים כנ"ל, האם יותקנו, ומתי ?
4. מה התכנית לשיפור האספקה בטווח הקצר ?
5. מה התכנית לשיפור האספקה בטווח הארוך ?
6. מה הם המועדים החזויים בקשר לשאלות 4, 5 ?

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי :

1. בחודשים אפריל-מאי 1980 היו 11 ימים שבהם היו הפסקות, ומשכן הממוצע היה כשעה אחת.
- 2-3. בקו יש מיתקן המחבר את הקו אוטומאטית מייד לאחר הפרעה חולפת. חברת-הכנסת כ"ץ בעצמו הסביר כאן בדיון על משרד האנרגיה והתשתית מה זה. כאשר ההפרעה נמשכת — הקו מתחבר אוטומאטית אחרי 15 שניות נוספות.

4. פעולות שנקטו בטווח הקצר לשיפור האספקה על-ידי חברת החשמל היו : מתן הרשאות לחשמלאים מתושבי הבקעה לביצוע פעולות בקו, לזירוז איתורה של תקלה אפשרית ; מגעים מתמידים עם שלטונות צה"ל לני-קיתת אמצעי זהירות, כדי למנוע ניתוק קווים בעת ירי אימונים בסביבת קווי מתח גבוה ; הכנסת שיפורים ושינויים שונים בקו באורח מקומי. לאחר סיורים באוויר ועל הקרקע, לאורך הקו, תוכנן מיבצע לריכוז הטיפול בכל הפגיעות שנצפו בקו. המיבצע הנ"ל נמשך מבוקר ושל יום 23 ביוני 1980 ועד לאחר רדת החשכה, בהשחתת פות עשרות עובדים, והיה זה מיבצע יחיד ומיוחד שעשינו באזור כזה. לאחר תיאום מוקדם עם צה"ל וועד ישובי הבקעה תוקנו קטעים שלמים, הוחלפו עמודים וטופלו מאות פריטים לאורך הקו.

5-6. הוסכם בין כל הנוגעים בדבר, ובהם המוסדות המיישבים, חברת "מקורות", צה"ל, חברת החשמל לישראל ומשרד האנרגיה והתשתית, להחיש את התקנתו של קו מתח גבוה נוסף לבקעה, אשר יבוא מירושלים ויאפשר שיפור ניכר באמינות האספקה. יש לצפות למסירת ההזרמה לתיכנון קו זה בזמן הקרוב ביותר — מדובר בימים ספורים — ולהקמתו תוך כשנתיים-יחצי.

6400. רווחי בתי-הזיקוק בחיפה

חברת-הכנסת א. שפייר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980) :

רווחיהם של בתי-הזיקוק בחיפה התבטאו בשנת 1978 בתשואה נטו של 17.7%, עליאף העובדה שעל-פי החוזה שנחתם בינם לבין הממשלה על שיעור התשואה להיות 9% בלבד.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. האם מאשר השר את נכונותם של נתונים אלה ?

שאלו לא יופיעו בשעות הלילה. יש גם רעשי סתומים שהם בלתי-צפויים, בהיות סיבתן נעוצה בתקלות, ואלו אינם ניתנים להכוונה ושליטה.

ד. כל הרעשים האמורים מקורם בפליטת קיטור ואין כל קשר בינם לבין זיהום אוויר.

ה. לאור האמור לעיל אין השאלה רלבאנטית.

6398. התקלות בזרימת החשמל הנגרמות על-ידי ערפילים

חברת-הכנסת א. שפייר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980) :

ד. תקלות רבות באספקת החשמל נגרמות לאחרונה במישור החוף, בגלל הערפילים הכבדים המכסים את האזור כמעט מדי לילה.

אודה לשר אם ישיב :

א. כמה תקלות באספקת זרם החשמל בגלל ערפילים היו השנה ? במשך כמה חודשים בשנה קיימת התופעה ? באילו תקופות היא חמורה במיוחד ?

ב. האם מדובר בסוג תקלה שאינו ניתן למניעה ?

ג. אם ניתן למנוע את התקלות הנזכרות, מה הן הדרכים לכך ? האם יש בדעת המשרד לנקוט אותן ?

ד. מדוע לא יוזהר הציבור על תקלות צפויות בזרם החשמל בגלל ערפילים, בדומה לאזהרות הניתנות לציבור באמצעות כלי-התקשורת על סכנת שריפות בעתות שרב ?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. בשנה האחרונה — יוני 1979-מאי 1980 — היו במערכת המתח העליון של חברת החשמל 76 הפסקות קווים של 150 ו-110 ק"ו בגלל ערפילים. הפסקות הקווים הנ"ל גרמו להפסקת חשמל לצרכני חברת החשמל ב-18 מקרים.

ההפסקות אירעו בחודשים כלהלן : יולי 1979 — 1 הפסקה ; ספטמבר 1979 — 8 הפסקות ; אוקטובר 1979 — 2 הפסקות.

ב. התקלות בעת הופעת ערפילים נגרמות כתוצאה מהתרבות שכבת הזיהום המצטברת על פני המבדדים והמורכבת מחלקיקי מלח ואבק הנישאים ברוח ומפליטות תעשייה, חמרי ריסוס חקלאי וכדומה. התרבות זו פוגמת ביכולת הבידוד של המבדדים.

ג. לצורך הקטנה של מספר התקלות נוגעים בחברת החשמל להגברת את רמת הבידוד באזורים הצפויים לזיהום קשה בשלב התיכנון של הקווים וכן נוקטים פעולות לניקוי ושיטפת מבדדים תקופתית במקומות הרגישים. מהאמור לעיל יובן שלא ניתן למנוע תקלות כנ"ל לחלוטין.

3. אבדוק את ההצעה, אם-כי הנני מפקפק מראש במעשיותה.

6399. ההפרעות באספקת החשמל בבקעת-הירדן

חברת-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980) :

קו המתח הגבוה בבקעת-הירדן מספק חשמל לכל תושבי האזור לכל אספקת המים שלהם ולמיתקני הייצור והשירותים למיניהם.

פיחות הלירה מאז ועד עתה בצורה משמעותית ביותר. יוצא שחברת החשמל משתמשת בכסף של הצרכן ללא כל הצדקה חוקית ומוסרית. לכשחייבת היא להחזיר את הפקדון החוזר הוא סמלי ביותר.

שאלתי לכבוד השר:
מה בדעתו לעשות לתיקון העוול?

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
בהמשך לתשובתי על השאלתה של השואל, חבר הכנסת הנכבד, אני מבקש להזכיר שהחברה אמנם מחזירה אותו סכום הפקדון הנומינאלי שגבתה לפני שנים רבות וגמנעת מלממש את זכותה לעדכן את סכום הפקדון של הצרכן הביתי כדי גובה חשבון דו-חודשי, על-פי התקנות. אין, איפוא, הצדקה לדבר על עול הנגרם לצרכנים בהקשר זה. הסכומים מוחזרים — אנחנו בתהליך של החזרה — נכון, בערכם הנומינאלי, אבל מאידך גיסא אין אנחנו מפעילים את הזכות שלנו לגבות שני חודשי צריכה, על-פי התקנות הקיימות, במחירים ובתעריפים הקיימים. יש איוון מסויים בעניין הזה.

היו"ר י. ברמן:
רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):
ללא קשר בין שני הדברים אני שואל שאלה פשוטה: האם אין זה עוול או אפילו גול שאדם שלוקחים ממנו לירה לפני עשרים שנה, כעבור עשרים שנה מחזירים לו אותה לירה, בלי ריבית ובלי כל הבדל ושנוי בערך הלירה?

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
אני חוזר ומסביר. קודם-כך, אנחנו במסגרת החוק והתקנות. יכול להיות שיש עוול מוסרי בכך, אבל אין בהכרח חפיפה בין חוק לצדק. החוק אינו מחייב אותנו להחזיר אלא את הסכום הנומינאלי. זה המצב על-פי התקנות שאושרו בוועדת הכספים של הכנסת דאז. אם אתה שואל על לפנים משורת הדין — על הדין השבתי לך — אמנם אנחנו מחזירים בעיות רב, כפי שאמרת, אבל איננו משתמשים בזכותנו לגבות פקדון חדש על-פי שני חודשי צריכה, ויכול להיות שאמנם היינו מחזירים יותר כסף, אבל בו בזמן היינו גובים יותר מה-חוזר. אינני אומר שזה אמור לגבי כל מגוי בנפרד אבל בתחשיב הכללי, כאשר הביאו לפני את המצב, ראיתי שגם אם אלך לשינוי התקנות וחוזר באופן צמוד תהיה הגבייה המחודשת שוות-ערך לפחות להחזר. לכן החלטנו לעמוד בהתחייבות החוקית על-פי התקנות ולא להפעיל את הגבייה השנייה. סך כל האזרחים אינו מפסיד. בודדים אולי כן. אחרים נהנים.

6403. תחנת-הכוח בזיקים

חבר-הכנסת מ. קצב שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980):

אמצעי התקשורת דיוותו כי לחברת החשמל אושרה הלוואה מהבנק העולמי לצורך רכישת ציוד לתחנת-כוח בזיקים. זאת בשעה שהמועצה הארצית לתיכנון ולבנייה טרם אישרה את הקמת תחנת-הכוח בזיקים, וחברת החשמל נדרשה לבדוק כמה הצעות אלטרנטיביות להקמת תחנת-כוח בנוסף על זו המתייחסת לזיקים.

ב. אם כן — כיצד זה רווחיהם של בתי-הזיקוק היו בשנת 1978 כפולים מהמוסכם? האם אין רווחים אלה מופרזים?

ג. האם נכונה הטענה שהרווחים החורגים מוטלים על הצרכן כחלק ממחיר הדלק?

ד. מחישובים שונים עולה כי שיעור המס ששילמו בתי-הזיקוק בתקופה הנזכרת היה 22% בלבד. מדוע לא יוגדל המס באופן שסך התשואה יישאר, בסופו-של-דבר, 9% בלבד?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. אין כל הסכם בין בתי-הזיקוק לבין הממשלה לגבי גובה הרווחים שיהיו לבתי-הזיקוק.

ב. מאחר שכאמור לעיל לא היה הסכם, אין רווחי בתי-הזיקוק בשנת 1978 כפולים מהמוסכם.

ג. הרווח העיקרי של בתי-הזיקוק ב-1978 נובע מווי-קוק ליצוא ולכן לראות ברווח זה חלק ממחיר הדלק המוטל על הצרכן.

ד. באשר לשיעור המס ששילמו בתי-הזיקוק — אין שר האנרגיה מופקד על בעיית מסים.

6401. איכות הדלק הנרכש בחוץ-לארץ

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980):

בשל איכות דלק ירודה נגרמו לחקלאים רבים, המשתמשים בתנורים לחימום חממותיהם, נזקים כבדים בסך עשרות מיליוני לירות.

מעבדת הטכניון בחיפה קבעה כי כמויות המשקע והאפר גבוהות מהמותר בתקן הישראלי.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם ידועים לשר מגזרים נוספים שנפגעו בשל שימוש בדלק בעל איכות ירודה?

ב. האם יש בידי המשרד אמצעים מספיקים כדי לפקח על איכות הדלק הנרכש בחוץ-לארץ?

ג. מדוע לא יורה השר על ביצועה של בדיקה מקיפה במאגרי דלק במדינה, כדי למנוע נזקים נוספים העלולים להיגרם לתעשייה, לבעלי רכב וכד'?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. לא.

ב. כן.

ג. איכות הדלק במאגרים נבדקת בהתאם לתקנים.

6402. שיעור סכום הפקדונות למוני חשמל המוחזר לצרכנים

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980):

בתשובה מיום 3 ביוני 1980 על השאלתה שלי. מס' 5083 לא נענית, משום-מה, על החלק היסודי מהשאלתה והוא: חברת החשמל גבתה סך של 5 עד 7 לירות כפקדון בשנת 1951 ואותו סכום מוחזר בשנת 1979, למרות

1. התשובה שלילית.

2. על צריכת חשמל לשימוש זהה חלים בכל אזורי הארץ תנאי אספקה ומחירים זהים. העקרונות והקריטריונים שעליהם מושתתים תעריפי החשמל מבוססים על הקשר בין המחיר המשתלם על-ידי צרכני החשמל לבין העלויות הריאליות הנגרמות למשק בגין צריכתו. העריף החשמל אינו מתאים לשמש כמכשיר יעיל לטיפול בבעיות של חברה ורווחה על-ידי מתן סובסידיות. לפיכך לא ניתן לקבוע מחיר חשמל מוזל לאזור בית-שאן. ראוי להזכיר גם שקיימות דרישות דומות של צרכנים באזורים חמים אחרים בארץ, כמו עמק-הירדן, אזור ים-המלח, וייתכן אף אזור באר-שבע וכו'. מאידך גיסא יתבעו צרכני ירושלים וצפת, למשל, מסיבות אקלימיות מקומיות, תעריף מוזל לחימום בחודשי החורף.

6449. איש תפקידים בחברת החשמל

חברת-הכנסת ה. זיידל שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ט' בתמוז תש"ם (23 ביוני 1980):

הוועדה שחקרה את תקלת החשמל באוקטובר 1979 ("ליל העלטה") בחברת החשמל המליצה המלצות בתחום המקצועי ובתחום כוח-האדם. הוועדה המליצה על רוטאציה בתפקידים נהליים והכשרה מקצועית. ב"הארץ" מיום 8 ביוני 1980 נתפרסם כאילו המלצות אלו לא הוגשמו עקב התנגדות ועד העובדים הכללי, בניגוד לנכונות ועד המ' הנדסים. נציגות המהנדסים התריעה בהודמנויות-שונות על איש תפקידים (בדרך-כלל נהליים), המחייבים ידע הנדסי אקדמי, על-ידי עובדים חסרי הכשרה ונעדרי כישור רים הולמים. לפי דברי הוועדה לא תוקן הדבר, והמצב אף הורע.

בקשר לכך רצוני לשאול:

1. האם נכונות הטענות שנמסרו על-ידי העתונות וועד המהנדסים?
2. מה בדעת השר לעשות כדי להגשים את המלצות הוועדה בעניין כוח-אדם מקצועי מהימן?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מורעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התיאור כפי שהובא בשאלתה איננו מדויק. הוועדה לא המליצה על רוטאציה בתפקידים אלא על עיבוד תכנית השתלמות מקצועית, בנוסף על ההשתלמויות הקיימות. כן המליצה הוועדה לעבד קריטריונים מיוחדים לקבלת עובדים לתפקידים הדורשים אחריות מיוחדת.
2. המלצות הוועדה בעניין כוח-אדם מיומן נמצאות בתהליכי יישום.

6499. השימוש בכספים שהוקצבו לחיפוש נפט

חברת-הכנסת נ. פדר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ט"ז בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980):

בעתון "מעריב" מיום 27 במאי 1980 פורסם כי מאות מיליוני לירות מכספי המדינה, אשר הוקצבו למשרד האנרגיה והתשתית מטעם חברת הנפט הלאומית לחיפוש נפט, אינם מנוצלים לצורך זה אלא מושקעים בהשקעות פיננסיות שונות.

אודה לשר אם יאיל להשיב:

1. האם המידע הנ"ל נכון?
2. האם לחברת החשמל אושרה הלוואה מגורם בין-לאומי כלשהו? באיזה סכום? לאיזו מטרה?
3. האם חברת החשמל בחנה אלטרנאטיבות אחדות להקמת תחנת-הכוח? האם הבחינות הסתיימו? מה הן המסקנות?
4. כיצד חברת החשמל מבקשת הלוואה מגורם בין-לאומי בשעה שהמועצה הארצית לתיכנון ולבנייה טרם אישרה את הקמת תחנת-הכוח בויקים?
5. האם נכונה הידיעה כי חברת החשמל פירסמה מכרז לרכישת ציוד לתחנת-הכוח בויקים לפני קבלת היתרים סופיים?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מורעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המידע נכון.
2. אושרה הלוואה מהבנק האמריקני ליצוא ויבוא, לצורך רכישת ציוד עיקרי לתחנת-הכוח שתוקם בדרום הארץ ותופעל ב-1986/87.
3. חברת החשמל מצדה בחנה אחרים לצורך הקמתה של תחנת-הכוח והגיעה למסקנה שאת התחנה האמורה ניתן יהיה להקים במועד הדרוש רק באתר לחוף הים באזור זיקים.
4. התחנה תוקם באתר אשר ייקבע לצורך זה על-ידי המועצה הארצית לתיכנון ולבנייה, שהחלה כבר בדינוניה בעניין זה. לוח הזמנים להקמת התחנה וההליכים הממושכים שבהם כרוכה בקשת הלוואה מהבנק ליצוא ויבוא חייבו טיפול בנושא על סמך קביעה טנטאטיבית של האתר המיועד, זמן רב לפני אישורו הסופי. עובדה זו לא תגביל, למעשה, את חופש ההחלטה של המועצה הארצית.
5. הידיעה נכונה. הטעמים לכך — זהים עם אלה המובאים בסעיף 4 לעיל.

6434. הוזלת חשמל בבית-שאן

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980):

בגלל תנאי החום הקשים השוררים בחודשי הקיץ בבית-שאן נאלצים התושבים להפעיל את מזגני האוויר במשך שעות ארוכות, דבר הכרוך בתשלומי חשמל גבוהים ביותר מדי חודש. מרבית המשפחות משלמות כ-4,000 לירות לחודש, כאשר המשכורת הממוצעת היא 10,000 לירות לחודש.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם תושבי בית-שאן נהנים מהקלות בתשלומי החשמל עקב התנאים המיוחדים של האזור?
2. אם לא — האם מוכן השר לתבוע מחברת החשמל לקבוע תעריפים מיוחדים לתושבי בית-שאן, כדי שיוכלו להמשיך ולהפעיל בהם הכבד של הקיץ את מזגני האוויר?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מורעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2. האם יואיל כבוד השר לתת הוראות מתאימות לפתיחת סניף דואר במרכז הנ"ל ?

שר-התקשורת י. מודעי :

1. בשכונה ד' בבאר-שבע קיים סניף דואר. בשכונה ו' יש רק כ-1,000 בתי-אב. בשכונה ד' הנ"ל פעלה סוכנות דואר החל מאוגוסט 1970. הסוכנות נסגרה ב-11 באפריל 1979, לאחר שסוכן הדואר סטה. יש לי ביטוי חריף יותר, אבל לא בדקתי אותו ואני זהיר. מאז נסגרה הסוכנות נעשו מאמצים לאתר מועמד או מבנה מתאים לפתיחת סוכנות דואר אחרת במקומה.

2. בחודש פברואר 1980 פנתה תושבת השכונה, בעלת חנות, בהצעה לפתוח סוכנות דואר במרכז-אורן. בשל קשיים בתקציב סוכנויות הדואר וקיצוץ נוסף שהיה בתקציב הכולל מתעכבת בינתיים — ואני מדגיש : בינתיים — פתיחת הסוכנות.

התקציבים העומדים לרשותנו היום קטנים מאלה שעמדו לרשותנו, ריאלית, בשנה שעברה, והשיקול תמיד עומד על מה לוותר. מכל-מקום נפגעים האזרחים בטיב השירות, בקצב השירות. אני אומר "בינתיים" כי בעקבות השאלתה שלך ביקשתי לבדוק באיזו הוצאה כרוך הדבר, ואולי אפשר למצוא הוצאה אחרת מאושרת שעליה אפשר לוותר, אבל לדאבוני עד היום לא קיבלתי את מלוא הנותרים. לכן, בינתיים. אם יהיה שינוי אודיע לך במכתב נפרד.

6419. התקנת טלפונים באזור החיג 067

חבר-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר התקשורת ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980) :

בתשובתך מיום 3 ביוני 1980 על השאלתה מס' 5793 לא התייחסת, לצערי הרב, לשאלתי בדבר כמות ההתקנות החדשות של טלפונים באזור החיג 067 בשנת 1979.

אבקש את תשובתך :

כמה טלפונים חדשים הותקנו באזור זה בכל אחת משנות התקציב 1977, 1978 ו-1979 ?

שר-התקשורת י. מודעי :

מספר הטלפונים שהותקנו באזור החיג 067 הוא כדלקמן : בשנת התקציב 1976/77 — 1,175 ; בשנת התקציב 1977/78 — 2,147 ; בשנת התקציב 1978/79 — 1,326 ; בשנת התקציב 1979/80 — 2,006.

אזור 067 הוא אחד האזורים שהקדיש להם משרד התקשורת תשומת-לב מיוחדת, בהתאם למדיניות הממשלה לפיתוח הגליל. כבר ב-1979/80 יש גידול ניכר במספר ההתקנות לעומת השנה שלפניה.

בצפת הופעלה מירכות מודרנית וחדשה בקיבולת של 3,000 מספרים. בסך-הכול בצפת קיבולת המירכות היא 4,700 מספרים ומהם פועלים 3,200 טלפונים. המצב בצפת הוא שכמעט כל פונה נענה תוך תקופת קצרה ביותר.

בראש-פינה הופעלה מירכות חדשה בקיבולת של 3,000 מספרים וחוברו 843 טלפונים. מספרים פנויים — יותר מ-2,000. פירוש הדבר כי כל פונה נענה כמעט מידית.

במירכות קריית-שמונה נעשתה הרחבה ונוספו 900 מספרים. הופעלו מירכות ניידות בבנייהודה ובקצרין.

אבקש להשיב לי :

א. האומנם נכונות הידיעות ?

ב. אם כן — האומנם הסיבה לכך נעוצה במחסור בתכניות לחיפוש נפט ובאי-יכולת להציע קידוחים בהיקף נרחב ?

ג. אם התשובה על השאלה ב' חיובית, מה בדעת משרדך לעשות כדי להביא לעידוד חיפושי נפט וליצירת תכניות חדשות לחיפושי נפט ?

ד. אם התשובה על השאלה ב' שלילית, מה היא הסיבה לחוסר ניצול המשאבים שיועדו לחיפושי נפט ? ה. לאן הולך הכסף שיועד להשקעות בחיפוש נפט ?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי :

(לא תוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. הידיעה מטעה ומטעה.

ב.-ד. תכניות לחיפושי נפט קיימות ואף הוכפל מאמץ החיפושים בשנה זו.

ה. למערך חיפושי הנפט בישראל.

6531. הפסקות החשמל באזור התעשייה בכרמיאל

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר האנרגיה והתשתית ביום ט"ז בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980) :

ביקרתי בימים אלה בבית-חרושת "וולטה" בכרמיאל, מפעל המייצר צינורות, כבלי טלפון ועוד.

בשיחה עם הנהלת המפעל נמסר לי שהם סובלים מהפסקות חשמל תדירות יותר מאשר במקומות אחרים ובאזורים אחרים בארץ, דבר הגורם הפרעות בייצור והפסדים. רצוני לשאול את כבודך :

1. האם האינפורמציה שנמסרה לי היא נכונה ?
2. אם כן — האם מוכן כבוד השר לבדוק ולפעול שאזור זה לא יסבול מהפסקות חשמל תדירות יותר מאשר באזורים אחרים ?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי :

(לא תוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין האינפורמציה נכונה, שכן אין באזור הפסדות חשמל רבות יותר מאשר באזורים אחרים במדינה.
2. חברת החשמל הציעה למפעל מתן הסברים ויי-עוז לגבי אופי הציוד והאמצעים שיש להתקין כדי להתגבר על ההפסקות הנובעות מתנודות מתח.

6418. העדר סניף דואר במרכז-אורן בבאר-שבע

חברת-הכנסת א. מויאל שאל את שר התקשורת ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980) :

מרכז-אורן בבאר-שבע מהווה מרכז מסחרי ובידורי לכ-50,000 תושבים הגרים, בחלקם הגדול, בשכונות ד' ו'.

תושבים אלו, הנזקקים לשירותי דואר (ובכלל זאת תשלומי קיצבאות זיקנה וכיוצא-בזה), חייבים להרחיק לכת למרכז גילת, בקצה המרוחק של שכונה ד', או אפילו לדואר המרכזי בעיר עצמה.

אודה לכבוד השר אם יואיל לענות לי :

1. מדוע לא קיים סניף דואר במרכז המשרת 50,000 תושבים ?

2. כרגע לא. הטלפון הציבורי הוסר עקב חבלות בלתי-פוסקות. משרדנו נמצא בקשר עם ראש המועצה לאיתור מקום להתקנת הטלפון הציבורי מחדש.

3. לא.

4. בכפר 2 מרפאות, אחת השייכת ללשכת הבריאות — הבקשה הוגשה ב־16 באוקטובר 1974 — והשנייה, של קופת-החולים — הבקשה הוגשה ב־14 במאי 1975.

בשל קיצוצים בתקציב נדחה פיתוח הרשת בכפר, שהיה צריך להיות בוצע השנה, לשנת התקציב הבאה. ואז, אני מבטיח, לא תהיה שום בעיה לא רק למקומות הקריי-טיים האלה אלא לא תהיה בעיה להיענות גם לבקשות הקיימות בכפר ובאזור.

4515. העתקת הטלפון של המועצה המקומית

מג'דאל-כרם

הכרזה הנכנסת א. נפאלדין שאל את שר התקשורת ביום ט"ז בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980):

המועצה המקומית מג'דאל-כרם סובלת זה שלושה חודשים בגלל אי-חיבורה לרשת הטלפונים, וזאת עקב העתקת משרדיה לבניין אחר.

ראש המועצה פונה יום יום למשרד התקשורת האזורי ומעלה בפניו את הצורך הדחוף בהעתקת הטלפון לבניין החדש.

למרבית הצער אין מתייחסים ברצינות לבקשות המ"ר רובות של ראש המועצה. עובדה זו גורמת בעיות בניהול ענייני הציבור.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה הוא הזמן הדרוש להעברת מכשיר טלפון מדירה לדירה?

2. האם אין עדיפות למוסד כמו המועצה המקומית על פני בקשות אחרות?

3. מה היא הסיבה שכפר מג'דאל-כרם לא זוכה להגדלת מספר המגוינים החדשים למרות הבקשות הרבות שהוגשו זה שנים על-ידי התושבים?

4. מה בדעת אדוני השר לעשות כדי שהמשרד האזורי כן יעתיק את הטלפון של המועצה המקומית מג'דאל-כרם לבניין החדש?

תשובת שר-התקשורת י. מודעי:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הזמן שונה על-פי המקום והתנאים בשטח.

2. יש עדיפות.

3. הסיבה היא מחסור ברשת, שפיתוחה יתבצע רק בשנת 1981/82, בשל קיצוצים בתקציב.

4. הטלפון הועתק לבניין החדש ב־24 ביוני 1980.

6517. התקנת טלפונים בשכונת-לבנה בכפר-שלם

הכרזה הנכנסת א. נמיר שאלה את שר התקשורת ביום ט"ז בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980):

בשכונת-לבנה בכפר-שלם בתל-אביב, שבה מתגורר-רות 500 משפחות, יש 30 טלפונים פרטיים ועוד כ־70 חושבי שכוונה מחכים בחור. בחלקם ממתנים 7 שנים,

השנה מופעל כבל, בעל קיבולת של מאות ערוצים, בין קריית-שמונה לראש-פינה וישלימו את אוטוסטרדות הקשר בין יתר חלקי הארץ. זה היה צוואר-הבקבוק בקטע הזה. פעולות אלה ישפרו לאין ערוך את טיב התקשורת באזור זה, שהיה מוזנח בעבר בצורה בלתי-מובנת לי. לעתיד קיימות תכניות פיתוח נרחבות במסגרת סגירת הפער בכל האזור הזה. ציינתי רק 4 מוקדים מרכזיים. אני מקווה שבתכנית ארבע השנים שמכין המשרד אזור הגליל לא רק לא יופלה לרעה אלא אף יקבל קדימות.

6468. העתקת הטלפון של המועצה המקומית

מג'דאל-כרם

הכרזה הנכנסת ח. טובי שאל את שר התקשורת ביום ט"ז בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980):

במכתב שקיבלתי מהמועצה המקומית מג'דאל-כרם נאמר שאנשיה ביקשו ביום 17 במאס 1980 העתקת טלפון המועצה לבניין החדש. עד היום נמשכות ההתכתבויות ולא ניתן טיפול מתאים. כמו-כן ראוי לציין שבמג'דאל-כרם לא מותקן אף טלפון ציבורי אחד וכן אין טלפונים במוסדות חשובים בכפר, כמו מוסדות תרבותיים וחינוכיים, מרפאות וקופת-החולים. מצב זה מקשה מאוד את עבודת המועצה המקומית וגורם סבל רב לתושבי הכפר מג'דאל-כרם.

אי לכך הנני שואל את כבוד השר:

1. מה הן הסיבות שעד כה לא הועתק הטלפון מבניין המועצה הישן לחדש?

2. האם מוכן כבוד השר לפעול למען התקנת טלפון גים במוסדות החינוך והתרבות ובמרפאות, וכן לפעול למען התקנת טלפונים ציבוריים מספר בכפר?

3. האם מוכן כבוד השר לפעול למען זירוז העתקת הטלפון של המועצה המקומית לבניין החדש?

תשובת שר-התקשורת י. מודעי:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1, 3. הטלפון הועתק ב־24 ביוני 1980 מהבניין הישן לחדש.

2. בפגישה שהתקיימה אצל ראש המועצה, בהשתתפות יועץ שר התקשורת, הובהר לראש המועצה כי בשל קיצוצים בתקציב נדחה פיתוח הרשת בכפר לשנת התקציב 1981/82, ועד אז, בשל המחסור ברשת, אין אפשרות להתקין טלפונים נוספים.

6469. התקנת טלפונים בכפר מג'דאל-כרם

הכרזה הנכנסת ז. כ"ן שאל את שר התקשורת ביום ט"ז בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980):

אבקש לשאול את כבוד השר:

1. כמה טלפונים יש בכפר מג'דאל-כרם אשר בגליל המערבי?

2. האם קיים בכפר טלפון ציבורי?

3. האם מותקנים טלפונים במרפאות בכפר?

4. מתי הוגשו בקשות להתקנת טלפונים לפי שאלות

2 ו־3?

שר-התקשורת י. מודעי:

1. 22 טלפונים.

תשובת שר-התקשורת י. מודעי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העובדים בדואר אשקלון טיפלו במברק ראו בו ציטוט פסוק מהתנ"ך (שופטים ה', ל"א).

2. כן.

3. כן.

6548. סגירת סניף הדואר בשכונה ג' בבאר-שבע

חבר-הכנסת א. מויאל שאל את שר התקשורת ביום כ"ו בתמוז התש"ם (10 ביולי 1980) :

פנו אלי תושבי שכונה ג' בבאר-שבע והודיעו לי כי סוכנות הדואר הקיימת בשכונה עומדת להיסגר מסיבת חוסר כוח-אדם. תושבי השכונה מציינים כי הסוכנות משרתת קרוב ל-16,000 תושבי השכונה. בנוסף על כך כ-300 קשישים, 200 נכים ו-200 מקבלי קיצבאות מקבלים במקום את קיצבאות הביטוח הלאומי שלהם. אין ספק כי סגירת הסוכנות תגרום טירחה מרובה לתושבים, ובעיקר למוגבלים, שיצטרכו להיטלטל לאזור רים אחרים כדי לקבל שירות.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האומנם הוחלט לסגור את הסוכנות האמורה ?
2. לאור העובדה ששכונה ג' כלולה בתכנית "שיקום השכונות", מה הוא ההסבר לגריעת שירותים במקום הוספת שירותים למקום ?
3. האם כבוד השר יהיה מוכן להורות על המשך פעולתה של הסוכנות הקודמת ?

שר-התקשורת י. מודעי :

1. מדובר בסניף דואר ולא בסוכנות דואר, שלא נסגרה ולא היתה כל כוונה לסגור.
2. צוות הסניף יצא לתופשה בתאריך 1 ביולי 1980. בגלל הקיצוצים האחרונים בכוח-אדם ובתקציב עובדים ארעיים לא יכולנו למלא את מקומם של מי שיצאו לתופשה.

3. סניף הדואר פועל כתיקונו מתאריך 21 ביולי 1980.

שלא לשאתך רצוני לומר שאני מצטער על התפתחות כזאת. היו ארבעה מקומות כאלה בארץ שבהם האחראים, בלי שקיבלו רשות מהנהלת המשרד או מהשר, פתרו את הבעיה של מחסור בכוח-אדם על-ידי צימצום שעות העבודה, וב-4 מקרים על-ידי סגירה של סניפים. ברגע שהעניין הובא לידיעתנו הורינו לפתוח את הסניפים עם כוח-אדם שהעברנו ממקומות אחרים. אני מקווה שתקלות כאלה לא תקרינה להבא.

וביניהם חולים המחזיקים בתעודות רופאים. באזור צריכה להיפתח בקרוב מירכות. משרד התקשורת הודיע לתושבים כי לא יעמיד לרשותם קווים נוספים מאחר שלא יועברו קווי טלפון מתחת לכביש המרכזי.

בקשר לכך אבקש את תשובת השר :

1. האם אינפורמציה זו נכונה ?
2. אם כן — מה הסיבה לאי-העמדת קווים נוספים לשכונת-לבנה ?
3. מתי יועמדו קווים לרשות השכונה ?
4. האם קיימת זכות קדימה להתקנת טלפון לאנשים חולים ?
5. אם כן — מדוע לא הותקנו טלפונים לבעלי תעודות רפואיות ?

תשובת שר-התקשורת י. מודעי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האינפורמציה אינה נכונה.
2. הפיתוח בוצע כמתוכנן.
3. בסוף שנת התקציב הנוכחית.
4. כן.

5. מחמת המחסור. עם סיום העבודות יותקנו טלפונים על-פי רשימת העדיפויות הקיימת.

6527. טיפול במברק המאיים ברצח

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר התקשורת ביום ט"ו בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980) :

בתאריך 19 ביוני 1980 בשעה 11:35 נשלח מסניף הדואר באשקלון מברק לכתובתה של עורכת-הדין פליציה לנגר, רחוב כורש 14, ירושלים, בוו הלשון : "כן יאבדו כל אויביך ישראל". חתום ט.נ.ט. — "טרור-נגד-טרור".

הנני שואל את כבוד השר :

1. כיצד ייתכן שפקיד הדואר שקיבל מברק ובו איום ברצח, החתום על-ידי אירגון הקורא לעצמו "טרור-נגד-טרור", יעביר מברק כזה לכתובתו מבלי להזהיק את המשטרה ?
2. מברק שנמסר לדואר חייב שולחו לציין את כתובתו. האם שולח מברק זה השאיר את כתובתו במשרד התקשורת ?
3. אם כן — האם משרד התקשורת שקיבל מברק-איום זה העביר את הכתובת למשטרה, לשם חקירה ונ-קיטת הצעדים הדרושים ?

ג. הודעת היושב-ראש בפועל של ועדת הכנסת

1. בישיבתה היום החליטה ועדת הכנסת, על-פי חוק הרבנות הראשית לישראל, תש"ם—1980, לקבוע את הור"עדה המשותפת על ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הפנים ואיכות הסביבה לעניין תקנות הרבנות הראשית לישראל, תש"ם—1980. הוועדה תהיה בת 6 חברים, 3 חברים מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט.

הו"ר י. ברמן :

נשמע הודעה של היושב-ראש בפועל של ועדת הכנסת.

משה ל. מרון (יו"ר בפועל של ועדת הכנסת) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייני מתכבד למ-סור לכנסת את ההודעה הזאת :

הכנסת יהודה מאיר אברמוביץ. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את החוק הנ"ל לדיון מוקדם בוועדה החוקה, חוק ומשפט.

יעקב ז'אק אמיר (המערד):

שאלה ליושב-ראש ועדת הכנסת: אני מצטער על שלא יכולתי לבוא הבוקר לישיבת ועדת הכנסת. ביקשתי להעביר את ההצעה לסדר-היום בנושא של "עתידין של ערי-הפיתוח בנגב המזרחי נוכח היערכות צה"ל בנגב" לוועדה משותפת של ועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים. לא נראה לי כמתאים להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה. שאלתי: האם אפשר לשנות את החלטתה של ועדת הכנסת בבדון?

משה ל. מרון (היו"ר בפועל של ועדת הכנסת): בשלב זה ומעל הדוכן לא אוכל לשנות זאת.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):

משנמסרה ההודעה מעל במת הכנסת העניין נגמר.

משה ל. מרון (היו"ר בפועל של ועדת הכנסת): הנושא אושר —

יעקב ז'אק אמיר (המערד):

האם אפשר לערער?

דוד גלס (חזית דתית לאומית): אי-אפשר.

משה ל. מרון (היו"ר בפועל של ועדת הכנסת): לצערי, אי-אפשר.

היו"ר י. ברמז:

מותר להגיש עירעור, אין בטחון שהוא יתקבל.

ד. חוק העמותות, תש"ם—1980 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ומאות אלפי תושבים. כל התחום הזה פרוץ כיום משתי בחינות עיקריות: האחת — אופן ניהולה הכספי של האגודה אינו מוסדר כלל ועיקר. אין דרישה בחוק להכנת מאזנים, דינים וחשבוניות כספיים וביקורת כספית. השנייה — אין הסדר לשאלת פירוקה של אגודה עיתמאנית, וכחוצאה מכך קיימות אלפי אגודות על הנניר בלבד, וכן נגרם נזק לנושים שאין בידם לגבות חובות המגיעים להם מהאגודה, בהעדר פרוצדורה לפירוק אגודה שאיננה עומדת בהתחייבויותיה.

על-פי החוק העכשווי די היה בהודעה למשרד הפנים על הקמת האגודה. החוק המוצע קובע הליך לרישום, אך הוא שומר ומבטיח חופש התארגנות מלא ומתן זכויות משפטיות של האיגוד לכל דבר לעמותה רשומה. החוק מבטיח פיקוח על ניהול משק הכספים של האגודה, שמירת זכויות חבריה ונושיה למניעת הונאתם. את נהלי אירגונה הפנימי, דרכי פעולותיה והיחסים ההדדיים בין חבריה החוק המוצע מניח לעמותה עצמה, אך הוא מחייב אותה לקיים את מוסדות האסיפה הכללית, הוועד וועדת הביקורת, ומצוין לחוק "תקנון מצוי", שיחייב כל עמותה אשר לא תאמץ תקנון משלה. מוצע גם כי אגודות עות-מאניות הרשומות כיום יוכלו להירשם כעמותות תוך מועד קבוע, וניתן יהיה לפרקן אם לא עשו כן בתוך אותו מועד.

2. בישיבת הכנסת מיום כ"ה בתמוז תש"ם, 9 ביולי 1980, הוחלט, בהתאם לסעיף 70א לתקנון, להעביר לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת את הנושא: "ילדים ונוחים בגיל הרך בישראל" — הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יצחק יצחקי. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את ההצעה הנ"ל לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

3. (א) בישיבת הכנסת מיום ג' באב תש"ם, 16 ביולי 1980, הוחלט, בהתאם לסעיף 91א לתקנון, להעביר לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת את חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 2), תש"ם—1980. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את החוק הנ"ל לדיון מוקדם בוועדת הכספים.

(ב) כן הוחלט באותה ישיבה, בהתאם לסעיף 70א לתקנון, להעביר לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת את הנושא: "עתידין של ערי-הפיתוח בנגב המזרחי נוכח היערכות צה"ל בנגב" — הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר וסעדיה מרציאנו. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את ההצעה הנ"ל לוועדת הכלכלה.

4. בישיבת הכנסת מיום ח' באב תש"ם, 21 ביולי 1980, הוחלט, בהתאם לסעיף 91א לתקנון, להעביר לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת את חוק יום הזכרון לחללי מלחמת-הקוממיות ובצאה-הגנה לישראל (תיקון מס' 2), תש"ם—1980. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את החוק הנ"ל לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

5. בישיבת הכנסת מיום י' באב תש"ם, 23 ביולי 1980, הוחלט, בהתאם לסעיף 91א לתקנון, להעביר לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת את הצעת חוק לתיקון פקודת קביעת הומו, תש"ם—1980 — הצעת חבר-

היו"ר י. ברמז:

הכנסת תעבור לדיון בחוק העמותות, תש"ם—1980 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. רשות-הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק העמותות דן בהסדרת צורת ההתארגנות של חבר אנשים שאיננה מיועדת למטרה פוליטית — דוגמת מפלגה; למטרה כלכלית — דוגמת חברה או שותפות; ולמטרה כלכלית-חברתית מעורבת — דוגמת אגודה שיתופית. החוק מיועד להסדיר את ייסודם, אירגונם ופעולתם של אירגונים שהוקמו למטרות ציבוריות בלבד, שלא לשם חלוקת רוו"ח, כגון צדקה, עזרה הדדית, פעולות דת, תרבות, מדע, ספורט, מפעילות חברתית ועוד כיוצא באלה. כיום מוסדר נושא זה על-פי החוק העותמאני של האגודות משנת 1909, המבוסס על חקיקה צרפתית. הנסיון מוכיח שאין הוראותיו מתאימות לתנאים השוררים בישראל.

קיימות כיום בארץ כ-10,000 אגודות עותמאניות, חלקן חדלו זה מכבר מפעילות כלשהי, חלקן אגודות קיי-יוניות, וחלקן — כמו האוניברסיטאות וקופות-החולים — עוסקות בפעילות רחב מאוד הגוגע לרבות.

דת, בעיקר בתייכנסת, כמו גם לגבי קופות-החולים, שנציגיהן הופיעו לפני ועדת החוקה, חוק ומשפט ושיכנעו אותנו שיש מקום לשקול החלת סעיף 65 לגביהן.

אבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית ולדחות את ההסתייגויות, ולהוציא הסתייגותו של שר המשפטים לסעיף 3, ולהוציא הסתייגויות של שר הפנים וחברי-הכנסת גלס לסעיפים 38, 40, 41, 63, ו-66. כמו-כן אבקש לתמוך בגירסה א' לסעיף 40(ב).

היו"ר י. ברמן :

לחוק זה יש כמה הסתייגויות. אני מזמין את חברי הכנסת אורי אבנרי לנמק את הסתייגותו לסעיף 1. אני מקווה שחסכים לקבץ את כל ההסתייגויות שלך לסעיפים השונים.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסעיפים הפוליטיים בהצעת החוק הווא מצטרפים למסעו של שר המשפטים לצימצום ולחיסול הדמוקרטיה בישראל.

בימים אלה בא הסופר חנוך ברטוב וגילה לנו גילוי מעניין ביותר לגבי דעותיו של שר-המשפטים שמואל תמיר. כשהגיש השר שמואל תמיר את הצעת החוק בקריאה הראשונה הוא ציטט בהרחבה את דבריו של אחד השופטים בפרשת "אל-ארד", שעל רישום אגודת "אל-ארד" מסיבות פוליטיות. השר תמיר הביא במובא מדברי השופט להצמקת המגמה של הצעת חוק זו. והנה בא הסופר חנוך ברטוב ומגלה לנו גילוי מרתק, שהפרקליטים של קבוצת "אל-ארד" באותו משפט היו עורך-הדין שמואל תמיר ושותפו דאן עורך-הדין מרינסקי. הם לא הסתפקו בהגנה על הזכות של "אל-ארד" להירשם כאגודה, אלא כאשר הד"ר אלדד (שייב) תקף אותם על כך מצא עורך-הדין שמואל תמיר לנכון להגן על התיזה שלו ועל הדמוקרטיה הישראלית במאמר שפורסם בעתון "הבוקר" ביום 6 במאי 1960. ומה טוב מאשר להסתמך על עורך-הדין שמואל תמיר כדי לסתור את הצעת החוק של שר המשפטים שמואל תמיר? וכה כתב עורך-הדין שמואל תמיר: הוא איזכר "דברי שופטים בריטיים מימי דונקרק — שעה שעצם חירות האיים הבריטיים וגורל העולם כולו היו נתונים על בלימה, הפעילו שופטים אלה את כללי 'המאג'נה כארטה' לטובת נאציזם מובהקים והעזיפו עוצמה ובטחון היונקים מעקרונות-ייסוד על יעילות חולפת והרת-אסונות, אשר בטבע הדברים מוליכה את החברה הסובלת אותה לקראת טוטאליטאריות ואבדון."

אולי כדאי לקרוא משפט זה עוד פעם. השר שמואל תמיר העלה על נס את השופטים אשר העדיפו "עוצמה ובטחון היונקים מעקרונות-ייסוד על יעילות חולפת והרת-אסונות, אשר בטבע הדברים מוליכה את החברה הסובלת אותה לקראת טוטאליטאריות ואבדון."

כאשר הד"ר אלדד (שייב) שאל את עורך-הדין תמיר האם הוא מוכן להגן רק על זכויות ערבים ולא על זכותו של הד"ר אלדד (שייב) עצמו, שבנצירותיו שלל ממנו אז ובטחון היונקים מעקרונות-ייסוד על יעילות חולפת והרת-אסונות, אשר בטבע הדברים מוליכה את החברה הסובלת אותה לקראת טוטאליטאריות ואבדון."

כאשר הד"ר אלדד (שייב) שאל את עורך-הדין תמיר האם הוא מוכן להגן רק על זכויות ערבים ולא על זכותו של הד"ר אלדד (שייב) עצמו, שבנצירותיו שלל ממנו אז ובטחון היונקים מעקרונות-ייסוד על יעילות חולפת והרת-אסונות, אשר בטבע הדברים מוליכה את החברה הסובלת אותה לקראת טוטאליטאריות ואבדון."

תמיר: "כן, אלדד, מוכנים ונכונים. אנו תפילה לאל עליון שלעולם לא ישרוד לא במדינת ישראל ולא בארץ-ישראל המאוחדת מחדש הממשיך האוטוקרטי-יאקרא-טייגו-מיליטאריסטי שאתה מטיף לו, אך על זכותך הבלתי-מעוררת להטיף להקמתו של משטר מחזיר זה ניאבק בכל מאודנו." יפה, נכון? עכשיו בא עורך-הדין שמואל תמיר באיצטלה של שר-המשפטים שמואל תמיר

ועדת החוקה, חוק ומשפט הקדישה לדיונים בהצעת החוק שתיים-עשרה ישיבות והכניסה בה שינויים רבים, שלא אתעכב עליהם היום מחמת עומס העבודה המוטל על הבית לקראת סיום המושב. עם זאת אעמוד בקצרה על נקודות מספר. אחד הסעיפים הפרובלמטיים בהצעת החוק הוא סעיף 3, הקובע סייגים לרישומה של עמותה על-ידי הרשם. היו שחששו שמילותיו מפליגות יתר-על-המידה בכיוון של צימצום חופש ההתארגנות. דומני שיש קונסנזוס רחב שיש במציאות הישראלית להקפיד על כך שלא תנוצל המאטריה הרחבה של חופש ההתאגדות להקמתם של אירגונים שיחתרו תחת אשיות קיומה של המדינה ובטחונה. ההיסטוריה הרחוקה והקרובה של המשטר הדמוקרטי יכולה לספק דוגמאות רבות בשטח זה. עם זאת, לאחר עיון נוסף וכדי להוציא ספק מלבם של המהססים, הציע שר המשפטים לשנות את ניסוחו של סעיף 3 האמור. בהצעה המקורית של הממשלה נאמר: "לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה, מפורשת או משתמעת, שוללת את יסוד קיומה של מדינת ישראל, את בטחונה או את אופייה הדמוקרטי, או אם יש יסוד סביר לחשש כי העמותה תשמש כמסווה לפעולות בלתי-חוקיות." בנוסח המובא לפניכם נאמר: "לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה" — והמלים "מפורשת או משתמעת" נמחקו — "שוללת את קיומה של מדינת ישראל" במקום "יסוד קיומה" — "או את אופייה הדמוקרטי" — והמלים "את בטחונה" הוצאו — "או אם יש יסוד סביר למסקנה" — "מסקנה" במקום "חשש" — "כי העמותה תשמש כמסווה לפעולות או למטרות בלתי-חוקיות." אני מסכים עם שר המשפטים, בהסתייגותו לסעיף זה, שהמלה "למטרות" שבסיפא היא מיותרת. מכל-מקום, אני מקווה שהתיקון יניח את דעתם של חברי הכנסת, כפי שהניח וסיפק את דעת הרוב בוועדה.

העניין השני הוא איהו משרד יהיה מופקד על ביצוע החוק. הרוב בוועדה החליט, בניגוד להצעת הממשלה, ששר המשפטים יהיה השר המופקד. שר הפנים ועבדכם מסתייגים מכך ומבקשים לשמור על המצב הקיים שבו האגודות הן בסמכותם של שר הפנים ומשרד הפנים. נוסף על הטעם של הקפדה על חלוקת הסמכויות והתפידים בתוך הממשלה הרי גם משמעם של יעילות רצוי שהנושא יישאר בתחומה של משרד הפנים, שלרשותו המנגנון המתאים — שיצטרך, כמוכן, לתיגבור — וכן הנסיון האירגוני והידע להפעלתה של המערכת.

ההערה השלישית מתייחסת לנושא העמותות לענייני דת, לא דווקא עמותות יהודיות. עמד על כך חברי הכנסת וררפטיג בעת הדיון בקריאה הראשונה, וציון, בצדק, שאין להחיל על כל בתי-כנסת, למשל, את כל ההוראות שבחוק שאינן הולמות אותו כלל ועיקר. הוא ציון כי בהצעת החוק שהוצעה בשנת תשכ"ה על-ידי הממשלה דאן נקבע הסדר מיוחד לבתי-כנסת, בצד הסדרים מיוחדים למפלגות ולאירגוני עובדים ומעבידים, ומן הדיון שכך יהיה בהצעת החוק הנוכחית. צר לי שהדבר לא נעשה. עם זאת, סעיף 65 בהצעת החוק קובע כלהלן: "שר המשפטים רשאי, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לקבוע בתקנות שהוראה מהוראות חוק זה לא תחול על סוגי עמותות, או שתחול עליהם בשינויים, הכול כמפורט בתקנות." אני פונה לשר שייקבע כאחראי לביצוע החוק — וכפי שצינתי, הממשלה מתבקשת בהסתייגות לקבוע את שר הפנים כשר הממונה — שיש חמש בסמכותו על-ידי סעיף 65 לגבי עמותות לענייני

אדוני היושב-ראש, מה אני מציע? יש לי שש הס-תיגיוניות, אסביר אותן בקיצור נמרץ. אני מציע להוסיף בראש החוק את הסעיף הזה: "שום דבר בחוק זה אינו בא לשלול או לצמצם את חופש ההתאגדות במדינת ישראל". פשוטו כמשמעו. כל הסעיפים האלה, השונים והמ-שונים, המוצעים כאן, לא יוכלו לצמצם את חופש ההת-אגדות, ואם ההחלטה של מוסד כלשהו על סמך החוק הזה באה לשלול את חופש ההתאגדות, ילך הגורם אל בית-המשפט ועל-פי סעיף כזה יתן לו את צידקתו.

אני מציע למחוק לחלוטין את סעיף 3, אותו סעיף המדבר על "מטרה ממטרותיה שוללת את קיומה של מדינת ישראל או את אופייה הדמוקראטי" — מה זה "אופייה הדמוקראטי"? אני טוען שהמגמות של חב-רת-הכנסת גאולה כהן ופעולותיה שוללות את אופייה הדמוקראטי של מדינת ישראל. אני חושב שמובן מאליו שגורש-אמונים שולל את האופי הדמוקראטי של מדינת ישראל. יכול מישוהו אחר לבוא ולומר שאגודות ישראל שוללת את האופי הדמוקראטי של מדינת ישראל, כיוון שהיא רוצה להפוך את מדינת ישראל למדינת-הלכה שבה החוק נקבע על-ידי הקדוש-ברוך-הוא לפני יותר משלושת אלפים שנה ולא על-פי חוקי הכנסת. יכול מישוהו אחר לבוא ולומר שהמפלגה הקומוניסטית שוללת את האופי הדמוקראטי של מדינת ישראל, כיוון שהתורה הקומוניסטית דוגלת בדיקטטורה של הפרולטרואין. כל אחד יכול לטעון נגד כל אחד שהוא שולל את האופי הדמוקראטי של מדינת ישראל, לפי תפיסתו. החוק אינו אומר מהו האופי הדמוקראטי של מדינת ישראל. החוק מעביר את זה לבית-המשפט. גם בית-המשפט מורכב מאנשים בעלי דעות פוליטיות. האם אני צריך להזכיר לכנסת שלפני זמן קצר בלבד שופט בעיר הזאת, בירושלים, בפסק-דין רשמי, כתב שלהחזיר את פיתחת-רפית הרי זה כמו להחזיר את ירושלים? לאדם יש דעות פוליטיות. האם אפשר להשאיר קביעות פוליטיות מובהקות לבית-המשפט, בלי שהדברים יוגדרו בחוק?

אם זה אמור לגבי האופי הדמוקראטי הרי על-אחת-כמה-יכומה "אם יש יסוד סביר למסקנה כי הע-מותה תשמש מסווה לפעולות או למטרות בלתי-חוקיות". ריבונות-של-עולם, מי יקבע את זה? מי יכול בכלל לקבוע את זה? הדרך היחידה שאני מציעה על דעתי היא שיבוא נציג שירות הבטחון הכללי, השב"כ, לבית-המשפט, ייש-בע ויאמר: אנחנו סבורים, על-פי חוות-דעתנו, שזה משמש מסווה למשהו. האם מישוהו יכול לסתור את זה בכלל? האם יש שירות בטחון שני שיכול לסתור את חוות-הדעת של שירות הבטחון הראשון? לאיזה קרת חלקלק אנחנו מוציאים את החוק הישראלי? מה אנחנו באים להטיל כאן על השופטים? לכן אני מציע, אדוני היושב-ראש, למחוק את הסעיף כולו. זה לא עניין של עמותות לדון בעניינים פוליטיים, עקרוניים, אידיאולו-גיים וכן הלאה. אם זה לא יתקבל, אני מציע, לחלוטין-שאחרי המלים "אופייה הדמוקראטי" תיתוספנה מלים, ד-היינו שאפשר יהיה לשלול עמותה אם מטרתה שוללת את האופי הדמוקראטי והדבר חורג מחילוקי-הדעות הרעיוניים והמדיניים הקיימים בחברה הישראלית. דהיינו, פלוני קאפיטאליסט, פלוני קומוניסט, פלוני סוציאליסט, פלוני דתי קיצוני ופלוני חילוני קיצוני, הוויכוח הזה קיים בחברה הישראלית וקיים בכנסת. לכן אם מישוהו דוגל בדעה מן הדעות האלה, בוודאי זכותו לקיים עמותות. שוב, לחלוטין, אני מציע למחוק את הסיסמה של

ופוסק בדיוק את הדבר שבו האשים את הד"ר אלדד (שייב) שולל לחלוטין את הגישה של עורך-הידין שמואל תמיר. אני חושב שהגילוי הקטן הזה לבדו די בו לשלול לחלוטין את הסעיפים הפוליטיים בחוק זה.

אדוני היושב-ראש, מה בעצם נאמר כאן? נאמר כאן, גם לאחר התיקון בסעיף ששמענו עליו כרגע, כי "לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה שוללת את קיומה של מדינת ישראל או את אופייה הדמוקראטי, או אם יש יסוד סביר למסקנה כי העמותה תשמש מסווה לפעולות או למטרות בלתי-חוקיות". הרי יש אבסורד ואפילו פאראדוקס בסעיף הזה. מי שרוצה לערער את קיומה של המדינה, להתור תחת קיום הדמוקראטיה הישר-אלית, לפעול למען מטרות בלתי-חוקיות — האם אנחנו רוצים שירדל למחתרת? האם אנחנו מעוניינים שפעולות של אנשים מפוקפקים, גופים חשודים, תהיינה גלויות, במסגרת של אירגון רשום ומפקח, או אנחנו באים לשלול מאירגון כזה קיום גלוי כדי להוריד אותו למחתרת?

ושוב, אדוני היושב-ראש, נדמה לי שפרשת "אל-ארד" היא הנונת. קבוצת "אל-ארד" היתה קבוצה ער-בית-ישראלית לאומנית, בעצם נאצריסטית, שרצתה לה-קים מפלגה גלויה וללכת לבחירות. באו מוסדות השלטון הישראליים ואסרו הליכתה לבחירות והקמת עמותה, או כפי שזה נקרא אז "אגודה עותמאנית". האם בזה המגמה של "אל-ארד" חוסלה, או שההיפך מזה קרה? מאז אנחנו נגלים תאים של אירגוני חבלה שונים, לא רק "פתח" אלא גם החזית הדמוקראטית, החזית העממית, אירגוני-סירוב מובהקים. האם איננו עדים זה שנה לתסיסה גוברת בקרב ערביי ישראל, להתארגנות מתחתית בקרב ערביי ישראל? האם השר תמיר אינו מביא היום הצעת חוק הבאה למנוע להתורות גלויה עם אירגון השיחור הפלשתיני? אם כן, מה הועילה אותה החלטה למנוע התארגנות חוקית גלויה? מה היתה התוצאה שלה אם לא הורדת המגמות האלה למחתרת, הגברתן, הרחבתן והפיכתן למסוכנות ביותר?

אדוני היושב-ראש, מבחינת היעילות הסעיפים האלה שטותיים, אויליים, מביאים למגמה הפוכה. אבל יש להם השפעה שנייה, והיא החמורה. כולכם זוכרים בוודאי את הסיפור שלמדתי בילדותי על החללין מהמאמלן. אגדה

גרמנית עתיקה מספרת על עיירה גרמנית בשם האמלן שבה רבו העכברושים. בא אדם ואומר: מותרת שכר אחסל את העכברושים האלה. כאשר נתנו לו את החוזה, לקח חליל, חילל מגנינות מקסימות, העכברושים התארגנו בתלוכה אחריה והוא הוביל את כולם לנהר, שם הם טבעו. כאשר העיר סירבה לשלם לא השכר המובטח יצא שוב בחלילו, ניגן מגנינות עוד יותר יפות וכל ילדי העיר הצטרפו לתלוכה אחריה והוא הביאם לנהר והטביעם שם. מה עושה השר תמיר ודומיו? הם מביאים בזה אחר זה חוקי דיכוי אנטי-דמוקראטיים באמתלה שהולכים להטביע רק את הערבים. כל הדוגמאות לקוחות מהתארגנות ער-בית, הצורך לחסל התארגנות ערבית — פעם בעניין חוק מניעת טרור, פעם בעניין חוק העמותות וגם בחוקים אחרים. אבל פה לא כתוב שהכוונה היא לערבים דווקא. את זה לא יפה לכתוב. אותם חוקים ישמרו מחר לדיכוי יהודים ולדיכוי מגמות של הציבור היהודי כמו דיכוי מגמות של הציבור הערבי. לא יכירנו מקומו של חוק מסוג זה בספר החוקים של מדינה דמוקראטית שבה על-פי מגילת-העצמאות אין הבדלים על-פי דת, גזע, לאום וכן הלאה.

מסויימות, תרחף תמיד החרב שבכל יום מימות השנה ניתן לפרק אותה. פשוט יום אחד תבוא הודעה של השר הממונה: העמותות שלכם מפורקת.

אני רוצה להגיד לבית הזה: היום קיימת הממשלה הזאת. מי יודע מה תהיה ממשלת ישראל מחר. אנחנו יודעים אילו עמותות הממשלה הזאת היתה מוחקת אילו חוק זה היה קיים. חברי הכנסת שילנסקי, מחר יכולה להיות ממשלה אחרת שתמחק עמותות אחרות. יכולה להיות ממשלה שבה רוב האנשים קרובים לדעות. היא תמחק הרבה עמותות, מגוש-אמונים עד הרב כהנא ועד גאולה כהן ואולי אפילו העמותה שאתה מוסיף אליה. תחשוב על המחר. קל מאוד לפרוץ פרוץ בסכר הדמוקרטיה. לאחר שנפרץ הסכר קשה מאוד לסתום אותו מחדש.

הי"ר י. ברמן:

רשות הדיבור לחברי הכנסת טובי. איננו באולם.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אנמק את ההסתייגות.

הי"ר י. ברמן:

בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפנינו דוגמה של חוק אנטי-דמוקרטי, שאם מצפים אותו לשרשרת החוקים המועברים בכנסת בזמן האחרון הרי אפשר להגדיר את המצב כך: ממשלת הליכוד, לפני סיום כהונתה, מכניסה לכנסת ומעבירה חוקים שמשמעותם היא פאשיזם ונאציזם של התיים במדינת ישראל. למרבה הצער חוקים אלה מוכנסים בלבוש ישראלי, שעה שהם אנטי-דמוקרטיים יותר מאשר החוקים שהיו בזמן השלטון הבריטי הור באותם גושים. אפילו חוק העמותות בזמן השלטון העות'מאני בארץ היה יותר דמוקרטי. אני חושב שבחוק זה יש אלמנטים הנותנים לממשלה, לשלטונות, אפשרות לחסל כל אירגון שירצו לחסלו. בחוק מובאים דברים אידיאולוגיים ופוליטיים, שיש עליהם עשרות ומאות דעות, ובהם מתנים את חופש ההתארגנות הפוליטית וה- ציבורית, ואפילו חופש ההתארגנות למטרות צדקה. הצורך בקבלת אישור להקמת עמותה, ההוגדות, מכניס שינוי משמעותי במצב הקיים מאז 1909. מה היה המצב עד היום? עד היום כל אירגון ציבורי, או כל אירגון למטרות תרבותיות או פוליטיות או אחרת, צריך היה להודיע על הקמתו למשרד הפנים, ולא היה נזקק לקבלת אישור. פירוש הדבר שהיה קיים חופש ההתאגדות.

מה יכול להיות המחסום היחיד במקרה של הקמת התאגדות, עמותה? המחסום יכול להיות אם עוברים על החוק, אם פוגעים בחוקי המדינה — בין שהם חוקים טובים ובין שהם חוקים רעים. אם גוף פוגע בחוקי המדינה, יש הגיון לומר שאין מרשים לו להתאגד בעמותה. יש הגיון לומר שאין מרשים להתאגדות כלשהי לעבור על חוקי המדינה. אבל כאן לא מדובר על כך. אם עוברים על חוקי המדינה, יש בתי-משפט, יש חוקים, מתאמים שעל-פיהם אפשר לפעול. אם יש אי-סדרים, יש חוק מתאים ויש בתי-משפט. אם יש מחתרת אלימה, יש בתי-משפט, יש חוק. לצערי אין מפעילים אותו נגדה אלא מחפים עליה.

בהצעת החוק שלפנינו לא מדובר על הפרת חוקים אלא על דברים פוליטיים מובהקים, ופירוש הדבר פסק-

הסעיף, דהיינו "אם יש יסוד סביר למסקנה כי העמותה תשמש מסווה לפעולות או למטרות בלתי-חוקיות". זה דבר כל כך מעורפל עד שאי-אפשר לסבול אותו בחוק של מדינת ישראל.

בסעיף 4 אני מציע למחוק את המלים: "או לפגוע בתקנת הציבור או ברגשותיו". רבותי, מה זה בכלל רגשות? אני יודע שסירבו לא מזמן לרשום חברה מסחרית במזרח-ירושלים של סוכנות פלשתינית לעחונות — Palestine Press Agency — של הגברת רמזנה טוויל, על סמך הטענה שפלסטיני או פלסטיני זה דבר הפוגע בשלטון או ברגשות. אינני יודע במי זה פוגע.

שילמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
את הבאנוקמאטים רוצים עכשיו לבטל, כיוון שזה פוגע ברגשות של ציבור דתי, או את התחבורה בשבת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הלך ראש ממשלת ישראל וחתם בקמפ-דייוויד על הסכם האמרי: the legitimate rights of the Pales- tinian people. באה הכנסת ואישרה את כל המכתבים הנספחים. הוא חתם, חתם באנגלית על the legitimate rights of the Palestinian people. בא בית-המשפט ואומר: "פלסטיני" זה פוגע, אי-אפשר לאשר את זה, אסור לאשר, ולא אישרו את בקשתה של הגברת טוויל. אותה גברת לא מזמן עברה את גשר אלנבי עם תכשיט, תליון מזוה, שהיה כתוב עליו "פלסטיני". התליון הוחרם על הגשר. ראיתי זאת ופירסמתי טופס רשמי של מדינת ישראל: הוחרם לצורך השמדה תליון שהיה כתוב עליו "פלסטיני". לאילו גבולות של גיחוך אפשר להגיע? עכשיו אומרים שימחקו דבר הפוגע ברגשות הציבור, כאשר הכוונה הברורה למנוע דבר כזה. עמותה תיקרא "אגודת צדקה פלשתינית", הרשם לא ירשום. בית-המשפט יצטרך לקבוע אם זה פוגע ברגשות הציבור או לא.

מובן שנושאים דתיים מלאים בעניינים הפוגעים ברגשות של הציבור. אבל תמיד בכיוון אחד. לעולם לא נפגע הרגש של הציבור החילוני. לציבור החילוני אין רגשות שאפשר לפגוע בהם. לציבור הדתי יש רגשות, והרבה דברים פוגעים ברגשות אלה. ואלו לא יירשמו.

אני מציע סעיף אחר סעיף 8. זהו סעיף טכני האומר: "אחת לעשר שנים תחדש העמותה את הודעתה לרשם על המשך קיום העמותה. לא נמסרה הודעה כזאת, יודיע לה הרשם על המחדל ויתן לה ארכה של שלושה חודשים למסור את ההודעה. לא נמסרה ההודעה בתום הארכה, תפורק העמותה." הנושא הוזכר בדברי יושב-ראש הוועדה. יש הרבה עמותות שהלכו לעולמן מזמן, ואינן מתות.

סעיף 49 אומר: "בית-המשפט המחוזי רשאי לצוות על פירוק של עמותה בכל אחת מאלה: (1) פעולות העמותה מתנהלות בניגוד לחוק, למטרותיה או לתקנות; (2) העמותה או מטרותיה מכוונות לשלילת קיומה של מדינת ישראל או אופייה הדמוקרטי." אני מציע למחוק שני סעיפים אלה, סעיף (1) וסעיף (2). למעשה זוהי מהדורה אחרת של סעיף 3 לחוק. בסעיף 3 כתוב שלא תירשם עמותה; ובסעיף 49 כתוב, שאפילו נרשמה עמותה, אם יבוא מישהו אחרי שנים ויאמר: עכשיו היא פוגעת באופי הדמוקרטי של מדינת ישראל — היא תימחק. אם לתרגם זאת למושגים מעשיים, הייתי אומר, של עמותה ערבית, או של עמותה בעלת השקפות פוליטיות

טוען שהסעיף הזה הוא בלתי-חוקי. הוא שרירותי, הוא מחסל כל יסוד של דמוקרטיה. נתחיל מהסוף: "אם יש יסוד סביר למסקנה כי העמותה תשמש מסווה לפעולות או למטרות בלתי-חוקיות." הלא זה דבר בלתי-מוביל. לא שהעמותה עושה פעולות בלתי-חוקיות, כי או יש חוקים; לא שהיא מיועדת לזה, אלא "אם יש יסוד סביר למסקנה כי תשמש מסווה." אין לזה גבול. לפי הסעיף הזה אפשר לחסל את כל המפלגות ואת כל האיגודים הציבוריים בארץ. לכן, אם כבר משתמשים במלה "מסווה", הסעיף הזה והחוק הזה הם מסווה חוקי לחיסול הדמוקרטיה.

וכאן הסייג החמור יותר: "לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה שוללת את אופייה הדמוקרטי של מדינת ישראל." מה זה "אופייה הדמוקרטי"? לדעתי גם היום האופי הדמוקרטי מוגבל מאוד ואני רוצה שיהיה אופי דמוקרטי הרבה יותר. אם יש אפליה לגבי האזרחים, הערבים בישראל, גם מבחינת החוק וגם בכל תחומי החיים, אם גוזלים אדמות על בסיס לאומי גזעני, זה דמוקרטי? אם מגרשים סטודנטים ערבים מהאוניברסיטאות, זה דמוקרטי?

דוד שטרן (הליכוד):
איפה, בסוריה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם מגרשים חושבים בדואים אורתי מדינת ישראל מאדמתם בכוח, בחוק בלתי-חוקי שאינו מאפשר להם אפילו לערער בפני בית-המשפט, זה דמוקרטי? ואם בחלק גדול של מקומות העבודה בארץ לא מקבלים פועלים או פקידים בגלל השקפות פוליטיות, זה דמוקרטי?

וראו מה קרה עכשיו בכלל נפחא ובכלל רמלה. אני מופיע כאן בעניין חוק העמותות. לפני שעה קלה ביקרתי בבית הצלב-האדום בירושלים אצל משפחות האסירים השוכבים שוב שביתת-רעב. הנשים עצמן, האמהות, הא-חיות והבנות שובכות שביתת-רעב בבית הצלב-האדום זה היום השישי. ואני חייב להגיד שזוועזעי ממה ששמעתי וממה שראיתי. חברי הכנסת, מעל ומעבר להשקפות פוליטיות ואידאולוגיות חייבים לעזוב, כי ממתים אנשים בפסק-דין מוות לא חוקי, לאט לאט. היום עלול למות אדם שלישי. אלה תנאים בלתי-אנושיים. איך אתם יכולים לשתוק?

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אלה רוצחים נאציים. אלה שותפים של מי שרצחו אתמול ילדים באנטוורפן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא משנה, לאחר שביתת-משפט — — —

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אתם רצחתם ילדים באנטוורפן אתמול.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה תומך במי שרצחו דיר-יאסין. אל תדבר אתי על רצח. אתה מגן על רצח דיר-יאסין. אתה מגן על רצח במחנות פליטים בלבנון.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
ידיך מגואלות בדם ילדים. בדם ילדים מגואלות מילותיך.

דין מוות לחופש ההתאגדות במדינת ישראל ויצירת מצב גרוע מזה שהיה בזמן השלטון הבריטי ואפילו מזה שהיה בזמן השלטון התורכי העותמאני.

הסעיף הראשון להצעת החוק כבר מורה על כך. בסעיף זה מדובר על הזכות לייסד עמותה. והנוסח המוצע הוא: "שני בני-אדם או יותר החפצים להתאגד בתאגיד למטרה חוקית שאינה מכוונת לחלוקת רווחים בין חבריו, רשאים לייסד עמותה. העמותה תיכון עם רישומה בפנקס העמותות." עד עכשיו הקמת אגודה היתה חוקית עם משלוח הודעה מטעם העמותה על הקמתה. לכן אנו מציעים בסעיף זה — וזה התיקון הראשון שלנו להצעת החוק — כי במקום עמותה, מלה שרבים אינם יודעים מהי — — —

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
המלה עמותה באה מלשון עמית, חבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני יודע, אבל בציבור, כאשר מזכירים חוק העמותות, שואלים מה זה.

אליהו מויאל (המערך):
מדוע אתה מדבר על החוק, אם אינך יודע מה זו עמותה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תקשיב, אמרתי שאני יודע, אבל בציבור הרחב לא מובנת המלה עמותה. אולי כאשר ימותו עמותות בגלל החוק הזה, אולי או הציבור יתחיל להבין מה משמעות החוק הנקרא חוק העמותות.

לכן, במקום סעיף ראשון בהצעת החוק, האומר "העמותה תיכון עם רישומה בפנקס העמותות", אנחנו מציעים לכתוב — אם נחזיק בכלל חוק כזה — "עם הגשת הודעה לרשם העמותות." הרשם פה איננו פוסק עליו, הוא צריך לרשום מה שמודיעים לו, זה לא עניינו לאשר, זה לא עניין של, כפי שחיינו כך עד עכשיו במשך עשרות שנים.

סעיף 2 אומר: "בקשה לרישום עמותה תוגש בידי המייסדים לרשם העמותות (להלן — הרשם) ויצויינו בה שם העמותה, מטרותיה, מענה בישראל, שמות המייסדים, מעניהם ומספרי זהותם." באשר למטרותיה הכלליות — היה כתוב, בדרך-כלל, בכל התאגדות אם היא נוסדה למטרות תרבות, מטרות חברתיות, ספורט או צדקה, או מטרות פוליטיות — הכול היה מגוסס באופן כללי והיציא לא היה רע כל כך." בא סעיף 3 החמור ביותר, שאנחנו מציעים למחוק אותו בכלל. אם אנחנו מציעים למחוק גם את הסעיף 2, הרי זה גשום שאנחנו מתנגדים לכך שצריך לבקש רשיון. עד עכשיו זה לא היה כך, לא היה צריך לבקש כלל רשיון להתאגדות. זה חוק-יסוד ומכנסים שינוי ביסוד היסודות של הסדרים אשר היו עד עכשיו בעצם הצורך להגיש בקשה. מה היה עד עכשיו? צריך היה להגיש הודעה, להודיע, וזה הספיק. אם חייבים להגיש בקשה, פירוש הדבר שצריכים אישור.

אבל, כפי שאמרתי, החמור ביותר הוא הסעיף 3, הנקרא רשמית "סייגים לרישום עמותה." יש כבר סייגים אפילו במלה הזאת. "לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה שוללת את קיומה של מדינת ישראל או את אופייה הדמוקרטי, או אם יש יסוד סביר למסקנה כי העמותה תשמש מסווה לפעולות או למטרות בלתי-חוקיות." אני

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת שמיר, קראת שתי קריאות-ביניים. זהו, שמענו. הנואם שמע.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

מי שעשה מה שעשה בבליגיה גם הוא פושע, אין על זה ויכוח. אבל פה מדובר על עניין אחר לגמרי, ואי אפשר לטשטש אותו. אדם או אנשים עשו מה שעשו. היה משפט ודנו אותם למה שדנו, אפילו למאסר עולם. מה פירוש הדבר בחברה אנושית? — ששוללים מהם את החופש. הם בבית-הכלא. עכשיו, אם רוצים פסק-דין מוות, אז פסק-דין מוות. אין פסק-דין מוות. על-כל-פנים, לא דנו אותם למוות. אם דנים למוות, האדם לפחות מת. ופה גסיסה במשך חודשים ובמשך שנים, ובחודשים האחרונים אנשים גוססים בכלא נפתח במדבר. חברי הכנסת, אם שמים 18 אנשים בחדר אחד, בתוך החדר בית השימוש, בדלי, וחלון בגודל חצי-מטר הפונה החוצה, הם נחנקים.

רב שילנסקי (הליכוד) :

איפה זה בדלי? אתה היית שם? ועדת הפנים היתה שם וזה לא נכון שעושים שם את הצרכים. אתה מספר פה סיפורי זוועה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אני בדקתי את זה בעצמי.

(חבר-הכנסת ד. שטרן קורא קריאת ביניים)

עושים את זה בחדר, שהם ישנים שם, או לא? תענה, כן או לא? עושים את זה בחדר או לא?

רב שילנסקי (הליכוד) :

גם בבית התגיד שעושים בחדר. היום בכל בית מודרני יש — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

זה ציניות, דיבור כזה. זה ציניות, חבר-הכנסת שילנסקי. אנחנו היהודים שסבלנו מה"גסטאפו" לא ניתן שיהיו כאן סדרים של "גסטאפו".

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת שילנסקי ושטרן, אני מציע שלא תפריעו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

בושה לכם להגן על זה.
(חבר-הכנסת ד. שילנסקי קורא קריאת ביניים)

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת שילנסקי, העמדת את הדברים כפי שראית אותם ואין צורך להוסיף.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

גם נציב בתי-הסוהר אמר שזה בלתי-אנושי. למה אתה מגן על זה?

רב שילנסקי (הליכוד) :

דיברתי על בית-השימוש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

בשביל הסוהרים יש בית-שימוש. שמעתי היום ממך קור ראשון, ממי שכבר גמר לרצות את תקופת עונשו ושחרר מבית-הסוהר, שהתנאים הם כאלה שהדרישה המרכזית היא אוויר. אנשים נחנקים, ממש נחנקים, יומם ולילה. בטיפול ישר, רפואי כביכול, עשו מה שעשו והביאו למוותם של שני אסירים, אסיר שלישי גוסס, ויש עוד לפחות שניים, שאם לא ישנו את התנאים הבלתי-אנושיים, הם ימותו. הצעד הנכון ביותר הוא לחסל את כלא נפתח. זה אפילו לא כלא, זה משהו איום שעוד לא התנסו בו. אם יש פסק-דין מוות, תגידו זאת בגלוי, תעשו זאת בירייה. אבל לתת לאנשים לגוסס, להמית אנשים? אפילו לחיות ובהמות לא מתייחסים כך. איפה ראיתם דבר כזה?

כשראיתי ושמעתי כל מה שנעשה שם, חזרתי מוועד. ואני אומר לכם בלי קשר עם פוליטיקה, בלי קשר עם אידיאולוגיה: תהיו קצת אנושיים. יש שם מצב מועד, ואנשים הפסיקו שבת-רעב ממושכת מחשש מוות, וגם באמצעות מכות. אילו מכות, אילו עינויים של אנשים בזמן שבת-רעב, מכות רצח. קשה לתאר את זה. אני דורש מהכנסת קצת אנושיות, קצת רגש אנושי, כי אנחנו עדיין לא יודעים כמה תיגמר ההיסטוריה. עברנו משהו בהיסטוריה שלנו, ולכל הציניות הזאת אין מקום. בבקשה, תלכו לראות מה נעשה שם.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אתה מאיים עלינו בשואה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אתך אינני רוצה לדבר.

אין לכם רגש אנושי. זה לא עניין של פוליטיקה גבוהה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אתה סניגור של רוצחים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אתה סופר-כביכול, אין לך רגש אנושי מינימאלי.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אתה סניגור של רוצחים. האם על הנאצים חסות?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אפילו באיימך לא נהגתם כך. היה פסק-דין מוות, אבל לא מוות איטי כזה. ועובדה שאנשים מתו.

חברי הכנסת, לפני שזה קרה פניתי לשר הפנים והמשטרה הדי"ר בורג, כי שמעתי מה מתרחש שם. אמרתי לו: אנשים עלולים למות. זה היה ביום שישי, לפני תשעה ימים. עד היום לא קיבלתי תשובה. אני שואל: איפה מינימום רגש אנושי של בני-אדם? אמרתי לו שאנשים ימותו, כי התנאים הם כאלה. ועוד מכריחים במכות להכניס את ה"זונדה". עובדה שהם מתו. ואני מזהיר: השניים שכבר נפטרו, זה לא סוף-פסקו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

מה זה שייך לחוק העמותות?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני היושב-ראש, ישאלו: מה הקשר בין הדברים האלה לבין חוק העמותות? דיברתי על המלים "אופייה

תינה", בעברית זו ארץ-ישראל. הוא יכול, לפי החוק הזה, להכריח את כולם לכתוב: אגודה מוסלמית ארץ-ישראלית, ואם יהיה כתוב "פלשתינה" הוא יפסול אותה. או אם מישור יגיד "אני פלשתינאי", הוא צריך בכלל לאסור אותו, כי הוא פוגע ברגשותיו של ראש הממשלה ושל שר המשפטים ושל שר הפנים.

אמנון לין (הליכוד):
ושל אמנון לין.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר-הכנסת לין, אתה עדיין לא שר. איבדת את הסיכוי אם לא הגעת לזה בממשלה הנוכחית. אל תיחף בין השרים, בבקשה, מספיק שהגעת להיות חבר כנסת, זה גם כן משהו. עלית ברגע מסויים על העגלה הנכונה, אבל העגלה לא צועדת קדימה. אבל עכשיו לא באמנון לין אנחנו מדברים. עברת כיבדת-דרך בחיים הפוליטיים — מ"השומר הצעיר" עד הספסל הזה, כמעט כמו שמואל תמיר. קפצת ממקום למקום.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לתמיר הוא לא יכול להשתוות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אנחנו מציעים לבטל את הסעיף הזה. על-כפני, אם יתקבל, אנחנו מציעים לנסח את סעיף 4(ב) כך: "חלק רשם העמותות על שם העמותה המוצעת, יציע למגיש הבקשה לשנות את השם המוצע לשם אחר." כמובן, אנחנו מתנגדים לכל העניין, אבל אם כבר, לפחות לא יהיה העניין שרירותי. נניח שהרשם מונע את רישום השם שהוצע על-ידי העמותה — שתהיה למגשים את הבקשה האפשרות להגיש שם אחר כהצעה: "סירבו מגיש הבקשה לשנות את השם שהציע, יפנה רשם העמותות, באמצעות היועץ המשפטי לממשלה, לבית משפט מחוזי שבסמכותו לפסוק במחלוקת." לפחות זה כי תבינו מה קורה פה: אדם אחד, רשם החברות, שימנה שר המשפטים או שר הפנים — על זה יש ויכוח — הוא שיפסוק, ולכן צריך להיות, לפחות, עירעור בפני בית המשפט. יש בכלל בזמן האחרון מגמה בחוקים למנוע עירעור בפני בית-המשפט. זה התחיל באופן חריף בחוק נישול הבדואים — על עצם הפקעת קרקע אין עירעור בפני בית-המשפט — והמגמה הזאת נמשכת. אפילו בש"טחים הכבושים יש אפשרות לפנות לבג"צ. פה שוללים מאזרח ישראל את האפשרות אפילו להופיע בפני בית-המשפט, וזה חוזר.

ההסתייגות שלנו לסעיף 10: הסעיף מנוסח כך — "המייסדים" — זאת אומרת המייסדים של העמותה — "שואים להגיש לרשם תקנון לעמותה; לא עשו כן, יראו בתקנונה את התקנון המצוי שבחוספת. עניין המוסדר בתקנון המצוי ואינו מוסדר בתקנון שהוגש לרשם, יחולו עליו הוראות התקנון המצוי." פה אני רוצה להעיר, קודם-כול, הערה כללית: מצד אחד מדבר החוק על תקנון; מצד שני הוא מכתב בהרבה סעיפים את התקנון. יש הרבה פרקים שלמים שאינם נחוצים פה בכלל, אפילו אם יתקבל חוק כזה. בחוק לא הכנסת רוצים להכתוב בפרטי פרטים את התקנון, ועדיין אין תקנון על עמותה מסויימת. יש כל מיני עמותות, יש כל מיני אפשרויות ואין תקנון מצוי שאושר. לכן, כפי שתראו, זה חלק מן ההסתייגויות שלנו — למחוק הרבה פרטים שהם שרירותיים. צריך

הדמוקראטי. אם יש דברים כאלה באותם מוסדות שמ-גישים את הדו"חות הסודיים לבתי-המשפט ולכל מיני שרים וחברי כנסת, והם מקבלים את זה כתורה מסיני, ולפעמים אלה סתם שקרים ועלילות והסתרת דברים אמיתיים בלי בדיקה — אני דורש הקמת ועדת החקירה של כל הסיעות בכנסת, לא רק מהקואליציה ולא רק ועדה של אנשים מסויימים, או הקמת ועדת חקירה משפטית ציבורית. כי העניין הזה פשוט לא יעבור. יש גבול לכל דבר, גם אם כותבים בחוק "לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה שוללת את אופייה הדמוקראטי של מדינת יש-ראל." הדמוקראטיה של כלא נפחא.

על דמוקראטיה אפשר להתווכח הרבה. לכל אחד יש השקפת-עולם ויש דעות שונות. בבקשה, נתווכח. אבל לכתוב בחוק שימשהו ירש מה דמוקראטי — או ברור שייסגרו הרבה עמותות וגם מפלגות. אמנם יבוא עוד חוק המפלגות, אבל זו ההתחלה.

כן נאמר בסעיף 3: לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה שוללת את קיומה של מדינת ישראל. אנחנו מתנגדים לכל מי שמתנגד לקיומה של מדינת ישראל. אם צריך, אנחנו נאבקם על זכות קיומה של מדינת ישראל. אבל יכולה להיות דעה אחרת. יכול להיות אדם בעל השקפת-עולם שלא צריכות בכלל להיות מדינות, שכל האנשים צריכים להיות חבורה אחת, אחוזה אחת. אינני מסכים עם השקפות כאלה, אולי זה יהיה באחרית-הימים. אבל אם יש אדם הרוצה להקים אגודה שתטיף לאחוות כל האנשים בעולם, זו זכותו. יש גם ערבים שמסיבות שלהם — אינני מסכים אתם — רוצים במדינה דמוקראטית חילונית, יהודית, ערבית וכו'. אינני מסכים עם זה. אבל יש זכות להביע דעה, כמו שיש זכות לגטורייקראת, השוללים בכלל את זכות קיומה של מדינת ישראל מבחינה דתית. האם תאסרו אותם, תשימו אותם בכלא נפחא? כל זמן שזה בגדר של הבעת דעה, זכותו של אדם להביע דעה. אני מתנגד לדעות כאלה. אבל האם יש לאסור אותם? להוריד אותם למחתרת? מה זה יועיל? מגולם עדיין לא חיסלו דעות באמצעים כאלה. לכן אנחנו מציעים למחוק את סעיף 3. יש רק הגבלה אחת, אבל היא לא צריכה להירשם בחוק: מי שיעבור על החוק — יש בתי-משפט. אבל לא יותר מזה. כל השאר, כפי שהיה עד עכשיו. מה צריך לחדש פה?

אני רוצה לעבור לסעיף 4. כל סעיף גרוע מקודמו. בסעיף 4 נאמר: "לא תירשם עמותה בשם העלול להטעות או לפגוע בתקנת הציבור או ברגשותיו, או בשם הזהה לשם של תאגיד הרשום בישראל או דומה לו עד כדי להטעות." פה אנחנו כבר עוברים לתחום עוד יותר ער-טילא. אינני יודע איזו ממשעות יורידתי, משפטי, יש למלים "בתקנת הציבור או ברגשותיו." נניח שיש אגודה במאבק בעד חופש המצפון ונגד כפייה דתית. אני נותן זאת רק כדוגמה. זה ודאי פוגע ברגשותיו של מישהו. ברור שזה פוגע ברגשותיהם של אנשים דתיים ובמפלגות הדתיות. ואם יש דבר הפוך, כמו שקרה, איסור גסיעה בשבת — אז זה פוגע ברגשותיהם של החילוניים ובאיני-טריסם שלהם. זאת אומרת, יש רגשות ויש רגשות. מה פירוש הדבר "ברגשותיו של הציבור"? זה דבר שרירותי. ואת זה יבצע רשם החברות. הוא יגיד: החברה שלך לא תירשם בשם הזה, כי זה יפגע ברגשותיו של הציבור. אני כבר לא מדבר על האפשרות לנצל את זה למטרות פוליטיות. אמנם ראש הממשלה משחק בלינגוויסטיקה, הוא מתרגם אנגלית לעברית, ובעברית אין בכלל "פלש-

תייגות — נראה בסוף — של שר המשפטים עצמו. החוק, כפי שהוא, כולל את הכול. נראה הכול בהצבעה. החוק, כפי שהוא מוגדר עכשיו, כולל הכול. עובדה היא ששר המשפטים רשם הסתייגות לחוק, ולפי חוק זה לא יחול על מפלגות. קודם־כול הסתייגות זו טרם התקבלה. יושב בים כאן חבר־הכנסת שילנסקי וחברי כנסת אחרים היכר לים להכשיל את שר המשפטים גם בעניין זה. נראה בסוף. אני מדבר על החוק כפי שהוגש, ולעת עתה עניין המפלגות נכלל בהסתייגות. לפי החוק עכשיו אין הגבלה, והוא כולל הכול. שנית, יש כל מיני הסתייגויות שיש להן משמעות פוליטית, בין שמדובר בסיעה בכנסת ובין שמדובר בסיעה פוליטית בהסתדרות. לכן החוק של הכנסת אינו צריך להיכנס לפרטי פרטים.

כתוב שלא יוצא חבר אלא אם ניתנה לו הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו. מה פירוש "הזדמנות נאותה"? אילו מלים אלה? מה זה? גם לשם זה יש תקנון לכל התאגדות. יכול להיות פרובוקאטור ששירות הבטחון יכנס להתאגדות, והוא עלול להרוס את כל העניין, ויבואו אחר כך לרשם החברות או אינני יודע למי ויאמרו שצריכים לפרק את האגודה הזאת, כי לא ניתנה הזדמנות נאותה לפרובוקאטור. מה זה נוגע בכלל לחוק ומה זאת "הזדמנות נאותה"? בבקשה, רבותי המשפ"טנים, הסבירו לי מה זאת "הזדמנות נאותה". בתקנונים, גם בתקנון שלנו, כתובים דברים מדויקים. "הזדמנות נאותה" — זו שירות. את כל זה צריך למחוק.

כתוב גם "עמותה חייבת לנהל פנקס חברים ולרשום בו כל דבר, מענו, זהותו, תאריך תחילת חברותו ותאריך פקיעתה". זה דבר מעניין מאוד. טוב שלא כתבו עוד שיש לרשום גם מי איני, מי אמו, מאיזה גזע הוא. אנחנו חיים במציאות מסוימת. אני מכיר כמה וכמה תאגידים שיש להם הנהלות חוקיות, ויש אנשים המשתתפים בהם או תורמים תרומות, אבל לא ירצו למסור את שמם, וזאת מסיבה פשוטה: כי יפסדו אותם ממקום עבודתם. אם כן, מה לעשות? זה סעיף חמור ביותר, הפותח את הדרך לחיסול כל מיני אירגונים רק משום שאנשים חרדים למקום עבודתם. האגוד אינו עובר על החוק, האיש אינו עובר על החוק. אינני יודע אם יש רשימה של כל התורה־מים ל"קרון תל־חי", למשל. לשם מה בא סעיף זה?

לא אכנס לכל הפרטים. את כל אלה אני מביא כדוגמה אות לך שחוק של הכנסת רוצה להכתיב בפרטי פרטים דברים שאינם מופיעים בפירוט כזה אף לא בתקנון עצמו. אבל נגית שבתקנון אפשר לקבוע את הדברים בפירוט כזה — הרי לעמותה יש זכות לקבוע תקנון כרצונה, כפי שהיה כל הזמן, כפי שהיה בזמן השלטון הבריטי ואפילו קודם לכן.

אם ההצעות שלנו כאן לא יתקבלו — אני אומר "אם" — אנחנו מציעים נוסח אחר במקום סעיף קטן (ג) בסעיף 20, ואני רוצה להסביר במה העניין. בסעיף 20(ג) כתוב: "לא כונסה אסיפה כללית בהתאם להוראות סעיף זה, רשאי הרשם לכנסת או למנות אדם שיכנס אותה". כדי שהדברים יהיו ברורים אני רוצה לומר שמדובר פה על מועדים לכינוס האסיפה הכללית של העמותה. סעיף 20(א) אומר: "אסיפה כללית רגילה של חברי העמותה תתקיים במועדים הקבועים בתקנונה ולא פחות מאחת לשנה". מה זה נוגע לחוק של הכנסת? זה שייך לתקנון. בסעיף קטן (ב) באותו סעיף נאמר: "הוועד רשאי לכנס בכל עת אסיפה כללית שלא־מִן־המניין, ועליו לעשות כן לפי דרישה בכתב של ועדת הביקורת, של הגוף

שיהיה חופש לכל התארגנות לקבוע את התקנון שלה, אלא אם הוא נוגד את חוקי המדינה. כל השאר הוא התערבות מיותרת. לשם מה ההתערבות הזו? לכן, בסעיף 10 — אם לא ימחק — אנחנו מציעים את התיקון הבא: "המייסדים רשאים להגיש לרשם תקנון לעמותה; לא עשו כן, ידרוש רשם העמותות מהמייסדים להגיש תקנון; לא תירשם העמותה אלא אם התלווה לבקשת הרשיון תקנון לעמותה". כך הסעיף סביר איכשהו. העמותה, או כל התאגדות פוליטית או תרבותית, יש לה תקנון, והיא צריכה להגיש אותו, אבל לא יכתבו לה או יגידו לה שאם לא סודר עניין התקנון מכתיבים להם את התקנון שיהיה לה, מה שקרוי פה "תקנון מצוי".

עכשיו אנחנו באים להסתייגות הנוגעת לסעיפים 15 עד 18. פה יש לנו דוגמה של פרטי פרטים של תקנון — וכל זה לא בתוספת התקנונית אלא בגוף החוק — שמכתיבים בצורה אנטי־דמוקרטית ובאופן מסוכן, כפי שתכין אסביר, את פרטי התקנון להתאגדויות, לעמותות. אנחנו מציעים למחוק את כל הפרק הזה, הוא מיותר, וגם אם יתקבל הוא אנטי־דמוקראטי. כבר הסעיף הראשון בפרק הזה הוא מיותר: "כל אדם בגיר וכל תאגיד כשיר להיות חבר עמותה". מדוע צריך לקבוע זאת בחוק של הכנסת? יכולים להיות אירגון או התאגדות שאינם רוצים לקבל לחברות תאגידים אלא רק חברות אישיות. מה זה נוגע לחוק של הכנסת? למה אתם רוצים להגיע? נניח שיש אירגון "איקס" והתקנון שלו אומר: החברות באירגון שלי אישיות. אבל פה כתוב: "כל אדם בגיר וכל תאגיד כשיר להיות חבר עמותה". מדוע?

מנחם פבידור (הליכוד):

למשל, אירגון אמהות עובדות יחד עם ויצ"ו יכולים להיות עמותה כלשהי, ויכול להיות איש פרטי ויכול להיות איגוד שמצטרפים לעמותה מסוימת. מדוע זה בלתי־אפשרי? אם זה לצורך פילנתרופי או לצורך אחר, מדוע זה לא אפשרי?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני שואל בשביל מה צריכים דברים כאלה לכתוב בחוק, שהוא מחייב.

מנחם פבידור (הליכוד):

יכול, לא מוכרח.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל פה כתוב: "כשיר להיות חבר עמותה". אפילו לעניין של בגיר אני לא מסכים. יכולה להיות התאגדות שמקבלת חברים בגיל 16. מי אומר שזה אסור? אין תאגידים כאלה? יש גם עכשיו. מדוע אומרים "בגיר"? בשביל מה כל העניינים האלה? זה חוק של הכנסת. אחר כך יהיו העניינים של כל התאגדות. יש פה הרבה דברים שצריך היה למחוק אותם בכלל.

ועכשיו, תנאים לחברות, קבלת חברים ופרישתם — גם עניין זה, מה הוא שייך לחוק? יש תקנון. אצלנו, למשל, במפלגה יש אפשרות של הוצאת חבר, יש אפשרות של ביטול חברות.

מנחם פבידור (הליכוד):

זה לא חוק המפלגות, אתה טועה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
קודם־כול, זה עדיין לא ברור אלא אם התקבל ההס-

אפילו בחלם. גם במדינת ישראל אינני זוכר שקרה דבר כזה. הממשלה הזאת היא טראגיקומית. היא טראגית מפני שהיא קיימת וקומית בצורה שהיא קיימת. זו אחת הדוגמאות. אולי פעם יהיה מישהו שיעשה מהצעת חוק זו תסריט.

בסעיף 26(א) נאמר: "הוועד ייבחר באסיפה הכללית הרגילה" — בסדר — "ולתת אם נקבעה בתקנון הוראה אחרת לעניין זה; עד לכינון הוועד הראשון ישמשו המייסדים ועד". נניח, אבל יכול גם להיות אחרת. יש אפשרויות רבות ויש גם אפשרויות בפועל. למשל, הוועד יכול להיבחר גם לא באסיפה הכללית הרגילה. לפעמים, לפי הצורך, יש גם אסיפה כללית יוצאת-מין-הכלל. בכלל, מה זה שייך לחוק של הכנסת?

בסעיף 26(ב) נאמר: "כל אימת שאין לעמותה ועד שנתכונן לפי סעיף קטן (א), רשאי הרשם למנות חבר או חברים של העמותה לשמש ועד". זהו אחד הסעיפים החמורים ביותר שקיימים. אביא לכם דוגמה מהחיים. קיימת ליגה לזכויות האדם בישראל כבר 45 שנים. איש ציבור רבים מישראל מרבים שונים ייסדו את הליגה הזאת ופעלו בהנהגתה. לפני שנתיים, שלוש שנים, נת-קיימה אסיפה כללית של העמותה הזאת. לפתע באה קבוצת בריונים, כמאה איש, פרצו, החזיקו את תקנון הליגה, אמרו: הנה עשר לירות, אנחנו חברים. ממש בכוח. מעולם לא ראו אותם. הם פוצצו את האסיפה שהיו בה 150 איש.

אורי אבנרי (מתנה שלי):
לא פוצצו — בחרו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אמרתי שהם פוצצו את האסיפה החוקית, עלו על הבמה, ראש הבריונים נטל את המקרופון ואמר "אני פותח את האסיפה של הליגה לזכויות האדם", ובחר ועד. תארו לכם, לפי החוק הזה — לא כל האיגודים שווים במספרם, יש איגודים של עשרות אנשים, של כמה מאות אנשים — די ב-50 בריונים המפוצצים את האסיפה הכללית, והוועד היוצא מתפטר. מה קורה אז? — "כל אימת שאין לעמותה ועד שנתכונן לפי סעיף קטן (א), רשאי הרשם למנות חבר או חברים של העמותה לשמש ועד". זה נקרא להשתלט בצורה בריונית, והפעם באישור החוק של הכנסת, על כל מיני אגודות ועל כל מיני דברים. כל אחד יכול לעשות זאת. די ב-50 איש, לפעמים, או ב-20 איש. איזה חוק זה? פקיד של משרד הפנים או פקיד של משרד המשפטים ימנה ועד לעמותה מסוימת? איוו שרירות. זה לא שייך בכלל לרשם.

עמוס הדי-הורביץ (המערך):
מה אתה מציע לחלופין?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא להתערב. אני לא מציע שום הצעה לחלופין.

עמוס הדי-הורביץ (המערך):
אז אין ועד.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין ועד? — תתכנס אסיפה כללית שנייה שתבחר ועד. יש לקרוא למשטרה לאסור את הבריונים. בבריונות נלך? החוק הזה, הסעיף הזה נותן יד חוקית לכל בריון

המבקר או של עשירית מכלל חברי העמותה." מה זה נוגע לחוק של הכנסת? נניח שבחקנון ירצו לדבר על 20% או אפילו על 5%. מה זה נוגע לחוק של הכנסת? יש כל מיני התארגנויות, קטנות וגדולות. מה ההכחשה הזאת?

אבל החמור ביותר הוא סעיף קטן (ג) בסעיף 20, האומר שאם לא כונסה אסיפה כללית בהתאם לשני הסעיפים הקטנים הקודמים, כ"א רשאי הרשם, הפקיד, לכנס את האסיפה הכללית או אף למנות פקיד אחר, בדריגה נמוכה עוד יותר, שיכנס אותה. אנחנו מציעים למחוק את הסעיף השרירותי הזה, הפותח פתח להתערבות גסה ביותר של השלטונות, של הפקיד, בכל אירגון. אם כבר לא יהיה מנוס מכך, אנחנו מציעים שייכתב: "(ג) לא כונסה אסיפה כללית בהתאם להוראות סעיף זה, רשאים לכנס שלושה מחברי העמותה או נציגיהם שהם הסמיכו לכך". זאת-אומרת שאין לתת בשום אופן לרשם העמותות לכנס את האסיפה הכללית. על-כל-פנים אנחנו בכלל נגד סעיף כזה. לכל אגודה, לכל התארגנות יש בעיות אחרות. יש עמותות של 50 איש ויש עמותות המונות אלפים, ותקנונים הנים ויהיו שונים.

אני עובר לסעיפים 25 עד 27. אנחנו חושבים שכל הסעיפים האלה מיותרים. זה עניין לתקנון ולא לחוק של הכנסת. סימן ב', שבו כלולים הסעיפים האלה, מדבר על הוועד של העמותה. בסעיף 25 נאמר: "הוועד ינהל את ענייני העמותה, ובידיו תהיה כל סמכות שלא נתייחדה בחוק זה או בתקנון האסיפה הכללית או למוסד אחר ממוסדות העמותה". איך זה יכול להיות? לפי התקנון כל אירגון יש סמכויות מסוימות. לפי זה חוק של הכנסת יקבע שלוועד יש יותר סמכויות מאשר החוק הזה מקנה לו, יותר מאשר התקנון של התאגיד מקנה לו. היכן נשמע כדבר הזה? מעל לוועד יש האסיפה הכללית, או איך שהיא נקראת באיגוד זה או בהתארגנות זאת. מה הסעיף הזה? מה מחייב פה? מה נכנסים לכל העניינים האלה בחוק של הכנסת? בבקשה, שהשר תמיר ינהל את כל האירגונים בארץ, וגמרנו. לא במקרה קוראים לחוק זה גם כן חוק-תמיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
יש הסתייגויות של שר הפנים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה ההבדל? שר הפנים מציע שהוא יהיה הממונה ולא שר המשפטים. זה כל ההבדל. דיקטאטור תמיר או דיקטאטור בורג, מה ההבדל?

אורי אבנרי (מתנה שלי):
שר המשפטים מתחלף, אבל שר הפנים לעולם יישאר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ההצעות של שר הפנים מצחיקות. שר הפנים מגיש הסתייגויות להצעת חוק של שר המשפטים, וההסתייגויות של שר הפנים הן: לא אתה, שר המשפטים, תהיה הבוס של כל האירגונים בארץ אלא אני אהיה. לא שר המשפטים אלא שר הפנים. גם זה אולי אחד מסימני ההיכר של הממשלה הזאת. היכן נשמע ששר אחד באותה ממשלה מגיש תיקון נגד הצעת שר אחר המגיש את החוק ואומר: לא, אני לא סומך עליך, אתה עלול להיות דיקטטור פאשיסטי ואילו אני דיקטאטור דתי, אני רוצה להיות ה"בוס"? ראו מה שהולך פה. באמת, אם מדברים על התפרקות הממשלה — דבר מצחיק כזה לא קרה עדיין

סעיף 35 מדבר על פנקסי החשבונות: "(א) עמותה חייבת לנהל פנקסי חשבונות שישקפו בשלמות ובנאמנות את עיסקאותיה ומצבה הכספי." זה ישנו, בדרך-כלל, בכל תקנון. זה לא עניין של הכנסת. זה נמצא, בדרך-כלל, בתקנונים של כל איגוד ותאגיד. (ב) — וזה העיקר — "כל חבר של הוועד, של ועדת הביקורת או של הגוף המבקר רשאי לעיין בכל עת בפנקסי החשבונות של העמותה ובמסמכים המתייחסים אל הרשום בהם ולקבל מכל חבר הוועד ומכל עובד העמותה כל מסמך שברשותם וכל מידע הדרושים, לדעתו, למילוי תפקידיו." כל דבר, גם מכתבים פרטיים, בלי כל הגבלה. יש תקנונים. אפילו לא כל חבר ועד, כאשר מתחשק לו, יכול לעשות זאת. בתקנונים כתוב איך עושים זאת. כל חבר ועד, מכל חבר ועד, מכל עובד, נניח שמישהו מסתכסך, הוא ירוץ לכל עובד וכל עובד יצטרך להוציא לו כל מה שהוא רוצה — זו הפקרות — ולא, רציים לרשם — והויכוח הוא על רשם של בורג ורשם של תמיר — ואפשר לפזר את הא"גודה. אנחנו מציעים למחוק את כל זה, או לפחות את הסיפה של סעיף (ב), האומרת "ולקבל מכל חבר ועד ומכל עובד העמותה —" — אם לא יביאו את כל המסמכים וכל המידע, הוא יכול לפנות לרשם. מה זה פה? אפילו במשטרה אין דבר כזה.

סעיף 37 — אני בעיקר נגד האסיפה, שנותנים לרשם החברות אפשרות לדחות את האסיפה. הוא יכול לצוות על דחיית אסיפה כללית. מה זה בכלל עניינו? בכמה רשמים יהיה צורך? — לפחות 100,000 רשמים. פה לא יהיה כמו בחוק רישום הון. אתם זוכרים שלפני כמה חודשים קיבלה הכנסת חוק רישום הצהרת הון? איפה החוק הזה? איפה רישום ההון? איפה פיקוח על ההון? שכחתם בכלל שיש חוק כזה. הוא עדיין קבור באיוזשהו מקום. אבל יש חוקים שאתם מאשרים "ציקצ'אק", בחפזון ובפאניקה, מפני שיש מגמה אחת, אנטי-דמוקראטית, ויותר מזה — פאשיסטית.

סעיף 38: "עמותה חייבת להגיש לרשם מסמכים אלה." עד עכשיו לא היו חייבים להגיש לרשם כלום אלא הודעה על הקמת התאגיד, וזה הכול. כל זמן שלא עברו על החוק לא היתה התערבות. עכשיו, נוסף על כל הדברים, אומר סעיף 38 שהעמותה חייבת להגיש לרשם מסמכים תחומים בידי שניים מחברי הוועד: "(1) הודעה על שינוי מענה של העמותה, על בחירת חבר או מינוי חבר של הוועד או של ועדת הביקורת או של הגוף המבקר או על פקיעת כהונתו — תוך שבועיים לאחר תאריך." יש התארגנויות שאין להן בכלל פקידות לזה. צריך יהיה לגייס עובדים כדי שיעסקו בכל הגיירות הוות. לאחר מכן צריך למסור לרשם החברות (2) "העתק מהחלטת האסיפה הכללית לפי סעיף 11 הכספי בצירוף המלצת ועדת האסיפה הכללית או של הוועד בדבר הרשאים לחתום בשם העמותה — תוך שבועיים לאחר קבלת ההחלטה." מה זה? שום דבר לא צריך להגיע לרשם. הוא איננו צריך להתערב כל עוד מישהו לא עבר על החוק. פיסקה (3) אומרת: "העתק מהדו"ח הכספי בצירוף המלצת ועדת הביקורת או הגוף המבקר, ואם נתמנה רואה-חשבון לפי סעיף 37 — בצירוף אישורו והערותיו — תוך שבועיים לאחר האסיפה הכללית שהדו"ח הובא לפניו." מה פירוש הדבר? לשם כך צריך לתבוע לפחות עוד 50,000 פקידים. יש תאגידים קטנים, יש תאגידים בינוניים, 50 יכול להכין את החומר הזה תוך שבועיים ימים? אפילו הצהרות הון לא מוסרים תוך חמש שנים.

אשר מישוה מארגן. יש עובדות. סיפרתי על עובדה שהיתה. אם כך נהלה את החיים הציבוריים בישראל — אוי ואבוי לכולנו.

סעיף 27 — חובתו של חבר הוועד — תראו איך נכנסים. לפרטי פרטים עד כדי גיחוך. אפילו בתקנונים לא כותבים דברים כאלה. בסעיף 27 נאמר: "על חברי הוועד לפעול לטובת העמותה במסגרת מטרותיה ובהתאם לתקנון ולהחלטות האסיפה הכללית." האם זה לא מובן מאליי? אבל תראו אחר כך אילו סמכויות נותן החוק בסעיפים הבאים לחבר אחד, לא של הוועד, של התאגיד, של העמותה, לחבר אחד, די ב"ש.ב. אחד שיהיה שם והוא יוכל לבוא ולומר לפי סעיף 27: חבר ועד זה לא פעל לשיטתי, לטובת העמותה, לא בהתאם לתקנון ולא בהתאם לאסיפה הכללית. נותנים אפשרות לפרק כל אי-גון כפי שתראו גם בסעיפים הבאים. אנחנו מציעים למחוק את הסעיפים האלה. לשם מה הם באים בכלל לכנסת?

סעיף 28 — גם כן מאותו סוג: "האסיפה הכללית רשאית להעביר בכל עת חבר הוועד מכהונתו." זה בדרך-כלל נכון, האסיפה הכללית רשאית לעשות כן. אבל בשביל מה זה פה? יש תאגידים המגבילים זאת באמצעות הודעות ודיונים מוקדמים. פה זה באופן אבסולוטי. זה יכול להתאים לאיגוד מסוים, ויכולה להיות עמותה שזה לא מתאים לה. לשם מה חוק של הכנסת? אני יכול להביא מאות דוגמאות של תקנונים אחרים המתאימים לאיגוד זה או זה. אבל בשביל מה חוק של הכנסת? זה קשור קצת עם מה שאמרתי על רשם החברות.

אנחנו מציעים למחוק את סעיף 29. זה לא שייך לחוקים של הכנסת. בסעיף זה כתוב ש"עמותה חייבת לנהל פנקס חברי הוועד ולרשום בו שמו של כל אחד מהם, מענו, מספר זהותו, תאריך תחילת כהונתו ותאריך פקיעתו." זה עניין ביורוקראטי. איך ירשום? פנקס חברי ועד, מה הוא שייך לחוק של הכנסת? אולי גם תגידו כמה סנטימטר צריך להיות הפנקס? כמה עוסקת הכנסת?

סעיף 33 (א) אומר: "לא יכהן כחבר ועד — 1. מי שאינו חבר העמותה." זה מתקבל על הדעת. אבל מה זה שייך לכאן? יש תקנון. 2. מי שמשרת את העמותה בשכר שלא כחבר הוועד." מדוע? יש כל מיני מקרים ומצבים. מישהו היה עובד של איגוד מסוים, של איגוד מסוים, של תאגיד מסוים, של עמותה, הוא היה עובד שכיר. הוא היה חבר האיגוד שעבד באיגוד. מדוע, אם הוא היה עובד, אי-אפשר לבחור בו אחר כך באסיפה הכללית כחבר ועד? מדוע לא? מה ההגיון בכלל בקביעה הזאת? אם איוזשהו תקנון ירצה — זה עניין שלו, אבל מה זה נוגע לכנסת? מי שעבד בשכר באיגוד שהיה חבר בו, כמובן, לא יכול להיבחר כחבר ועד. מדוע? אם תקנון של איגוד מסוים ירצה בזה — זה עניינו. אבל בחוק של הכנסת? מה כל ההכתבות האלה? 3. תאגיד. אולם יכול לכהן כחבר הוועד נציג של תאגיד החבר בעמותה, גם אם הנציג עצמו איננו חבר בה." זה סותר את פיסקה (2) האומרת שמי שלא חבר העמותה לא יכול להיות חבר ועד. בשביל מה צריך להיכנס לכל העניין הזה? זה לא שייך לתוקים של הכנסת. אתם כל כך רוצים להתערב. אתם מגיעים בכלל לאבסורדים. אנחנו מציעים למחוק זאת. בסעיף נוסף, סעיף 33 (ב) כתוב: "לא יכהן כחבר ועדת הביקורת או הגוף המבקר מי שמשרת את העמותה בשכר שלא כחבר בוועדת הביקורת או הגוף המבקר." שוב, זה עניין של תקנון האגודה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חשוב מי הדיקטטור. לא זה הקובע. אני אתגד לחוק גם אם שר המשפטים יהיה ממונה על ביצוע, גם אם שר הפנים יהיה ממונה עליו, וגם אם ראש הממשלה יהיה ממונה עליו, כי יש כאן הסתייגות של אחד מחברי הכנסת המציע לא את שר המשפטים ולא את שר הפנים אלא את ראש הממשלה בכבודו ובעצמו. נראה שהוא הרגיש שהחוק הוא כל כך חמור עד שלדעתו ראש הממשלה צריך לעסוק בכך.

עכשיו אנחנו עוברים לסעיף 41, המעניק לרשם החברות סמכויות בלתי־רגילות. הוא יפעל, כמובן, לפי הוראות, אבל נוסף על זה רוצים גם להתערב התערבות שרירותית, גם לחסל התארגנויות ועוד להטיל את הוצאות החקירה של הרשם על החברה, ואפילו לדרוש ערובות מראש או תשלום מראש בעד החקירה. הנוסח המוצע מראה לאילו קיצוניות הממשלה מגיעה, שר המשפטים מגיע, באנטי־דמוקרטיות שלהם, בהכבדה על התארגנויות חפשיה.

אני עובר לסעיף 49, המדבר על האפשרויות לפרק אירגון ועל העילות לפירוק. סעיף 49 אומר: "בית המשפט המחוזי רשאי לצוות על פירוק של עמותה בכל אחת מאלה: (1) פעולות העמותה מתנהלות בניגוד לחוק, למטרותיה או לתקנונה; (2) העמותה או מטרותיה מכוונות לשלילת קיומה של מדינת ישראל או אפיינה הדמוקרטיה, ויש עוד כמה סעיפים קטנים, אבל אלה הם העיקריים, כי הם משמשים עילות לפירוק העמותה. אם "פעולות העמותה מתנהלות בניגוד לחוק", אין צורך בהוראה בחוק זה. יש חוקים נגד כל מי שפועל בניגוד לחוק. האם בכל חוק נכתוב שמי שפועל בניגוד לחוק עושה דבר בלתי־חוקי? הרי זה ברור מאליו. אבל לא בזה העוקץ. אפשר לפרק עמותה אם הפעולות שלה מתנהלות בניגוד "למטרותיה או לתקנונה" —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אם חבר אנשים פועל בניגוד לחוק, זאת קשירת קשר על־פי החוק הפלילי, ויש להעמיד אותם לדין על קשירת קשר. אם חבר אנשים מתאגד לעשות פעולות בלתי־חוקיות, זאת עבירה פלילית מובהקת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לעניין זה יש חוק, ואין צורך בהוראות חדשות. אבל מי יקבע שעמותה פועלת בניגוד למטרותיה ובניגוד לתקנונה? רק חברי העמותה ומוסדותיה יקבעו אם הכול בסדר או לא בסדר.

בסעיף 49(2) יש חזרה על הדברים שהופיעו בסעיף 3. אפשר לפרק עמותה אם "העמותה או מטרותיה מכוונות לשלילת קיומה של מדינת ישראל או אפיינה הדמוקרטיה", דיברתי על זה כבר כשדיברתי על סעיף 3. מה זה "אפיינה הדמוקרטיה"? מי קובע מה היא דמוקרטיה, ואילו דמוקרטיה יש כאן עכשיו? מאוד מאוד מוגבלת. אפילו בכנסת כבר מקבלים חוקים המגבילים את החירויות הדמוקרטיות.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי):

הידיים של הסיעה שלך אינן נקיות. עם המשחקים הדמאוגיים ו"הבינוס" שלכם, אתם לא יותר נקיים.

מאיר כהן (הליכוד):

חבל שחבריה־הכנסת צירלי ביטון לא שומע אותך.

סעיף 39 אומר: "פנקס החברים ופנקס חברי הוועד הפרוטוקולים של האסיפות הכלליות והדוחות הכספיים שהובאו לפני האסיפה הכללית, יהיו פתוחים בכל עת סבירה לעיון של כל חברי העמותה". יפה. אבל מייד בא סעיף קטן (ב) האומר: "המסמכים שהוגשו לרשם לפי סעיפים 2, 10 או 38 יהיו פתוחים במשרדו לעיון של כל דורש". אריה... למה? מבטלים כאן כל פרטיות של תאגיד. המסמכים יהיו פתוחים לא רק לחברי הוועד, לא רק לחברי התאגיד אלא גם לכל דורש. אתם תפעילו זאת נגד כל מי שתרוצו. מדוע "לכל דורש"? לא מספיק הוועד, לא מספיקים חברי התאגיד? אתם מציעים למסור את כל החומר לרשם תוך שבועיים ימים. צריך יהיה לגייס מכונות כתיבה וכתבניות כדי להעתיק את כל החומר ללא שגיאות. נוסף על כל זאת, יהיו המסמכים פתוחים לכל אחד. יש תאגידים שאין להם משרדים. מדוע יהיו המסמכים פתוחים לכל דורש, ל־3 מיליון תושבי מדינת ישראל? אתם תחסלו את ההתארגנויות, כל התארגנות שאיננה נוחה לכם.

אנו מציעים למחוק את סעיף 40 כולו. ראשית, זה לא שייך לחוק של הכנסת. שנית, נוסח זה מעניק סמכות לאיזה פקיד להיות דיקטטור על כל ההתארגנויות בארץ. סעיף 40(א) אומר: "הרשם רשאי, לבקשת רבע מכלל חברי העמותה או לבקשת ועדת הביקורת או הגוף המבקש, ואף מיזמתו הוא, למנות חוקר שיחקור את עסקי העמותה ומצבו וימסור לו דיווח שבחשבונו עליהן". מה זה שייך לו? אני מבין שזה שייך לחברי העמותה, לוועדת הביקורת שלה. זה צריך להיות כתוב בתקנון. זה עניין לתקנון. וכאן נאמר "ואף מיזמתו הוא". מה פתאום? איש לא פנה אליו, איש איננו טוען שמשוה איננו בסדר, לא עברו על החוק. מדוע? יש כאן דברים שהם סתם מגוחכים. הגענו לכך שבסעיף 40(ב) יש ישי גירסאות. לא ניכנס לזה עכשיו, אבל זהו אחד הדברים המצחיקים. שר־המשפטים שמואל תמיר, שבשמו הוגש החוק, הוא הממונה על ביצוע החוק לפי הנוסח המוצע — וכאן בסעיף 40 מופיעה הסתייגות או גירסה שנייה של שר הפנים ושל חבריה־הכנסת דוד גלס ולפיה מוצע שבמקום "שר המשפטים" יבוא "שר הפנים". זהו אוניקום במדינת ישראל ששר אחד מציע שהוא יבוא במקום שר אחר. זה כל מה שמעניין את שר הפנים. העובדה שהחוק הוא אנטי־דמוקרטי, שהוא יתן סיוע נוסף לפאשיזאציה של החיים בישראל, כל זה בסדר לגבי דידו. רק בעניין הסמכות להתערב בחיים והתארגנויות מבקש שר הפנים שהסמכות תימסר לו, לא לשר תמיר אלא לשר בורג.

אמנון לין (הליכוד):

מה זה נוגע לפאשיזאציה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא זה נוגע לפאשיזאציה, זה נוגע לאופי המפורר של הממשלה. לא היה עדיין סימן מובהק כזה להתפוררותה של הממשלה. אתם רואים, במה שכתוב בהסתייגויות, הודאה של הממשלה שהיא מפוררת. תענינו בנוסח של ההסתייגות שלפיה שר אחד פועל נגד שר שני ואומר: אני אתיה הדיקטטור ולא אתה תהיה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אינך חושב שבדיקטטורה חשוב מי יהיה הדיקטטור? זה הדבר היחיד שחשוב.

שהיה חבר העמותה או מוסד ממוסדותיה או עבד בה, חייב לפי דרישת המפרק למסור לו כל מסמך שברשותו וכל מידע הנוגע לעסקי העמותה או לענייניה. מה זה? בעיקר חמור הדבר כשמדובר על פירוק מסיבות פוליטיות.

בחוק זה, שכנראה יחליטו עליו היום לצער, בפרק ח' מדובר על עמותות קיימות. יש עשרות, מאות או אלפי עמותות קיימות. בסעיף 60(א) נאמר: "אגודה שנוסדה לפי החוק העותמאני על האגודות מיום 29 לחודש רג'ב 1327 (1909) (להלן — החוק העותמאני), ונמסרה לפני תחילת חוק זה הודעה על ייסודה בהתאם לאותו חוק (להלן — אגודה קיימת), רשאית, תוך שנה מתחילת חוק זה, להגיש לרשם בקשה להירשם כעמותה." אחם מבינים מה זה? לא רק שתאגידים, איגודים, אירגונים ועמותות חדשים יצטרכו להירשם לפי חוק זה אלא כל האירגונים הקיימים יצטרכו גם הם להירשם. הפריביליגיה שנותנים להם היא שלא מייד יצטרכו להירשם אלא תוך שנה. אבל הרישום לא יהיה אוטומאטי, כפי שהיה בחוק מאז 1909, אלא הם צריכים להגיש לרשם בקשה להירשם, לא להודיע על רישום. אנחנו מציעים לשנות ולתקן, ובמקום "רשאית, תוך שנה מתחילת חוק זה, להגיש לרשם בקשה להירשם כעמותה" לכתוב שכל אגודה שנוסדה לפי החוק מ"1909 ושהיתה רשומה כחוק "ירשום אותה הרשם כעמותה לפי חוק זה אם היא ביקשה זאת." אם יש אגודה מתה שאינה מבקשת, זאת אומרת שהיא התחסלה במשך השנים — אז לא; אבל אירגון שקיים, מאקסימום שאפשו לדרוש ממנו הוא להודיע שהוא נרשם מחדש, זאת אומרת שהוא קיים, שלא התפרק ולא התחסל במשך השנים. אבל — להגיש בקשה להירשם? סעיף זה הוא הסעיף האחרון בהסתייגויות שלנו.

אני רוצה לסיים ולהגיד: החוק הזה הוא חוק אנטי-דמוקרטי מובהק. אין תקדים לזה בחוקים של מדינת ישראל. הוא פותח פתח לפירוק אירגונים מסיבות פוליטיות. זה נגדב נוסף להריסת הסדרים הדמוקרטיים, אמנם המוגבלים, שהיו נהוגים עד כה במדינת ישראל.

היו"ר ש. ארבל-אלמולזינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שילנסקי. לרשותך 15 דקות להנמקת הסתייגויותיך.

רב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בעצם, החוק הזה בא לשנות חוק "מתקדם ומודרני" מאוד, והוא החוק העותמאני על האגודות מיום 20 לחודש רג'ב שנה 1327 לפי הספירה של ההג'רה ו-1909 לפי הספירה הנוצרית.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אתה בעד חוקים מלפני שלושת אלפים שנה.

רב שילנסקי (הליכוד):

מי בא עכשיו ומתאונן על כך ששר המשפטים הביא חוק שלא צריך אותו, שבא לתקן חוק מתקדם מאוד מתקופת התורכים, החוק העותמאני, המג'לה? שר המשפטים, אתה באמת לא בסדר. אתה הולך לחסל חוק תורכי מתקדם של המג'לה, עם דוגמאות של אחמד ומוחמד? אבל לא ניכנס לזה.

חבר-הכנסת אבנרי, האם אתה יודע מה שר המשפטים עושה פה למען, בחוק הזה? הבנתי שאתה מזדהה עם חבר-הכנסת וילנר שלא טוב שמחליפים את החוק העותמאני. לפי סעיף 3 של אותו חוק אפשר היה לדרוש

סעריה מרציאנו (מחנה שלי):
הוא ישמע.

היו"ר ש. ארבל-אלמולזינו:
חבר-הכנסת וילנר, אתה צריך לסיים את דבריך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אסיים אפילו לפני הזמן שנקבע לי.

היו"ר ש. ארבל-אלמולזינו:
אתה לא מוכרח לנצל את כל הזמן שהוקצב לך. זמנה של הכנסת יקר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אילו זמנה של הכנסת היה יקר לא היו מגישים בכלל חוק כזה. הוא מיותר לחלוטין.

ירוחם משל (המערך):
הצלחת להתיש את כל חברי הכנסת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הממשלה התישה אותם בחוקים שלה.

ארי אבנרי (מחנה שלי):
ממילא הכנסת יושבת במזנון כשמתקבלים חוקים חשובים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אנחנו מציעים למחוק עילות אלה לפירוק, ואינני רוצה לחזור על הנימוקים שהבאתי כבר כשדיברתי על סעיף 3, כי בסעיף 49 חוזרים אותם דברים בצורה אחרת. כאן כבר נאמר שיש סיבות פוליטיות ואפילו אידיאליות גיות, ואפילו דברים שבהם יכולה להיות לכל אחד דעה אחרת, למשל בשאלה מהי דמוקרטיה, ועליהם אפשר לפרק אירגון.

מי יכול להגיש בקשה לבית-המשפט לפירוק עמותה? בסעיף 50 נאמר: "(א) בקשה לפירוק עמותה תוגש בידי היועץ המשפטי לממשלה או" — אחם בוודאי מנחשים את הסוף — "או בידי הרשם." אני בכלל מתנגד לכל העילות הפוליטיות לפירוק אירגון, אבל אפילו במסגרת הזאת כבר לא די ביועץ המשפטי אלא הרשם, הפקיד הזה, הוא שיחליט שצריך לפרק אירגון, הוא שיפנה לבית-המשפט בעילה פוליטית.

אמנם אחר כך כתוב בסעיף קטן (ב): "לא תוגש בקשת פירוק — — אלא לאחר שהתירה הרשם בעמותה בכתב לתקן את המעוות והעמותה לא עשתה זאת תוך זמן סביר לאחר קבלת ההתראה." אבל אלה רק דיבורים, כי הנימוק הוא פוליטי, מדובר על אופייה הדמוקרטי של מדינת ישראל ועל התכנית הפוליטית. לכן אנחנו מציעים למחוק סעיף 50. לחלופין, אם כבר תיגזר הגזירה, אפשר להציע שלפחות לא פקיד, לא הרשם אלא היועץ המשפטי לממשלה יגיש בקשה לפירוק. אני בכלל נגד הדבר הזה, אבל אם כבר יש פירוק של אירגון קיים מסיבות פוליטיות, תהיה לפחות הפנייה של היועץ המשפטי לממשלה ולא של פקיד — רשם העמותות ממשרד המשפטים או ממשרד הפנים.

את סעיף 51 אנחנו מציעים למחוק. התקנון יקבע דברים כאלה.

סעיף 57 הוא ממש סעיף טרוריסטי: "כל חבר של העמותה או של מוסד ממוסדותיה, כל העובד בה וכל מי

אצלנו קיום ובטחון זה היינו־הך, בטחוננו הוא קיומנו. לולא הבטחון לא היינו קיימים. לולא הבטחון שיש לנו, יום אחד היו קמים ולא רק שוללים את עצמאותנו אלא שוחטים, פשוטו כמשמעו. אל ישלה עצמו שום אורח שזה יהיה כמו בכל מקרה כאשר מדינה אחת שוללת את העצי־מאות של השנייה. ללא הבטחון ישטחו אותנו. איך אנחנו יכולים להרשות לעצמנו לשחק משחקים ולהתיר רישום כזה ?

אני עובר להסתייגות לסעיף 49.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
מי שהולכים לשחוט אותנו יוכלו להירשם כאגודה ?

דב שילנסקי (הליכוד) :
הצעתי להוסיף "משתמעת", שהדבר לא יתאפשר גם בצורה עקיפה. חבר־הכנסת אבנרי, אתה היית מאפשר גם לאש"פ להירשם כעמותה. לפי גישתך גם הרוצים לשחוט אותנו יכולים להירשם כעמותה. אני יכול להרגיע אותך, או להדאיג אותך, חבר־הכנסת אבנרי, אם, חס־וחלילה, יגיע הרגע — אני מקווה שלא יגיע — ישטחו לא רק אותי אלא גם אותך. שנינו נהיה באותה סירה. אמרתי שאני יכול להרגיע אותך, אבל זה איננו כך. אני יכול להדאיג אותך, כי אתה — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
שר המשפטים אמר — — —

דב שילנסקי (הליכוד) :
אני אינני עוסק עכשיו בנושא זה.
הוא הדין לגבי סעיף 49, שעניינו עילות הפירוק. בהסתייגות שלי אני מציע להוסיף גם שלילת בטחונה של מדינת ישראל, לפי הגירסה שהסברתי קודם — שקי־מנו ובטחוננו הם היינו־הך.

ולבסוף — ואני רוצה לקיים הבטחתי לקצר בזמן — אעמוד על הסתייגותי לסעיף 61. האומר : "הוגשה בקשה כאמור בסעיף 60, ירשום הרשם את האגודה הקיימת בפנקס העמותות כעמותה והוראות סעיפים 4, 6 ו־7 יחולו בשינויים המחוייבים." אני מבקש להוסיף כי גם הוראת סעיף 3 תחול בשינויים המחוייבים, דהיינו שאי־אפשר לרשום אגודה שמטרתה שלילת קיומה ושלילת בטחונה של מדינת ישראל.

הי"צ ש. ארבל־אלמוזלני :
רשות הדיבור לחבר־הכנסת וירשובסקי. לרשותך 15 דקות. נשמח אם תקצר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה, בסיכומו של דבר חוק זה, גם אחרי כל מה ששמענו עליו, בקשר אליו ומסביבו, הוא חוק חיובי, והוא יכול לתרום להכנסת סדר בגיוגל שהיה בנושא רישום האגודות העותמאניות. ועל כן אני מברך עליו. אני מקווה שההסתייגויות של שר הפנים יידחו והחוק זה יהיה נתון לביצועו של שר המש־פטים, כי לדעת הירוב בוועדה שר המשפטים צריך להיות הממונה על ביצוע חוק זה.

ההסתייגויות שלי הן קצרות וענייניות. בסעיף 28 להצעת החוק כתוב : "האסיפה הכללית רשאית להעביר בכל עת חבר הוועד מכהונתו." אם כבר באים להסדיר בחוק עניין זה ולקבוע שאסיפה כללית רשאית להעביר

את מחיקת האגודה העותמאנית שהיא מפלגתך. מפלגתך, כמו מפלגות אחרות, רשומה כאגודה עותמאנית. החוק הזה ימנע את האפשרות לדרוש את מחיקת קיום האגודה העותמאנית שלך, אבל אתה נמצא בחברה טובה. אפשר לבקש למחוק גם את המערך. סעיף 3 של אותו חוק אומר שבמסגרת אגודות אסורות גם אגודה שאחת ממטרותיה לפגוע בסדר הציבורי או בשלמות הארץ. לפי מיטב ידיעתי תי ב"הארץ" הכוונה לארץ־ישראל. לפי מיטב ידיעתי גם מפלגתך וגם המערך — — —

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
גם הליכוד.

דב שילנסקי (הליכוד) :
הליכוד לא, רבותי.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
רק "התחיה".

דב שילנסקי (הליכוד) :
בשטח זה אל תדאגו לי. בכל אופן יש להניח שאילו הייתי פונה לבג"צ כשהחוק הזה תקף הייתי — עד כמה שיש בטחון במשפטים — זוכה בצו למחיקת האגודות שלכם, גם שלך, חבר־הכנסת אבנרי, וגם של המערך.

בא שר המשפטים ודואג לדמוקראטיה, ודואג לך, לאור הידידות הגדולה שיש ביניכם כפי שראינו פה, דואג שהאגודה שלך תהיה קיימת למרות כל היריבויות וכל חילוקי־הדעות. אומרים שיש חשש לעתיד. האם עד היום מישתו השתמש בסעיף הזה, או מישתו מאתנו פנה לבית־המשפט בעניין זה ? האם יש צל של חשש שיפגעו בדמוקראטיה ? להיפך, תיקנו ושינו לשם עשיית סדר, כדי שפעם אחת לחמיד ייפסק העסק של האגודות ה"שנו־רריות" ושל האגודות הפיסיטביות, אגודות פרטיות תחת כסווה של אגודה. הכניסו סדר. האם זה רע ? זה רע, היות שהביאה זאת הממשלה הזאת והביא זאת שר המשפטים הזה.

יש לי כמה הסתייגויות שאני רוצה להגיש, בראש־וראשונה ההסתייגות לתיקון בסעיף 3. ההסתייגות שלי אומרת : לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה שוללת את קיומה של מדינת ישראל. אני מוסיף : מטרה מפורשת או משתמעת. רבותי, איננו משחקים פה משחקי ילדים. אנחנו מתעסקים פה בעניינים של קיום, בעניינים של חיים, קיומנו או אי־קיומנו. האם במצבנו אנחנו יכולים להרשות לעצמנו שתירשם אגודה שאפילו לא מפורשת, בעקיפין, משתמעת שהיא שוללת את קיומה של מדינת ישראל ? האם אנחנו יכולים להרשות לעצמנו לתת לגי־טימציה לחותרים מוסלמיים שמטרתם להשמידו ? תש־אלו מה זה "משתמעת" ? החוק מכסה מקרה של אגודה שתגדיר ששאיפתה להשמיד את מדינת ישראל. אבל תבוא אגודה ותרשום מטרה אחרת. כיוון שהיא תדע שאסור לרשום ששאיפתה להשמיד את מדינת ישראל, היא תרשום שזכות לגיטימית על פלשתין לעם הערבי הפלשטיני, או שזו המולדת הטבעית שלו. אם לא יהיה כתוב : "משתמעת", זה לא יכסה מקרה זה. אם נגיע למסקנה שאסור לרשום אגודה שמטרתה השמדתה של מדינת ישראל או אי־הכרה בזכות קיומה. אל לנו לטמון את ראשנו בחול. הבה נמנע זאת בשלמות.

תיקון נוסף — גם אם אגודה שוללת את בטחונה של מדינת ישראל אין להתיר את הרישום שלה. רבותי,

הרשם את העמותה." ואם הוא מסרב, יש עירעור לבית המשפט המחוזי כאמור בסעיף 6. עקרון זה לא היה בהצעת החוק המקורית. אולם, כפי שנאמר על-ידי רבים, במציאות הקיימת לא היתה ברירה אלא לקבל את העקרון המתקון כפי שהוא מוגש עתה.

נאמר בהצעת החוק שרשם העמותות המתמנה יהיה עובד מדינה הכשיר להיות שופט שלום. מבחינה זו יש לנו בטחון שהרשם יהיה אדם שיוכל לשקול עניין הרישום בצורה יסודית ומלאה יותר.

התעוררה בעיה לגבי עמותות שאין להן צורך במבנה שיש בחוק, שהוא ככד מדי, כמו תנועות-נוער, בתי-כנסת קטנים, אגודות תרבות קטנות, ואגודות שיש להן מנגנון הבנוי באופן שונה, אולי מסורבל יותר, כמו קופת-החולים. לכן בא סעיף 65 האומר: "שר המשפטים רשאי באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לקבוע שהוראות מהוראות חוק זה לא תחול על סוגי עמותות, או שתחול עליהם בשינויים, הכול כמפורט בתקנות." סעיף זה בא כדי להוציא אותן עמותות שהמבנה שלהן שונה מזה המוצע בחוק.

סעיפים שנראה לי כי רצוי לתקנם הם סעיפים 40 ו-41. סעיף 40 קובע שהרשם רשאי למנות חוקר. ואם הרשם אינו רוצה למנות, אפשר לערור לשר המשפטים כמצע בהצעת החוק. ההסתייגות שלי אומרת: במקום לערור לשר המשפטים, לערור לבית-המשפט המחוזי, כי דוגמת סעיף 6 שבו גם קבענו עירעור לבית-המשפט המחוזי. הבקשה למנות חוקר באה מרבע מכלל חברי העמותה, או לבקשת ועדת הביקורת, או גוף המבקר לפי סעיף 40(א). אם יש גופים כאלה, ואם רבע — אף שהוא מיעוט, אבל רבע זה מיעוט לא קטן, זה נקרא מיעוט גדול על-פי פקודת החברות — מבקש למנות חוקר כדי לשמור על העמותה הזאת או על פעולותיה של עמותה שלא יעברו את גדר החוק וגדרות אחרות, הרי אם הרשם מחליט שלא למנות, שיכרות להיות לו סיבות מספיקות וחשובות מאוד כדי שלא למנות חוקר. ואם הוא שוקל שלא למנות, שיקול-הרעת חייב להיות משפטי ענייני ולא מינהלי גרידא, משום שהאקט של מינוי חוקר הוא משפטי, בעל תוקף ובעל חשיבות ציבורית מרחיקת-לכת. לכן הבדיקה לא צריכה להיעשות על-ידי גוף מינהלי אחר, שר המשפטים, אלא על-ידי בית-המשפט. שיבדוק וישמע את הצד המבקש, שהוא ועדת הביקורת או רבע מכלל החברים. על-יכן הנימוקים להסתייגות הם ששיקול-הרעת יתא לבית-המשפט המחוזי ולא לשר המשפטים.

היו"ר ש. ארבל-אלמולינו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חשאי. חבר-הכנסת חשאי איננו באולם. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר המשפטים ש. תמיר :

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, עיקר הזמן שהוקדש היום לדיון נסב על נושא אחד: האם בחוק המסדיר את ההתארגנות החפשית של עמותות במדינה יש זכות למדינה ולבית-המחוקקים שלה לקבוע שעמותה השוללת את קיום המדינה או את אופייה הדמוקרטי לא תבוא בקהל העמותות, או שמא, כפי שהציעו נציגי "שלי" ו"רק"ת, הכול יהיה הפקר, וגם עמותות שחורתות על דגלן, או כמסרתן המעשית, לא יחיסול המדינה או את חילולן או אפיינה הדמוקרטי, תירשמה. על כך הוויכוח, ובנושא הזה מתייצבים פה-אחד הממשלה, המערך ושי, לעומת מי

בכל עת חבר ועד מכהונתו, אני חושב שצריך לאפשר לאותו חבר להופיע לפני האסיפה הכללית ולהשמיע את דבריו, כדי שיעשה המינוים על-פי כללי הצדק הטבעי שאין פועלים נגד אדם לפני שנותנים לו אפשרות להשיג מיע דברו. אם הדבר לא ייאמר, תתכנס האסיפה הכללית, חבר הוועד לא הופיע לאסיפה משום שהיה חולה, והא-סיפה תחליט להעביר אותו מכהונתו. אני אומר: תנו לו "צ'אנס" להסביר את עצמו. בכל-זאת הוא עבד בתפ"קיד ציבורי. סילוקו ללא מתן אפשרות להגן על עצמו נוגד את כללי הצדק הטבעי. מן הדין שנשמר על כללים אלה גם לגבי חוק זה. לכן אני מציע להוסיף בסוף סעיף 28: "לאחר שניתנה לו הזדמנות להשמיע את דבריו בפניה".

שתי ההסתייגויות הנאחרות שלי הן לסעיפים 40 ו-41 לחוק, והן זהות. סעיף 40 עניינו מינוי חוקר וסמכויותיו. מוצע בסעיף 40(ד) כי "על החלטת הרשם למנות או לא למנות חוקר לפי סעיף זה רשאים העמותה או מבקשי החקירה לערור לשר המשפטים תוך 14 ימים מיום שניתנה להם הודעה על ההחלטה." אני חושב שמן הדין שערך כזה יהיה לבית-המשפט ולא לרשות אדמיניסטרטיבית, שהיא שר המשפטים, שבסופר-שלידבר הוא הממונה על הרשם. אם שר אפשרות של ערר — ועניין חקירה הוא עניין רגיש בחייה של עמותה — מן הדין שהערר יוגש לבית-המשפט. אם הרשם אינו פועל כהלכה, עוררין לבית-המשפט המ"חוזי ולא לשר. דבר זה תואם את רוח החקיקה הכללית הקיימת אצלנו.

הוא הדין לגבי סעיף 41, האומר שמי שהוטל עליו הוצאת החקירה רשאי לערור לשר המשפטים, לפי גירסת הרוב בוועדה. לי נראה שבמקרה כזה צריך לאפשר עירר עור בפני בית-המשפט ולא בפני שר המשפטים, שהוא חלק מהמערך המינהלי ולא מהמערך המשפטי. בכפוף להסתייגויות אלו נראה לי שהחוק יהיה לברכה בספר החוקים. אני מקווה שההסתייגויות של שר הפנים יידחו, כי חשוב שחוק זה, ביצועו יהיה בידי שר המשפטים ולא בידי שר הפנים.

היו"ר ש. ארבל-אלמולינו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר. לרשותך 10 דקות. נשמח אם תקצר.

משה עמאר (המערך) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, היו לנו התלבטויות לגבי עקרון אחד שהוכנס בחוק העמותות. לפי החוק הקיים, חוק האגודות העותמאניות, לא חבר אנשים שרצו להתאגד, עצם התאגדותם יצרה אגודה. לא הרישום אצל רשם האגודות אלא הם עצמם יצרו את האגודה. הם היו חייבים להודיע לממונה על המחוץ על קיום האגודה. לא היה צורך באקט מינהלי כדי לתת לאגודה גושפנקה. זה המצב הקיים.

לאחר דיונים ממושכים בוועדה הגענו לכלל סיכום שחבר אנשים המתאגד רשאי לייסד עמותה. הם מייסדים עמותה לפי רצונם. אולם העמותה תיכון עם רישומה בפנקס העמותות. למעשה כינון העמותה בא עם הרישום. ניסיונו לתת לרישום אופי טכני-מינהלי בכך שבסעיף 5 לחוק נקבע: "הוגשה בקשה בהתאם לסעיף 2, ירשום הרשם את העמותה בפנקס העמותות, וזולת אם ראה עצמו מנוע מלעשות כן לפי סעיפים 1, 3 או 4(א)". כלומר הרשם ירשום את העמותה. נאמר בלשון ציורית: "ירשום

התיקון לחלופין של חברי-הכנסת א. אבנרי
לסעיף 3 לא נתקבל.

התיקון השני לחלופין של חברי-הכנסת א.
אבנרי לסעיף 3 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 3
לא נתקבל.

סעיף 3, עם התיקון שנתקבל בנוסח הוועדה,
נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת א. אבנרי לסעיף 4
לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 4
לא נתקבל.

סעיף 4 בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 5 עד 8 נתקבלו.

הצעת חברי-הכנסת א. אבנרי אחרי סעיף 8
לא נתקבלה.

סעיף 9 נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 10
לא נתקבל.

סעיף 10, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 11 עד 14 נתקבלו.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיפים 15 עד
18 לא נתקבלה.

התיקון לחלופין של חברי-הכנסת ת. טובי
לסעיף 16 לא נתקבל.

סעיפים 15 עד 18, בנוסח הוועדה, נתקבלו.
סעיף 19 נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיפים 20 עד
24 לא נתקבלה.

התיקון לחלופין של חברי-הכנסת ת. טובי
לסעיף 20 לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חברי-הכנסת ת. טובי
לסעיף 24 לא נתקבל.

סעיפים 20 עד 24, בנוסח הוועדה, נתקבלו.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיפים 25 עד
27 לא נתקבלה.

התיקון לחלופין של חברי-הכנסת ת. טובי
לסעיף 26 לא נתקבל.

סעיפים 25 עד 27, בנוסח הוועדה, נתקבלו.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 28 לא
נתקבלה.

משה עמאר (המערך) :

לגבי ההסתייגות של חברי-הכנסת וירשובסקי לסעיף
28 אנחנו מבקשים למנות את הקולות.

הצבעה

בעד התיקון של חברי-הכנסת מ. וירשובסקי
לסעיף 28 — 27

נגד
התיקון של חברי-הכנסת מ. וירשובסקי לסעיף
28 לא נתקבל.

סעיף 28, בנוסח הוועדה, נתקבל.

שבאים לעקור הכול. חברי הכנסת, מי ששולל את הסעיף
הזה, היסודי והקובע, מעיד על עצמו, על יחסו לקיומה
של מדינת ישראל או לאופייה הדמוקראטי.

הניסוח המקורי שלנו, חברי-הכנסת שילנסקי, היה רחב
יותר כלשהו, אבל רצינו להסיר כל ספק, ומי שינסה
להסתכן כאילו דרך הצימצום של הניסוח והדווקנות שלו,
חזקה על שלטונות הבטחון שיידעו לטפל בו בדרך הנאי-
תה, כחוק.

התעוררה השאלה, חברי הכנסת, מי הוא השר המ-
מונה. בהצעה המקורית הצעתי בשם הממשלה — ולא
חשובה כאן דעתי האישית, זה הוכרע בממשלה — ששר
הפנים יהא השר הממונה. בוועדה היה רוב לשינוי ולק-
ביעה ששר המשפטים יהא השר הממונה, אבל מה שסוכם
סוכם, ואני מציע לחמוך בתיקון של שר הפנים ושל חבר-
הכנסת גלס ולקבוע שהשר הממונה יהיה שר הפנים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

למה ? הרי אמרת שזו לא דעתך.

שרי-המשפטים ש. תמיר :

אמרתי : תהא דעתי אשר תהא, אני הבאתי הצעת
חוק בשם הממשלה וכך צריך לפעול בממשלה דמוקרא-
טית.

שלמה הלל (המערך) :

זה חידוש.

שרי-המשפטים ש. תמיר :

העיקר בעיני שחוק העמותות יבוא בספר החוקים של
מדינת ישראל, ומי יהיה השר הממונה — זה משני.

ולבסוף, הן בחוק חוזה השלום עם מצרים שהתייחס
לשדות-התעופה, הן בחוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים
מינהליים), הן בחוק האונט-סתר, הן בחוק המפלגות,
הן בחוק הגנת הפרטיות והן בחוק הזה מניחה הממשלה
והכנסת מחוקקת חוקים שבהם שוורים גישה ממלכתית,
אחריות לאומית, הבטחת הדמוקראטיה וחופש הפרט ושיר-
יון זכויות האזרח יותר מאשר אי פעם בעבר.

אני מציע לבית לקבל בקריאה שנייה ובקריאה שלי-
שית את החוק הזה, המחוקק את חירותה של מדינת ישראל
ואת חופש ההתאגדות בתוכה במסגרת של שלטון החוק.

היורז ש. ארבליאולמוזלני :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

הצעת חברי-הכנסת א. אבנרי לפני סעיף 1
לא נתקבלה.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 1
לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 2 נתקבל.

התיקון של שר המשפטים לסעיף 3 נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 3
לא נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת א. אבנרי לסעיף 3 לא
נתקבלה.

חוק ומשפט, אני מצטערת מאוד. בסעיף 40 — תעינו בחוק עצמו — יש שתי גירסאות: גירסה א' וגירסה ב'. קודם-כול צריך לקבוע איזו גירסה נתקבלה.

חברי הכנסת, בסעיף יש פרט אחד שלא נכתב, לצערי הרב, ולכן זה מבלבל. לסעיף 40 יש שתי גירסאות — גירסה א' וגירסה ב'. גירסה ב' היא לגבי סעיף קטן (ד). בגירסה ב' יש הסתייגויות. קודם-כול נצביע על ההסתייגויות לסעיף קטן (ד) בגירסה ב' ולאחר מכן נצביע בין שתי הגירסאות א' וב'. כך צריך היה להכניס זאת גם פה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
זה לא נכון מה שאת אומרת.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
צריך לערוך גם את ההסתייגויות ואת דרך ההצבעה בצורה שלא תהיינה פרשנויות כאלה או כאלה. לסעיף 40 יש ארבעה סעיפים קטנים — (א), (ב), (ג), (ד). לסעיף קטן (ב) של סעיף 40 יש שתי גירסאות, ומשום כך אני מעמידה להצבעה את ההסתייגות לסעיף קטן (ד) בסעיף 40, ולאחר מכן נצביע על שתי הגירסאות לסעיף קטן (ב). אפשר היה גם להצביע קודם על ההסתייגויות לסעיף קטן (ב) ואחר כך לעבור לסעיף קטן (ד), אבל נלך בדרך שמורים לנו ונצביע על ההסתייגות לסעיף קטן (ד).

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
של מי?

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
ההסתייגות היא של שר הפנים וחבר-הכנסת גלס.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
נא למנות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
זה ההסכם הקואליציוני?

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אני מעמידה להצבעה את ההסתייגות של שר הפנים וחבר-הכנסת גלס לסעיף קטן (ד) בסעיף 40.

ה צ ב ע

התיקון של שר הפנים וחבר-הכנסת ד. גלס לסעיף קטן (ד) בסעיף 40 נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת מ. וירשובסקי, מ. עמאר וי. חשאי לסעיף 40 לא נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 40 לא נתקבלה.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אני מעמידה עכשיו להצבעה את סעיף קטן (ב) של סעיף 40, ולגבי יש שתי גירסאות: גירסה א' וגירסה ב'.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
את יכולה לקבוע שהרוב בעד גירסה ב'.

ה צ ב ע

בעד גירסה א' לסעיף 40 (ב) — רוב

בעד גירסה ב' לסעיף 40 (ב) — מיעוט

גירסה א' לסעיף 40 (ב) נתקבלה.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 29 לא נתקבלה.

סעיף 29, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 30 עד 32 נתקבלו.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 33 לא נתקבלה.

סעיף 33, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 34 נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 35 לא נתקבל.

סעיף 35, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 36 נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 37 לא נתקבל.

סעיף 37, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
בסעיף 38 הסתייגות לשר הפנים ולחבר-הכנסת דוד גלס. מבקשים למנות, ואני מעמידה את ההסתייגות להצבעה.

ה צ ב ע

בעד התיקון של שר הפנים וחבר-הכנסת ד. גלס לסעיף 38 —

נגד —

התיקון של שר הפנים וחבר-הכנסת ד. גלס לסעיף 38 נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 38 לא נתקבל.

סעיף 38, בנוסח הוועדה ועם התיקון של שר הפנים וחבר-הכנסת ד. גלס, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 39 לא נתקבל.

סעיף 39, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
לסעיף 40 שתי גירסאות לעניין סעיף קטן (ב): גירסה אחת — של שר הפנים ושל חברי-הכנסת גלס —

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
אלה שתי גירסאות.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
זה מה שמונח לפני.

משה עמאר (המערך):
יש גירסה א' ויש גירסה ב'. מצביעים על גירסה א' ואחר כך על גירסה ב'.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אלה שתי סוגיות שונות, גברתי היושבת-ראש.

גדעון האזינו (המפלגה הליברלית העצמאית):
הגירסאות הן לפיסקה (ב), ההסתייגות — לפיסקה (א).

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הסעיף לא ברור, אדוני יושב-ראש ועדת החוקה,

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :

עכשיו אני מעמידה להצבעה את כל סעיף 40, עם גירסה א' בסעיף קטן (ב) ועם ההסתייגות של שר הפנים ושל חברי-הכנסת גלס לסעיף קטן (ד), שנתקבלו.

ה צ ב ע

סעיף 40, בגירסה א' לסעיף קטן (ב) עם התיקון של שר הפנים וחברי-הכנסת ד. גלס שנתקבלו ובנוסף הועדה, נתקבל.
התיקון של שר הפנים ושל חברי-הכנסת ד. גלס לסעיף 41 נתקבל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
יש רוב נגד ההסתייגות.

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :
ההסתייגות נתקבלה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
היושבת-ראש אינה מונה.

ה צ ב ע

התיקון של חברי-הכנסת מ. וירשובסקי, מ. עמאר וי. חשאי לסעיף 41 לא נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 41 לא נתקבלה.

סעיף 41, עם התיקון שנתקבל ובנוסף הועדה, נתקבל.

סעיפים 42 עד 48 נתקבלו.

התיקון של חברי-הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 49 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת א. אבנרי לסעיף 49 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 49 לא נתקבל.

סעיף 49, בנוסף הועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 50 לא נתקבל.

סעיף 50, בנוסף הועדה, נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 51 לא נתקבלה.

סעיף 51, בנוסף הועדה, נתקבל.

סעיפים 52 עד 56 נתקבלו.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 57 לא נתקבלה.

סעיף 57, בנוסף הועדה, נתקבל.

סעיפים 58 ו-59 נתקבלו.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 60 לא נתקבל.

סעיף 60, בנוסף הועדה, נתקבל.

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :

בסעיף 61 יש הסתייגות של שר המשפטים ושל חברי-הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד) :

חברי-הכנסת שילנסקי מבטל את ההסתייגות.

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :

אם כן, אני מעמידה להצבעה את ההסתייגות של שר המשפטים לסעיף 61.

ה צ ב ע

התיקון של שר המשפטים לסעיף 61 לא נתקבל.

סעיף 61, בנוסף הועדה, נתקבל.
סעיף 62 נתקבל.

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :

אני מעמידה להצבעה את ההסתייגות של שר-הפנים ושל חברי-הכנסת גלס לסעיף 63.

אמנון רובינשטיין (תנועה לשינוי ויזמה) :
יש רוב נגד ההסתייגות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
יש רוב נגד ההסתייגות.

ה צ ב ע

התיקון של שר הפנים ושל חברי-הכנסת ד. גלס לסעיף 63 לא נתקבל.

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :

ובכן ההסתייגות לא נתקבלה.

(ק ר י א ה : מדוע ?)

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
היה רוב נגד ההסתייגות.

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :
אבקש שלא לעזור לי.

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית) :
אבקש למנות.

(ק ר י א ה : היושבת-ראש כבר הודיעה שההסתייגות לא נתקבלה.)

אמנון רובינשטיין (תנועה לשינוי ויזמה) :
ההודעה נרשמה בפרוטוקול.

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :

הודעתי שההסתייגות לא נתקבלה. אני מצטערת. חברי-הכנסת בן-מאיר, קודם אני מבקשת לשבת.

(ח ב ר י - ה כ נ ס ת י . בן - מ א י ר ק ו ר א ק ר י - א ת - ב י נ י י מ)

(ק ר י א ו ת)

חברי-הכנסת גלס, אני מבקשת שתשב במקומך.

אמנון רובינשטיין (תנועה לשינוי ויזמה) :
היה רוב ברור נגד ההסתייגות.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה) :
היה רוב.

הי"ד ש. ארבל-אלמזולינו :

אבקש להקשיב רגע. כל הזמן אני מבקשת שיהיה

סעיף 63, בנוסח הוועדה, נתקבל.
סעיף 64 נתקבל.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
לסעיף 65 הסתייגות לשר הפנים ולחבר-הכנסת גלס.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
אבקש למנות.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
בבקשה, כך אני מבינה.

ה צ ב ע

بعد التقيون של שר הפנים ושל חבר-הכנסת
ד. גלס לסעיף 65 — 39

נגד — 31
התקין של שר הפנים ושל חבר-הכנסת ד.
גלס לסעיף 65 נתקבל.

סעיף 65, עם התקין של שר הפנים ושל
חבר-הכנסת ד. גלס ובנוסח הוועדה, נתקבל.
התקין של שר הפנים ושל חבר-הכנסת ד.
גלס לסעיף 66 נתקבל.

סעיף 66, עם התקין של שר הפנים ושל
חבר-הכנסת ד. גלס ובנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
לסעיף 67 הסתייגות לשר המשפטים.
(קריאה : אבקש למנות).
בבקשה.

ה צ ב ע

بعد التقيون של שר המשפטים לסעיף
67 — 46

נגד — 32
התקין של שר המשפטים לסעיף 67 נתקבל.
סעיף 67, עם התקין של שר המשפטים וב-
נוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 68 עד 71 נתקבלו.
התוספת נתקבלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
חברי הכנסת, נצביע עתה על החוק בקריאה שלישית.

זרח ורהפטי (חזית דתית לאומית) :
קריאה שלישית — עדיין לא.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
אבקש רשות להצעה לסדר.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
אתה לא יושב-ראש הוועדה. חכה רגע. האם יש
בקשה ליושב-ראש הוועדה ? בבקשה.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) :
גברתי היושבת-ראש, בהתאם לסעיף 104(ב) אני
מבקש שהקריאה השלישית תתקיים עכשיו. אין, לדעתי,
בהסתייגות שנתקבלה או בשוני הגירסאות כדי להפריע
לקריאה השלישית.

שקט ושתהיה הקשבה. כאשר אני מודיעה על הצבעה
על הסתייגות ומישהו מבקש למנות לפני ההצבעה, אני
מכבדת זאת. לא ייתכן שיקשמו למנות את הקולות לאחר
שאני מודיעה על התוצאה. לא ייתכן דבר כזה.

רוני מילוא (הליכוד) :
ביקשו למנות לפני ההודעה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
לא אחזור למנות עכשיו את הקולות לאחר שכבר
הודעתי על התוצאה.

שר-המשפטים ש. תמיר :
יש לי הצעה לסדר.

(ק ר י א ה)

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
תסלח לי, אם דיברת עם החבר שלך, אינני יכולה
להיות אחראית. אין זה ענייני.
כן, אדוני שר המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר :
גברתי היושבת-ראש, אני משוכנע שאף אחד מחברי
הכנסת אינו רוצה ליצור מצב שהתוק יהיה לחזקא ואי-
לולא. ההסתייגות הזאת עולה בקנה אחד עם שלוש הס-
תייגויות קודמות שהתקבלו.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
מה זה משנה ?

שר-המשפטים ש. תמיר :
ואם ההסתייגות הזאת לא תתקבל — — — לכן אני
מציע הצבעה מחודשת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
אבקש לשבת.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
לא היתה שום סתירה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
אני איני יודעת מה אומרת ההסתייגות הזאת, אדוני
שר המשפטים.

מנחם סבידור (הליכוד) :
ביקשנו למנות לפני ההצעה. בפירוש.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
חברי הכנסת, אני מצטערת מאוד, כאשר ביקשתם
למנות — מגינו. בהסתייגות הזאת לא הייתה פנייה למנות.
הצבענו בעד ונגד, הודעתי שההסתייגות לא נתקבלה,
ואחר כך ביקשתם למנות. אינני מוכנה לקבל סדר כזה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
נעבור הלאה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
לסעיף 63 הסתייגות לחבר-הכנסת אבנרי.

ה צ ב ע

התקין של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 63
לא נתקבל.

תוברת ל"ו, ישיבה שס"א

— חוק העמותות; הסמכת ועדת הכנסת לבחור את נציגי הכנסת לאסיפה הבוחרת את חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; חוק לתיקון פקודת מניעת טרור —

— אין מגוּס מלהחזיר את החוק לוועדה כדי שיביאו אותו בנוסח מתאים ואחיד ולא מעורבל, חצי-חצי, בקריאה שלישית. כך מחייב ההגיון.

שולמית אלוני: (תנועה לזכויות האזרח):
יש לי הצעה לסדר.

משה שחל (המערך):
בתוך סיעת המפד"ל?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברי הכנסת, קודם-כול, חברי-הכנסת בן-מאיר, אני קובעת שלא אני החלטתי שההסתייגות לא נתקבלה. אני קבעתי על סמך ההצבעה בכנסת שהרוב בכנסת לא קיבל את ההסתייגות, והכנסת החליטה שלא לקבל את ההסתייגות. זה תיקון עובדתי אחד. שנית, אינני מקבלת את ההצעה שלך. לך אין שום זכות לבקש לדחות את ההצבעה בקריאה שלישית. הזכות בתקנון נתונה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט ולנציג הממשלה, והם יכולים לבקש להעמיד להצבעה בקריאה שלישית באותה הישיבה אף שנתקבלו הסתייגויות לאותו החוק. אני נענית לבקשה זו, ואני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה
חוק העמותות, תש"ם—1980, נתקבל.

ה. הסמכת ועדת הכנסת לבחור את נציגי הכנסת לאסיפה הבוחרת את

חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל *

הראשית.

אני מעמידה את הנוסח להצבעה.

הצבעה

ההחלטה בדבר הסמכת ועדת הכנסת לבחור את נציגי הכנסת לאסיפה הבוחרת את חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל נתקבלה.

ו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(תיקון מס' 4), תש"ם—1980 — שחור מוועדת הפנים ואיכות הסביבה; 3. תוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 41), תש"ם—1980 — שחור מוועדת הכספים.

עוד הונחו: מסקנות-ביניים של ועדת הכלכלה בנושא: הפעלה מחדש של בית-החרושת למוכר בעפולה; וכן מסקנות הוועדה המשותפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת העבודה והרווחה בנושא: החינוך המיוחד.

ז. חוק לתיקון פקודת מניעת טרור, תש"ם—1980 **

(קריאה ראשונה)

וגמר דיון. נשארו שני חברי כנסת רשומים לדיון. רשות הדיבור לחברי-הכנסת זיאד, ואחרי — לחברי-הכנסת שחל.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

בקשתו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט היא לערוך את ההצבעה בקריאה שלישית עכשיו. רשות להצעה לסדר לחברי-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני רוצה לצטט את שר המשפטים שאמר לפני שלוש דקות, בהסתייגות שהחלטת שלא לקבלה — — —

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
לא אני החלטתי אלא הכנסת החליטה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
כן, הכנסת. זכותה וסמכותה של היושב-ראש לקבוע שהרוב בכנסת החליט שלא לקבל את ההסתייגות. שר המשפטים אמר, בצדק, שאם הסעיף הזה יתקבל כמות שהוא "החוק יהיה לחוקא ואיטלולא". מדוע? — משום שאנחנו מקבלים חוק אשר על חלק מהסעיפים שלו ממונה שר הפנים ועל חלק מהסעיפים שלו ממונה שר המשפטים. אני לא מכיר חוק כזה. מי לנו עד טוב משר המשפטים, אשר אמר שהחוק יהיה לחוקא ואיטלולא? ובאמת החוק יהיה לחוקא ואיטלולא. לא יכול להיות שעל כל החוק ממונה שר הפנים ואילו על סעיף אחד ממונה שר המשפטים. לכן, אני מציע, גברתי היושבת-ראש, אחת מהשתיים: או לערוך הצבעה חוזרת על אותו סעיף; אם לא

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הסמכת ועדת הכנסת לבחור נציגי הכנסת לאסיפה הבוחרת את חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל, לפי סעיף 7(8) לחוק הרבנות הראשית לישראל, תש"ם—1980: הכנסת מחליטה, על-פי סעיף 7(8) לחוק הרבנות הראשית לישראל, תש"ם—1980, להסמיך את ועדת הכנסת לבחור 5 חברי הכנסת להיות נציגיה באסיפה הבוחרת את חברי מועצת הרבנות

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורך:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום לקריאה שנייה ולקריאה שלישית החוקים האלה: 1. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 38), תש"ם—1980 — שחור מוועדת העבודה והרווחה; 2. חוק האזרחות

אני מתפלא איך אתה מרשה לעצמך אפילו להגיד דבר כזה. החוק הזה הוא חלק מתהליך הפאשיזאציה שבו הולכת המדינה הזאת. התהליך הזה הולך בצורה פאראללית עם התדרדרות המצב הכלכלי והעמקת המדיניות האנטי-דמוקרטית.

ברור שהמטרה היא דיכוי, דיכוי מאבקו של העם העובד ודיכוי הכוחות הדמוקרטיים וכוחות השלום בארץ. אבל יותר מזה, החוק הזה מכוון בעיקרו נגד בני העם הערבי הפלשתינאי, האזרחים הערבים של מדינת ישראל — זאת אומרת נגד עם בשלמותו. ומכאן בא אופייני השו"בניסטי, הגזעני. לפי דעתי זו חוצפה פאשיסטית לחשוב על חוק כזה. עצם המחשבה על חוק כזה היא חוצפה פאשיסטית. על בסיס החוק הזה כל האזרחים הערבים אשמים, והממשלה או קצין או פקיד ווטרי יכולים להחליט את מי מבני העם הזה להביא לבית-המשפט.

אני רוצה להגיד לכם שאנו חלק בלתי-נפרד מהעם הערבי הפלשתינאי מבחינה לאומית, בדיוק כשם שאנו חלק בלתי-נפרד ממדינת ישראל. אנו אזרחים יומם ולילה שאנו מכירים באירגון השיחור הפלשתינאי כנציג הלגיטימי הבלעדי של העם הערבי הפלשתינאי. אנו נאבקים לא כאינדיבידואלים אלא כעם. בעד נסיגה כללית מהשטח חים הכבושים, בעד זכות הגדרה עצמית לעם הערבי הפלשתינאי, שזכותו להקים מדינה עצמאית משלו.

סגן ראש הממשלה י. ירון :

חשבתי שאתה מדבר נגד החוק. אני רואה שאתה נואם בעד החוק.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אני נואם נגד החוק. ההבנה שלך מתחילה, כנראה, לעמוד על ראשה במקום לעמוד על רגליה.

זהו האינטרס של השלום, זהו האינטרס של מדינת ישראל.

לפי החוק הזה כל העם שלנו יושב על ספסל הנאשמים. אנחנו דוחים זאת. לא עלי-ידי חוק זה ולא עלי-ידי חוקים הדומים לו אפשר להפחית את העם שלנו ולהרתיעו מהמשך המאבק. החוק בא להגביר את דיכוי האזרחים הערבים. הוא בא לדכא את המאבק שלנו נגד המדיניות הרשמית בכללותה ובעד שוויון זכויות לאומי. זוהי חרב התלייה מעל ראשיהם של חצי-מיליון אזרחים ערבים של המדינה.

החוק מאפשר להביא אדם למשפט על המחשבה שלו ולא על מה שהוא עשה בידיו. מה פירוש "להזדהות" ? מה זה אומר "לגלות סימני אהדה" ? אם אתה מנופף בענף זית, זה סימן של אהדה לאש"פ ; אם אתה שר שיר של העם שלך, שיר פלשתינאי, פאטריוטי, זהו אהדה לאש"פ ; אם אתה עושה בידך את הסימן של האות "V", כיוון שמשתמשים בוה בכל העולם, זהו סימן של אהדה לאש"פ, סימן של הזדהות. אם כיבדת את הדגל של העם שלך, שהוא דגל פלשתינאי, זה אומר שאתה מזדהה עם אירגון טרור. היכן יכול להיות כדבר הזה במאה ה-20 ? בקיצור, לפי החוק הזה אפילו אוויר אינך יכול לנשום. המטרה של החוק היא ביטול הזהות הלאומית שלנו, כי אנו חלק מהעם הערבי הפלשתינאי.

לאן אפשר להתדרדר עם חוק כזה ? אפשר להתדרדר עם החוק עד בלי סוף, ולא רק עם החוק הזה אלא עם כל החוקים הדומים לו, שהממשלה ממהרת עכשיו, תוך קוצר-

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

גברתי היושבי-ראש, נכנסת נכבדה, החוק המוצע מטר-תו לא מניעת טרור אלא הוא עצמו חוק טרוריסטי. הוא הופך את הטרור לפראקטיקה חוקית בידי הממשלה ונציגיה נגד יריביה הפוליטיים. אנחנו רואים בחוק הזה אחד החוקים המסוכנים ביותר. הוא בא להכריז מלחמה על הדמוקראטיה, חופש המחשבה וחופש הביטוי. לכן הוא חוק פאשיסטי. הוא בא גם להכריז מלחמה על כל כוחות השלום והדמוקראטיה בארץ ועל כל מי שניגש גישה רაციנאלית לבעיה הפלשתינאית ולעניין המלחמה והשלום במזרח-התיכון. הוא בא להכריז מלחמה גם על כל מי שמכיר בעצם קיומו של העם הערבי הפלשתינאי המיוצג על-ידי אירגון השיחור הפלשתינאי.

לפי דעתנו זה לא מקרי. היום התרבו האנשים המאמינים שאין מנוס מלהכיר באש"פ כנציגו של העם הפלשתינאי. היום אנשים חשובים, נציגי דעת-הקהל, אישי-ציבור, פוליטיקאים בתוך כל המפלגות מתחילים להכיר באמת הזאת של החיים היומיומיים ובחיים הפוליטיים שלנו. לפי דעתנו זה טבעי, מכיוון שזה גם המצב בעולם ובאומות המאוחדות.

מה זה אירגון טרוריסטי ? ברור שמטרתו של החוק היא נגד אירגון השיחור הפלשתינאי. אתם החלטתם, אתם פסקתם שזה אירגון טרוריסטי. הקמתם מערכת של חוקים ופרוצדורות על בסיס זה. אבל האמת היא שאירגון השיחור הפלשתינאי הוא הנציג והמנהיג של העם הערבי הפלשתינאי, הנציג הבלעדי המוכר על-ידי העם הערבי הפלשתינאי ועל-ידי כל מדינות ערב, והמוכר על-ידי מדינות העולם ואירגון, א"ם.

סגן ראש הממשלה י. ירון :

מי שזורק פצצות בבריסל הוא טרוריסט ?

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

לא מדברים כעת על פצצות. מדברים על ייצוג. זה המנהיג של העם, אם תרצה או לא תרצה, אדוני סגן ראש הממשלה. ומי שזורק פצצות על מחנות פליטים הוא טרוריסט או אינו טרוריסט ? מי שמנסה לרצוח ראשי ערים הוא טרוריסט או אינו טרוריסט ? מי שכבש עם בשלמותו עושה פעולות טרוריסטיות או לא ? זה הטרור האמיתי, אדוני סגן ראש הממשלה.

אבל אנחנו מדברים על אירגון. האירגון הזה מוכר על-ידי העם הערבי הפלשתינאי ומוכר על-ידי אומות העולם כולן כנציגו הבלעדי של העם הערבי הפלשתינאי.

אני רוצה לשאול אותך, אדוני סגן ראש הממשלה, איך אירגון שכל העם בשלמותו, פה-אחד, מכיר בו כמנהיג שלו, איך אירגון כזה, המייצג את בשלמותו, יכול להיות אירגון טרוריסטי ?

סגן ראש הממשלה י. ירון :

אתה קובע דבר חמור מאוד, שכל העם הוא טרוריסט.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

זו קללה. זה פאשיזם. זה הפאשיזם עצמו. אתה מצדיק את המדיניות של חיסול עם בשלמותו. לפי מה שאחראי אומר, אם אתה רוצה לחסל את הטרור, אתה צריך לחסל את העם בשלמותו.

(סגן ראש הממשלה י. ירון קורא קריי-

את-ביניים)

לח ישראל יכירו בזכויות הלגיטימיות הלאומיות של העם הערבי.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אש"פ רוצח ילדים יהודים בבלגיה, כי הם יהודים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה פאשיסט מדרגה ז'. אין לך זכות לדבר.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
רשות הדיבר לאחרון הנואמים, לחבר הכנסת שחל.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
הילדים בבלגיה לא הקימו מדינה, הם לא יושבים בישראל. אתה רוצה לרצוח אותם מפני שהם יהודים. פאשיסט, תלמיד של היטלר, אתה וחסידיך. באנטוורפן היו אלה ילדים מסכנים. הם רצו לקחת אדמה. אתה רוצה לרצוח אותם משום שהם יהודים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה שקר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה תלמיד של היטלר —

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אתה תלמיד מובהק של היטלר, אתה מסיף להיטלר-ריסם בבית.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה נוהג כהיטלר קטן.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
חבר הכנסת זיאר, אני קוראת אותך לסדר.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא נואם, ואותי את משתיקה? הוא רשאי לדבר, ואני צריך לשתוק? איזו חלוקה דמוקרטית שווה היא זו?

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
גם אותו קראתי לסדר.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא מפונק בבית.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
אתה אינך מקפוח בבית.

יוסף רוב (הליכוד):

"חבר הכנסת זיאר, כאשר חוק זה יתקבל, אני מקווה שנוכל להסיר את החסינות שלך ולהביא אותך למשפט.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אומר לך "טו".

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
חבר הכנסת תופיק זיאר — — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מצפצף על דברים כאלה.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
חבר הכנסת תופיק זיאר, אני קוראת אותך לסדר בפעם השנייה.

רוח, להביא אותם כמעט מדי שבוע בשבוע לכנסת בשביל להכניס את הכנסת הזו להיסטוריה של מדינת ישראל ככנסת שהתחילה לחוקק חוקים פאשיסטיים. החוק בא לכפות אווירה של טרור, פחד ופאניקה על החושבים האזרחים הערבים. הוא בא להטיל פחד ופאניקה על הסטודנטים הערבים, שהם הקרבן לכל מיני פשעים וגזענות באוניברסיטאות. מגרשים אותם מהאוניברסיטאות בגלל המחשבות שלהם. החוק בא לדכא את המאבקים נגד ציוני הרישוק, נגד ייחוד הגליל, נגד הפקעת קרקעות, בעד שוויון זכויות לרשויות המקומיות הערביות ובעד פיתוח הכפר הערבי.

יש כאן דבר מוזר מאוד. לפי חוקי מדינת ישראל אנו אזרחים. לפי היחס היומיומי אין נוהגים בנו כבאזרחים אלא כבנתינים. לפי השר שרון ואחרים כמותו, והם אינם מעטים במדינה, אנו זרים. עומד על הדוכן שר בממשלה ומדבר על האזרחים הערבים כעל זרים. לפי חוק זה אנו פושעים שצריך להביא אותם כל רגע לבית-משפט. אנו צריכים לראות את הטרור האמיתי, את הכנופיות של גושי-אמונים המשתוללות בלא שאיש ירסן אותם. אנו צריכים לראות את הריסת הבתים, את גירושם של נציגי דעת-הקהל ושל המנהיגים של העם בשטחים הכבושים, את הנסיונות להתנקש בחייהם של הנציגים הערבים ומנהיגי העם. אנו צריכים לראות את הטרור בבתי-הסוהר, באוניברסיטאות. אנו צריכים לראות מה קורה בבית-הסוהר נפתח. זה לא מקרה של שני אנשים שמתו בזמן הטיפול בהם אלא זהו רצח. אני מאשים את האחר-אים לכך שעשו זאת בכוונה, כדי להפחיד את האסירים בנפתח ובבתי-הסוהר האחרים. זהו הטרור האמיתי שאנו עדים לו היום.

אנו כעם, ולא רק אנו אלא גם כל הכוחות הדמו-קראטיים היהודיים והערביים בארץ וכוחות שלום, כולנו דוחים את החוק הפאשיסטי הזה. אנו, כעם הערבי הפלש-תינאי בארץ המונה חצי-מיליון נפש, דוחים אותו. כיוון שהוא חוק פאשיסטי גזעני, אנטי-ערבי. אני אומר לכם שלא חוק זה ולא התוקים האחרים לא יצליחו להפחיד אפילו תינוק אחד בקרב העם הערבי הפלשתינאי. כשם שהם לא יצליחו להפחיד את הכוחות הדמוקראטיים היהודיים ולא את האזרחים הערבים. המאבק של העם הערבי ושל כוחות השלום הוא מאבק לאומי פאטריוטי ובעל תוכן דמוקראטי עמוק. נמשיך להיאבק למען המטרה העליונה, כדי להקים ולבנות את השלום האמיתי, השלום הצודק במזרח-התיכון. נמשיך להיאבק על הזכויות הלאומיות של העם שלנו, כי אנו רואים את הדרך האמיתית לשלום ולעתידים של שני העמים באזור הזה.

עמום הר-הורבין (המערך):
אילו זכויות מבקש אש"פ?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מדינה פלשתינאית.

עמום הר-הורבין (המערך):
שמעתי שאש"פ איננו רוצה את מדינת ישראל.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שמעת רק מה שרצית לשמוע. הוא רוצה מדינה פלשתינאית. אתם חוזרים על הדברים שאש"פ עצמו איננו חוזר עליהם. כל ההתפתחות מוכיחה שאש"פ הולך בכיוון של הכרה במדינת ישראל, בתנאי שמדינת ישראל וממש-

תי ולמה אני מתנגד. אבל בוויכוח הזה, כשאתה אומר שיש עם פלשתינאי הכולל את אורחי מדינת ישראל הערבים והם רואים באש"פ את נציגם הבלעדי, אי אפשר לומר שאירגון זה איננו אירגון טרור, שאין בו אירגוני חבלה. אין זאת אמת.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אל תשים דברים בפי.

משה שחל (המערכ):
מי שחרת על דגלו רצח וטרור ומשתמש בנשק זה, אי אפשר לקרוא לו בשם אחר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מתכוון למה שקרה בנפתא? זה רצח.

משה שחל (המערכ):
חבר הכנסת וילנר, מוטב שלא לנגוע בדברים הרגישים ביותר, כשאתה יודע בדיוק כמוני שמה שקרה באוטובוס בכביש החוף, מה שקרה אתמול בבגליה, מה שקרה לפני זמן-מה בנהריה, הרצח הזה היה מכוון נגד ילדים ללא הבחנה — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא אש"פ.

משה שחל (המערכ):
מי כן? מי עשה זאת? אתה הדובר של אש"פ? אתה מכחיש בשם אש"פ?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם יש כאן כהנא, האם כל עם ישראל אשם?

יעקב זאק אמיר (המערכ):
הרי אש"פ הודיע שהוא מקבל עליו את האחריות לפעולות האלה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
כהנא הוא לא המנהיג של עם ישראל. אש"פ הוא המנהיג המוכר שלכם.

משה שחל (המערכ):
לא יכולה לבוא טענה מצד כל אדם שוחר חירות שלא צריך לנהל מלחמת חרמה נגד אירגוני טרור וחבלה באשר הם, אירגונים המודרכים על-ידי אידיאולוגיה של הריסת ישראל. זהו כורח למדינת ישראל, חובה ממדרגה ראשונה. זו חובה לכל אדם ואזרח להגן בראש-ובראשונה על קיומו הפיסי.

המעשים וההתפתחויות האחרונים הפריכו גם את תקוותיהם של מי שאמרו שאולי יש סיכוי שתהיה תמורה באש"פ בכיוון של השלמה עם עצם קיומה של מדינת ישראל. צר לי לקבוע כי הוויכוח עם העולם הערבי הסובב אותנו אינו ויכוח רק על טריטוריה וגבולות. הבעיה היא, בראש-ובראשונה, שאין מוכנים להשלים עם עצם קיומנו. כאשר מדינה כמו מצרים היתה מוכנה להשלים עם קיום ישראל, היתה אשר היתה הוויכוח בין אופוזיציה לקואליציה, אפשר היה להגיע לשלום.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זאת אמרתם גם על מצרים.

משה שחל (המערכ):
הבעיה היסודית והבסיסית בעולם הערבי היא חוסר

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מצפצף על דיבורים כאלה.

יוסף רוב (הליכוד):
התבייש. איך אתה מתנהג בכנסת? איפה אתה חושב שאתה נמצא?

משה שחל (המערכ):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אם יש צורך לשאול שאלה ולהשיב עליה תשובה מהו אירגון טרור, חבר הכנסת תופיק זיאד, הרי אירגון טרור הוא אירגון המפעיל שיטות של רצח ללא אבחנה כלפי אזרחים, ילדים, נשים וזקנים, כדי להפחיד אוכלוסייה, כדי להשיג את מטרותיו על-ידי השמדת עם. אש"פ בחר שכוה הוא אירגון טרור, הוא יוזם פעולות טרור נגד אוכלוסייה חפה מפשע, הוא רצח ורוצח ילדים. דוגמאות יש למכביר, לצערי הרב. הדברים טריים, הם קרו רק אתמול, רק בחודשים האחרונים. כדאי לזכור עובדה זו, חבר הכנסת תופיק זיאד.

אם יש למדינת ישראל במה להתגאות הרי זה בעובדה שלמרות הטרור המופעל נגדינו, למרות ההודעות המילוליות עם הטרור, היא מרשה עדיין לקיים את החופש, ואני מקווה שתוסיף לשמור עליו. אבל זכותה גם לקבוע ולקרוא בשם הנכון לאירגונים ומשתמשים בכוח הנשק כדי להטיל פחד.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
חבר הכנסת שחל, אפשר לשאול שאלה? שר-הבטחון לשעבר בממשלת המערך ושר-החוץ לשעבר בממשלת הליכוד משה דיין אמר לפני שנה שלאש"פ, חוץ מהיותו בו אירגונים טרוריסטיים, יש צד פוליטי, ועם הצד הפוליטי צריך לנהל משא-ומתן. איך מתיישבים הדברים — — —

משה שחל (המערכ):
חבר הכנסת אורי אבנרי, אינני מדבר עכשיו על חלקים אלה או אלה. אני מדבר על אותו חלק שגם על-פי דבריו איננו שנוי במחלוקת, אני אומר שבתוך אש"פ יש אירגוני חבלה שעשו פעולות טרור, עושים ומתכוונים בעתיד להרוג ללא הבחנה אזרחים שלווים. אין שום שם אחר לקרוא בו אירגונים אלה אלא אירגוני טרור. יתירה מזו, אירגונים אלה יוזמים חבלה וטרור לא רק בישראל. הם הפכו לבסיס אימונים בין-לאומי לחבלה וטרור בעולם כולו.

חבר הכנסת זיאד, אני גאה במדינה שבה מותר לומר את הדברים באורח הדמוקראטי ביותר. נולדתי וגדלתי במדינה שבה לא היה מעו אדם ולא אזרח לומר דברים אלה, לא כל שכן יהודי. מעצם היותך יהודי חייב היית לנהוג כאזרח מדרגה שנייה.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בישראל מעצם היותך ערבי אתה מוכרח לנהוג — — —

משה שחל (המערכ):
מעצם היותך יהודי גשלו וזכויותך, בלי שתהיה אפשרות אפילו לומר מלה.

אני גאה במדינה שבה אם יש חשש כלשהו שהיה מעשה שיש לבדוק אותו, מקימים ועדת חקירה כדי לבדוק מעשה זה. אני גאה בכך שבכנסת ישראל, למרות המצב שבו אנחנו נתונים, אנחנו מתווכחים על כל מלה וכל פסיק בחוק, ועוד אתייחס ליתוך החוק ואומר למה התנגד-

חוברת ל"ו, ישיבה שט"א
— חוק לתיקון פקודת מגיעת טרור —

בהשמעת הימנון או סיסמה, או בכל מעשה גלוי דומה, המגלה בבירור הודעות או אהדה כאמור, וזאת במקום ציבורי או באופן שאנשים במקום ציבורי יכולים לראות או לשמוע גילוי הודעות או אהדה כזה."

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מה תיקנתם?

משה שחל (המערך):
הרבה מאוד. עם כל הכבוד, אני חולק עליך. התיקון המוצע קובע בצורה ברורה וחד-משמעית שמדובר במעשה, שההודעות שמדובר עליה היא מעשה גלוי. מדובר על מעשים מוגדרים. הם מתבטאים בהנפת דגל, בהצגת סמל או סיסמה, בהשמעת הימנון או סיסמה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה היה כתוב גם קודם.

משה שחל (המערך):
אתן לך את שני הנסחים ותשווה ביניהם.

מנחם פבידור (הליכוד):
הוספת "וזאת במקום ציבורי".

משה שחל (המערך):
בהחלט רק במקום ציבורי או באופן שאנשים במקום ציבורי יכולים לראות או לשמוע.

גדעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
שאלה: ביקור אצל אסיר בטחוני הוא מעשה במקום ציבורי, שיש בו באופן ברור גילוי אהדה.

משה שחל (המערך):
שמע אותי עד הסוף. בשבילי העבירה שמדובר בה היא הנפת דגל, הצגת סמל או סיסמה.

גדעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
אמרת: וכדומה.

משה שחל (המערך):
כתוב: "או בכל מעשה גלוי דומה".

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לא תיקנת שום דבר.

משה שחל (המערך):
יתירה מזו. כאשר אני אומר "או בכל מעשה גלוי דומה, המגלה בבירור הודעות או אהדה כאמור" הכוונה לעבירות המוגדרות ולא למעשה כפי שאתה אומר.

אני רוצה להציע עוד דבר: שיהיה תיקון נוסף בחוק המאפשר לבעלי תפקידים למלא את תפקידם — כיוון שקיימת בעיה, הקיימת גם בחוקים אחרים — ואם הם הוכיחו לבית-המשפט כי הודעות או אהדה שהובעה בכתב או בעל-פה היתה במסגרת עיסוקו של אותו אדם או שנעשתה בתום-לב, לא יהיה ברי-עונשין. אציע את התיקון הזה. הוא קיים גם בחוקים אחרים. תיקון זה בא להגן על אהדה ברגע שמקומה במסגרת של עיסוקיו. סבירות בתום-לב מופיעה בדיני העונשין בסעיף 113 ובסעיפים אחרים. היה חשוב להגדיר את העבירה. ברור שהעבירה היא מעשה ולא מחשבה.

לאחר תיקון זה ולאחר הנוסח שהוגש בנסיבות אלה, כאשר הוגדרה העבירה, יש מקום להעביר את החוק

נכונות להשלים עם קיום ישראל. כל מי שאומר אחרת אינו אלא טועה ומטעה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא נכון.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתם לא מסכימים למדינה פלשתינאית.

משה שחל (המערך):
המועצה הפלשתינאית חזרה ונתנה תוקף לאמנה הפלשתינאית ולמגמה המאחדת את פלגי אש"ף, את הפדראציה הזאת שמתוכה ובתוכה יש אירגוני טרור, וכוונתה והחלטתה היתה הסלמת המאבק המזוין להבסתה של מדינת ישראל והיסולה. כל עוד יש אירגונים כאלה, חובה ומצווה על כל מדינה להילחם בהם. ולא-נא יטופו לנו מוסר בתחום הזה. העם הזה עבר דייו להבין ולדעת שבראש-ויראשונה חובתו לשמור על קיומו.

חברי הכנסת, דווקא לאחר פתיחה זו אומר כי חובתה של מדינת ישראל להתעלות ולהציג נגד עיניה גורמות שאינן יכולות להיות אלא הנאורות ביותר בעולם. דווקא בגלל זה, כי כוחנו ברמה המוסרית שלנו.

החוק שהובא לפנינו הוא תיקון החוק הקיים, שנתקבל על-ידי מועצת המדינה הזמנית, ולא בגלל אירגוני טרור שמדובר בהם כאן. אי-אפשר לבוא ולומר שהחוק הזה, כולו, על כל סעיפיו וסעיפיו הקטנים, בא במטרה לערוך חשבון עם העם הפלשתיני, כפי שחברי-הכנסת תופיק זיאר אמר לנו. היה ויכוח. התנגדנו לתוכן החוק. התנגדנו מחשש — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):
התנגדתם ונכנעתם, כרגיל.

משה שחל (המערך):
בקשר לכניעה או אי-כניעה — תנו לנו אפשרות להעריך בעצמנו מה עשינו.

באשר לחוק, לא היתה לנו התנגדות להעברת סמכות השיפוט מבתי-דין צבאיים לבתי-דין אזרחיים. להיפך, רוח החוק היא דווקא שמירה על זכויות פרטיות המקובלות בבתי-המשפט, ובה נאשם יש אפשרות רבה יותר להגן על עצמו מפני אישום שהוא נאשם בו. יתירה מזו, בית-משפט רגיל מאפשר לנאשם זכות עירעור לערכאה גבוהה יותר, דבר שלא היה מוקנה לו בשיפוט בבתי-דין צבאיים. הוויכוח היה על ניסוחו של סעיף קטן (1), שעורר את החשש של יש בו סטייה וחריגה מהנורמה המקובלת בחקיקה בתחום הפלילי, כי אין מענישים אדם רק על מחשבה. אדם חייב רק לפי מעשהו ולא לפי רחשי לבו. ההגדרה הרחבה של "אהדה", כאמור, ושל "ובין בכל מעשה אחר המגלה בבירור הודעות" עוררה את החשש שאין הגדרה ברורה של המעשה המהווה את העבירה וכי קיימת סכנה או אפשרות שאנשים יועמדו לדין בגלל עבירה בלתי-מוגדרת, בגלל מעשה שלא עשו, בגלל מחשבה. מבחינה זו אמרנו שנתנגד לחוק כפי שהוא.

גברתי היושבת-ראש, לאחר שהערנו את הערותינו ולאחר שנתקבלה החלטה לפנות לממשלה ולשר המשפטים, הוצעה הצעה על-ידי שר המשפטים, שהובאה לדיון גם בסיעת המערך. ברשותכם אקרא אותה: "העושה מעשה שיש בו גילוי של הודעות עם אירגון טרוריסטי או אהדה אליו, בהנפת דגל, או בהצגת סמל או סיסמה, או

בעבר, לא אירעו מלעשו זאת בהווה, גם אם אני שלם עם הנוסח המקורי, שכל דבר בו היה דבור על אופניו.

חבר-הכנסת עמאר הציע לנו שימוש בתקנות ההגנה המאנדאטוריות, הפעלת בתי-הדין הצבאיים, ובלבד שה- חוק לא יורחב כהוא-זה. איננו מוכנים ללכת בדרך זו. הממשלה הזאת מבטלת תקנות הגנה, התלה באותן תקנות הדנות במעצרים אדמיניסטרטיביים ותמשך הלאה, ולא נתוויר להידרש אליהן כלפי אזרחי ישראל אלא במידה שלא שונה החוק ואין מנוס מכך. בוודאי לא נמיר חוק ישראלי בתקנות ההגנה המאנדאטוריות הנוקשות יותר והדראקוניות בחלקן.

עוד הציעו חברי-הכנסת עמאר והאוזנר להידרש להוראות-חוק אחרות שנושאן המרדה ומרידה. סעיפים אלה, עיקרם טיפול בהתארגנות נגד הממשלה והמשטר ולא נגד המדינה. כאן מדובר בהתארגנות אלימה נגד המדינה ותושביה, אלימות שבה יש להילחם. לא אכנס בשעה מאוחרת זו לפרטי האבחון. החוקים ההם אינם מספיקים לנושא זה. ית-רע-לכן, לפי החוקים שהציעו חברי-הכנסת עמאר והאוזנר העונש הוא חמש שנות מאסר, ואילו לפי הצעתנו — שלוש שנות מאסר.

נדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
סעיף 136 — — —

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני מתייחס אליו. התכוונתי לכך בדברי.

חבר-הכנסת שילנסקי הציע שהסעיף יחול לא רק על פעולות במקום ציבורי. מחשבה זו איננה מקובלת עלי. אני חושב שאי-אפשר להיכנס למה שאומר אדם בחדרי חדרים, גם אם הדבר פסול, גם אם הדבר מקומם. אנו מדברים על תמיכה אקטיבית בפומבי קבל עם ועולם, שבה יש חיזוק לאירגוני הרצח — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

לא הצעתי זאת. הדגשתי בזה את הליברליות שב- הצעת החוק שהבאת.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני מודה לך, ואם כן, אנו תמימי-העים. תודה רבה.

הוצעה כאן הצעה שבהודמנות זו תוצא רק"ח אל מחוץ לחוק. לא כזאת היתה המדיניות של כל ממשלות ישראל. לא כזאת המדיניות של הממשלה הנוכחית, ואסתפק בתשובה זו.

חבר-הכנסת רום הציע להרחיב את ההגדרה של אירגוני הטרור. אני חושב שהנוסח הקיים בחוק הוא רחב למדי, הוא מספיק לצרכי המלחמה באירגונים אלה. ובמי קום שאין הכרח בשינוי העדפנו שלא לשנות.

חברת-הכנסת גאולה כהן שאלה מה בדבר מגע עם אש"ף לסוגיו. מגע עם סוכן-חוקי נדון בחוק העונשין, התשל"ו, בסעיף 114, והעונש עליו הוא 15 שנות מאסר, אם המגע היה ללא הסבר סביר. ואין הוא מעניינו של חוק זה.

חבר-הכנסת לין הרחיב את הדיבור על כל מערכת היחסים עם ערביי מדינת ישראל. חבר-הכנסת לין, לא זו המסגרת ולא זו השעה לטפל בנושא. בחלק מדבריי אני תמימי-דעים אתך, בחלק אינני תמימי-דעים אתך. איש

לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי לדון בו ולהכינו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

עוד דבר — בשיחות שהיו לנו עם שר המשפטים הועלתה מעין ביקורת על התיקונים. איני רואה זאת כחולשה אלא בדיוק ההיפך, כנכונות לגלות גם אומץ-לב להודות שיש מקום למחשבה שנייה ולתיקונים. אני חושב שבנושא הזה של מלחמה וטרור מאוחד הבית, ברובו המכריע, בכך שצריך להילחם באירגוני הטרור על כל המשתמע מכך. אני חושב ששינוי נוסח שיאפשר תמיכה רחבה יותר הוא מעשה חיובי. צריך בהחלט לברך על כך. לפיכך אצביע בעד החוק. לסמית המערך חופש הצבעה בנושא זה. אני מעריך שהחוק עצמו, בנוסח המתוקן, כפי שהוצע — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):
תיקונים קוסמטיים.

משה שחל (המערך):

אין אלה תיקונים קוסמטיים. יש בהם כדי להגדיר את העבירה בצורה ברורה, המאפשרת להצביע בעד החוק.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליני:
רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

גברתי היושבת-ראש, לאחר שהבאתי את הצעת החוק לפני הבית לא אצא ידי חובתי אם לא אתייחס לגמרי, אפילו בקצרה, להערותיהם של חברי מספר.

חבר-הכנסת משה עמאר דיבר על חקיקה חפזה. התיקון הזה עמנו זה שנתיים. אם לא מיהרנו להציגו, היה זה תוך תקווה שניתן יהיה שלא להשתמש בפקודה ההיא מלפני שלושים שנה. עד אשר באו המאורעות וחייבו את הממשלה לעשות את הכול כדי שהפקודה תופעל. לא רצינו להפעיל אותה. קודם היינו נאלצים להידרש לבתי-דין צבאיים. מכאן עיקרו של התיקון — בית-דין אזרחי וזכות עירעור, פרקליטות אזרחית, חגיגה אזרחית וכל כיוצא באלה. אין שחר לטענתו של חבר-הכנסת עמאר כאילו באינו צורה ניהל לפרש את הסעיף המרחיב כהענשה על רחשי לב, על מחשבות, על אהדה או הודות שבלב. אפילו אין כאן הרשעה על הבעת דעה בחדרי חדרים אלא אך ורק על תמיכה באירגוני הרצח וחיווקם על-ידי הבעה פומבית של אהדה והודות. כך היה מלכתחילה בהצעת החוק וכך גם בנוסח שקרא חברי הכנסת שחל.

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת האוזנר כי בנושאים שבהם יש למדינת ישראל ולעם ישראל מאבק חיצוני, ובכל נושא עקרוני שבו ניתן בבית הזה לקיים קונסנסוס רחב והסכמה לאומית רחבה, אני גאה על נכונותי ועל נכונות הממשלה ללכת לקראת סיעות ציוניות ולהגיע לכלל הסכמה גם אם הדבר מחייב שינוי נוסח. לא חשבו נות כיתתיים פנימיים יכתיבו לנו אלא יכתוב העניין המשותף הגורלי לכולנו. ואם היינו נוקטים דרך, שאולי היה מי שנקט אותה בעבר, שיוקרה כיתתית או אישית, ממשלתית או של שר, עדיפה על השיקול הממלכתי, היינו חוטאים לתפקידנו.

אני חושב שהמהות נשארה. ואם ניתן לגייס תמיכה רחבה של חברי כנסת, מרבית חברי הכנסת הציוניים, בחוק חשוב זה, יש לעשות זאת. לא נרתעתי מלעשות זאת

יכולו לה, למדינת ישראל. אלה ואלה סופם להיעקר משורש או לרדת מהבמה כליל.
אני מבקש להעביר את הצעת החוק בקריאה רא-
שונה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר הצעת חוק לתיקון פקודת מגיעת טרור, תש"ם—1980, לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון
פקודת מגיעת טרור, תש"ם—1980 — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אבקש למנות את הקולות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :
בבקשה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון
פקודת מגיעת טרור, תש"ם—1980, לוועדת
החוקה, חוק ומשפט — 55

נגד — 10

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת
מגיעת טרור, תש"ם—1980, לוועדת החוקה,
חוק ומשפט נתקבלה.

ח. חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, תש"ם—1980 *

(קריאה ראשונה)

הערה אחת. נשיא או ראש ממשלה שיהיה ראוי מיכלתו, מכוחו, ממעשיו ומפעלו, הוא יונצח ללא חוק. לא יהיה צורך בחוק, והוא ושמו וזכרו יישארו למשך דורות לאחר מכן. אך נשיא או ראש ממשלה שמעשיו ופעלו אינם כאלה שיעברו מדור לדור, הם לא יעברו על-אף ולמרות ובניגוד לכל הוראה חוקית. אם נקים אנדרטה גבוהה וגדולה לאדם, ומעשיו אינם מצדיקים זאת, לא תאמר האנדרטה מאומה, לא יהיה בה שום עניין וגושא חינוכי שיעבור לדור האחר. זו תהיה רק אבן עומדת. אבל אנדר-
טה שתעמוד לזכרו של אדם שמעשיו אומרים עליו, מזכים אותו ומהווים הדרכה והנחיה, והוא כאישיות מחנכת עוברת מדור לדור — האנדרטה תקרין ממנה אל הדורות. לכן החוק הזה מיותר, אין בו כל תועלת ואני מציע להחזיר אותו לממשלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר הכנסת אמיר.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מפעלו המשפטי של שר המשפטים הנוכחי הוא מעין טראגיקומדיה. הוא מתנדנד בין הטראגדיה ובין הקומדיה. החוק הקודם שנדון

אינו מעלה על הדעת שעליידי חקיקת חוק או נקיטת פעולה צבאית או פעולת-מגע ייפתרו כל הבעיות בינינו, בין הרוב במדינת ישראל לבין המיעוט הערבי, כשם שאיש אינו מעלה על הדעת שהיחסים בינינו ובין ערביי יהודה ושומרון ותבל עזה יוסדרו אך ורק בדרך של כוח ולא של קיום שלטון החוק. אין שום ספק שלבעיות המדי-
ניות שרשים המחייבים טיפול יסודי, רחב, שלא היום נדון בו. אבל בעת ובעונה אחת הידיעה הזאת, ההכרה הזאת, לא תפחית כהוא-זה ממלחמת-המגן שהעם הזה ינהל לעקירה משורש של הטרור כאמצעי מלחמה נגד מדינת ישראל.

הבית יצביע היום נוכח מעשה הוועדה באנטוורפן, שעה שמרצחים של "פתח", של אש"פ — חברי-הכנסת וילגר, הם שהודו שהם עשו זאת — רצחו ילדים משום שהם ילדים יהודים, לפי הנוסחה של ג'ורג' תבש שאמר : "מאז השואה היהודים רגישים במיוחד לילדיהם, לכן נפגע בהם במקום שהם רגישים." זהו המצב, זוהי התמונה של וועדה שאנו נתונים לאורה, או לאפלתה, שעה שנצביע היום על הצעת חוק זו — מצב של מלחמה ברחבי העולם נגד יהודי באשר הוא יהודי, נגד ישראלי באשר הוא ישראלי, נגד המדינה ועצם קיומה.

שמענו את הגידופים והחרפות של נציגי רק"ח ו-"שלי" ; אין לנו כל אשליה לגבי זהותם, את מי ואת מה הם מייצגים פה ; אנו קוראים דרכם כמו דרך זכוכית שקופה, יודעים מה הן הויתותיהם, שלעולם לא יכזבו בהן. כל נאצה מפיהם היא מקאמה למי שהציע את החוק הזה, כלומר לממשלת ישראל, ולכל מי שיתמוך בחוק זה. גברתי היושבת-ראש, לא טרור פיסי ולא טרור מוסרי

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

אנחנו עוברים לחוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, תש"ם—1980 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר, ואחריו — לחבר-הכנסת אבנרי.

משה עמאר (המערך) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה היה בפני הבית, דנו בו, ולאחר דיון שהשתתפו בו חברי כנסת לא מעטים, שקלה הכנסת והחליטה להחזיר אותו לממשלה. החוק חזר לממשלה, אבל לא עבר זמן רב והוא שוב חזר הנה. איך הוא חזר ? הוא חזר בדמותו הקודמת וללא תיקונים. כל הערותיהם וכל הצעותיהם של חברי הכנסת לתיקונים נפלו על אוזניים אטומות, והממשלה הזו לא שעתה להם והחזירה את החוק בדמותו הקודמת לכנסת. אינני יכול לומר איך קוראים למעשה כזה של אייכבוד רצונה של הכנסת, אייכבוד החלטתה של הכנסת תוך תקופה של אולי שבועיים ימים.

אינני רוצה לחזור על דברים שאמרתי בדיון בקריאה הראשונה של אותו חוק, אבל איננו חייבים להעביר עוד פעם אותו חוק בקריאה ראשונה, ואני מציע לכנסת להחזיר אותו לממשלה, כמו את קודמו. אני רוצה רק להעיר

שלמה הלל (המערך):
חבר-הכנסת אבנרי, תמשיך בדוגמאות על בגין, למה
לך לעסוק במערך?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אותו דבר בדיוק במפלגה השנייה. יש מאבק בחי-
רות — היה או יש מאבק בין מנחם בגין ובין עזר
ויצמן. גניח שבאיוזה שהוא שלב יהיה בתנועת החי-
רות או בליכוד מצב שלא יוכלו להכריע בין אישים
דגולים ויהיה צורך למנות לזמן-מה אישיות לא
כל כך דגולה. זה קורה בממשלות רבות. לפעמים
הלא-דגולים מתגלים אחר כך כראשי ממשלות גדולים.
אטלי נבחר מפני שלא היה אפשר להכריע בין בווין
ומוריסון. האפיפיור יוחנן ה-23 נבחר מפני שלא יכלו
להכריע בין מועמדים אחרים. חשבו שהוא יישאר כמה
חודשים. הוא היה כבר זקן מופלג, לכן מינו אותו לכמה
חודשים, ודווקא הוא נתגלה כאפיפיור גדול מאוד. קורה.
אבל לקבוע כאן שרק מפני שבתהליך הדמוקרטי שלנו,
שאינו מעלה לשלטון דווקא את הגאונים — הוא מעלה
לשלטון גם אנשים שאינם גאונים, מה אפשר לעשות —
מישהו היה פעם ראש ממשלה או נשיא במדינה דמו-
קרטית, מוכרחים להנציח אותו — זה דבר שנראה לי גם
מגוחך וגם שלילי לחלוטין. הייתי עוד מבין אילו היתה
מתקבלת בארץ שיטה נשיאותית, כמו באמריקה. נדמה
לי שאני הייתי הראשון שהעליתי בשעתו את ההצעה הזאת
בכנסת. אני דוגל בשיטה הזאת, אם-כי אני גם פוחד
ממנה במצב הנוכחי במדינת ישראל, לכן אינני מציע את
זה היום. אבל כללית אני בעד זה. אבל במשטר שיש בו
נשיא ויש ראש ממשלה, את כולם להנציח?

יש פה איזה בולמוס של צבירת הטבות של ראשי
המדינה. בהתחלה היתה מכונית-השרד, אחר כך באה
דירת-השרד, אחר כך באו שומרי-הראש כסמל לסטאטוס
עליון, וסטאטוס של אדם נקבע, כמו בימי התורכים, לפי
מספר שומרי-הראש הנלווים אליו. עכשיו יש סמל סטא-
טוס חדש: ראש ממשלה ונשיא יקבלו גם הנצחה. ולפי
הדוגמאות הקיימות כבר במדינת ישראל, הדוגמאות של
שומרי-הראש, זה לא ייגמר בזה. יבוא יום ויגידו שגם
שרי בטחון ראויים או זכאים להנצחה. ואם שרי בטחון —
למה לא סגני ראשי ממשלה? אם ראש ממשלה — למה
לא סגן ראש ממשלה? אם סגן ראש ממשלה, למה לא
שר בטחון? אם שר בטחון — אז ודאי גם שר אוצר.
אין לזה סוף.

רבנתי, אל נהפוך את המדינה הזאת למגוחכת יותר
מכפי שהיא כבר. הצעת חוק זו היא מיותרת ומגוחכת,
ואני מציע להתחזיר אותה לממשלה.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמיר. חבר-הכנסת אמיר
איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת זאב כ"ץ,
ואחריו — לחבר-הכנסת וירשובסקי.

זאב כ"ץ (המערך):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת — — —
(הי"ר: י. ברמן)

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מדוע לא להנציח את היושבים-ראש של הכנסת?

הי"ר י. ברמן:
נחשוב על זה.

כאן היה בצד הטראגי, עוד מסמר בארון המתים של
הדמוקרטיה הישראלית. — — —

(חבר-הכנסת ר. מילוא קורא קרי-
את-ביניים)

— החוק שאנחנו דנים בו עכשיו הוא קומדיה, הוא
חוק מצחיק, מגוחך.

שלמה הלל (המערך):
הוא דווקא עוסק בפטירה. איך הוא קומדיה?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מתברר שגם בזה אפשר לעסוק בבדיחות הדעת. זה
חוק מצחיק מכל הבחינות. אני מנסה למצוא את השרשים
הפסיכולוגיים של היוזמה הזאת ואיני מוצא אותם אלא
בכך שהשר תמיר, לאחר שכבר תפס "טרמפ" על כל
העגלות ולא נותרה עוד עגלה אחת לקראת הבחירות
הבאות שהוא יכול לתפוס "טרמפ" עליה, מלבד חירות,
עכשיו על-ידי חנופה פרועה לראש הממשלה הנוכחי —
שהוא השמיץ אותו פעם בלשון שמוטב לשכוח אותה,
כשאמר שאם הוא יגיע לשלטון "אלוהים ירחם על המדינה
הזאת" — עכשיו על-ידי חנופה פרועה לראש הממשלה
הנוכחי הוא מנסה לתפוס בקצה הציפריניים "טרמפ" על
העגלה שלכם. אילו הייתי מנחם בגין הייתי מתקומם
נגד העגמה הזאת. מנחם בגין אינו זקוק לשום הנצחה.
דעתנו על מפעלו של מנחם בגין בשלב זה או זה יכולה
להיות אשר תהיה, מנחם בגין אינו זקוק שאינו שהיא
ועדה, תנציח אותו. שום מנהיג השווה משהו אינו זקוק
שתקום ועדה להנציח אותו. דרד בן-גוריון לא זקוק
שינציחו אותו, מנחם בגין הרבה דברים אחרים. מנחם
בגין לא זקוק שינציחו אותו. יותר מזה: פנחס ספיר
לא זקוק שינציחו אותו. הוא ייזכר, ומה שעשה הוא אשר
ינציח אותו. נוצרים כאן דברים מגוחכים. פה באים
להנציח אנשים שאינם מצליחים להנציח את עצמם. מי
שנמצא את עצמו איננו זקוק לזיכרון. או שתקום ועדה
של חסידים וידידים מעצמה. מי שאיננו יכול להנציח את
עצמו, אותו באה הצעת החוק הזו להנציח.

צאו וראו אילו מצבים מגוחכים יכולים להיווצר. היום
יש במפלגת העבודה מאבק בין שני אישים מכובדים —
שמעון פרס ויצחק רבין. על-פי החוק הזה אחד מהם הוא
בחוקת מונצח. יצחק רבין, ראש הממשלה לשעבר, יהיה
זכאי להנצחה. שמעון פרס, למרבה צערך אולי, לא יהיה
מועמד להנצחה, אלא אם כן יזכה בבחירות הבאות.

רוני מילוא (הליכוד):
עכשיו אני מבין על מה המאבק.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אבל נאחל לשניהם חיים עד 120.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
כן, אבל זכות ההנצחה נוצרת ברגע שהוא היה
"לשעבר", נשיא או ראש ממשלה.

תארו לכם שכוועידה הבאה של המערך לא תוכל
המפלגה להכריע בין שני האדונים הנכבדים, שכבודם
במקומם מונח, והיא תחליט כמו שלא פעם הכנסיה
הקתולית מחליטה: גמנה מישהו לכמה חודשים, מישהו
שעיקר ייחודו יהיה בכך שהוא יהיה לא זה ולא זה.
הוא יהיה ראש ממשלה חצי-שנה או שנה והוא יונצח
לנצח נצחים בהיסטוריה של עם ישראל.

מורכבת מ-19 או 21 חברי הממשלה עצמם — לא כתוב בכלל כמה, זהו הגוף — והיא אינה צריכה להתחשב בשום דבר. זה חוק בלתי-אנושי, חוק בלתי-יהודי, חוק בלתי-מתקדם, אנטי-חברתי, אנטי-גדולה, כי הוא בהכרח מגדיל את הקטן ומקטין את הגדול.

לכן, כבוד היושב-ראש, אני מבקש שהכנסת הזאת תהיה נאמנה למורשת ישראל שידעה הרבה גדולים. את הגדולים באמת היא זכרה, את הגדולים פחות היא רשמה, את האחרים — ההיסטוריה בלעה. נקודה.

היו"ר י. ברמן :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת וירשובסקי. חברי-הכנסת וירשובסקי איננו באולם. רשות הדיבור לחברי-הכנסת רובינשטיין, ואחריו — לחברי-הכנסת ולגר.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מסכים לכל הדברים שאמר קודמי חברי-הכנסת זאב כ"ץ. ונדמה לי באמת שטוב היתה עושה הממשלה אילו לא הביאה את החוק הזה זמן כה קצר לאחר שהכנסת דחתה אותו. אני חושב שהכנסת דחתה אותו לא רק משום שיש התנצחות מתמדת בין הקואליציה לבין האופוזיציה. בעניין כזה באורח טבעי לא היתה צריכה להיות התנצחות, שכן ראשי הממשלה ונשיאי ישראל משתייכים והשתייכו בעבר למח"נות שונים בבית הזה. אבל נדמה לי שהחוק הוא באמת חוק מיותר. אני חושב שחוק זה יעורר במידה רבה מאוד התנגדות לא רק בגלל הדברים העקרוניים שהוא עוסק בהם אלא גם בגלל מה שהוא מסמל. אילו היה החוק מסתפק לפחות בדבר אחד, בהנצחת זכרם של נשיאי ישראל, גם אז הייתי רואה פגם רב בשימוש במונחים אלה — "הנצחת זכרונם" — לגבי אנשים שנבחרו בסופר-שלי-דבר כשליחי ציבור. זכרם של אנשים מונצח, גם במסורת היהודית, גם בכל חברה, לא בזכות המחוקק : הוא מונצח בזכות אישיותם, בזכות מעשיהם, ושום דבר חקיקה לא יעזור להנצית זכרו של אדם שזוכר יימחק ויישששש בעקבות הזמן. לא יעזרו לה לכנסת לא חוק אחד ולא עשרה חוקים לחזור ולשנות את מה שהטבע האנושי, ההיסטורי, החברתי וההתפתחות הטבעית יעשו מאליהם. אבל אילו לפחות היה החוק מסתפק בעניין הנצחת זכרם — במרכאות כפולות ומכופלות — של מי שעמדו בראש המדינה, שאני. אבל להשתמש בביטוי הזה — "הנצחת זכרם" — לגבי ראשי ממשלות, יש בזה יומרה שאיננה עולה בקנה אחד עם משטר דמוקרטי. אני פונה לחברי הכנסת מכל השורות, לחברי הכנסת של הקואליציה : האם אתם מכירים משטר דמוקרטי אחד שבו אפשר להעלות על הדעת דבר כזה — הנצחת זכרה של אישיות פוליטית שנבחרה לראש ממשלה ? אני שואל את חברי הכנסת מן הקואליציה : האם ראש ממשלה שנבחר לשלושה חודשים כראש ממשלה-מעבר — — —

(חברי-הכנסת ז. שובל קורא קריאת-)

ביניים)

לא, סליחה. תכנית ההנצחה — מלים אלה מקוממות אותי, אבל אני משתמש בהן — קובעת בהחלט חובת הנצחה.

מנחם סבידור (הליכוד) :

מי אומר ?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

תקראו את החוברת הכחולה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

לפי הפרוטוקול הוא מעל לראש הממשלה. מדוע לא יונצח ?

היו"ר י. ברמן :

אולי לא יגיע בכלל לזה ?

זאב כ"ץ (המערך) :

זו ברירה לא טובה, נדמה לי, זו ברירה אכזרית מאוד.

חברי הכנסת, אקדים ואומר שאני חושב שהחוק הזה זר לנו ואיננו צריכים אותו. ואקדים בדבר שהוא טרי בזכרוננו. לפני ארבעה חודשים נפטר יגאל אלון. הוא לא היה ראש ממשלה, לא היה נשיא. העם בישראל הרגיש אבידה, הוא זוכר אותו, הוא ינצח אותו, הוא יזכור אותו. אני חושב שהוא יקרא בספרי הלימוד את דבריו של סגן ראש הממשלה ידן שנאמרו מעל הדוכן הזה. הוא ירחש לו כבוד, בלי חוק, בלי שהיה נשיא, בלי שהיה ראש ממשלה, מפני שהיה מורם מעם.

חברי הכנסת, החוק המוצע לנו יגרם בהכרח אפליה : או שהוא יגדיל את תדמיתו של מי שדמותו לא הצדיקה תדמית כזאת, או שהוא יקפח את מי שזכותו היא זכות היסטורית ויעמיד אותו בשורה אחת עם מי שבמקרה — לא היום, חוק מחוקקים לעשרות שנים — בעוד 20 או 30 שנה יהיה ראש ממשלה או נשיא, ויכול לקרות שאיזה "מאכער" יהיה ראש ממשלה. איוז דמות בלתי-חשובה תהיה נשיא, וחוק עומד ומחייב להנצחה. חברי הכנסת, את כל דבר ניתן לחקיקה. אפילו בענייני אישות, את האהבה אי-אפשר לחייב בחוק, באהבה אי-אפשר לחייב — או שאתה אוהב או שאינך אוהב. שום דבר לא יועיל. גם הסברים לא יועילו.

כבוד היושב-ראש, האנשים הדגולים בעם הזה יכולים להיות סופרים, הם יכולים להיות אמנים, הם יכולים להיות מפתחי טכנולוגיה, הם יכולים להיות נשיאים, ראשי ממשלה, מפקדי צבא מהוללים, פורצי דרך אידיאית חדשה לעם הזה להיותו אור ליהודים. חוק כזה להנצחה הוא זר לעם הזה.

כאשר הכנסת הגיעה להכרה שחייבים למצוא מסגרת חוקית להנצחתו של נשיא מדינת ישראל יצחק בן-צבי, היא מצאה דרך ההולמת את דמותו של יצחק בן-צבי. כשהיא רצתה להנצית את דמותו של דוד בן-גוריון, היא מצאה דרך. אינני יודע איך מעוגנת "יד חיים ויצמן", אני מתאר לי שמצאו, בין בחוק ובין שלא בחוק, את הדרך הנכונה. ואלה היו בין הנפילים, בין הראשונים שתמיד בתולדות עם כלשהו בין בהם מן הגדולה. אשר לעתיד לבוא — יהיו ראויים ויהיו בלתי-ראויים. ונוח מאוד לדבר לא על דורנו אלא על מי שיבוא. החקיקה אינה צריכה לענות על צרכי תש"ם. תש"ם מסתדרת בלי זה.

חברי הכנסת, יש דבר מעניין — מי שהכינו את החוק והביאו אותו שוב, לאחר שהורד, בעקשנות הראויה לדברים רציניים יותר, החזירו אותו לבית הזה בדמותו הקודמת. יש לי שאלה קטנה אליהם : האם שמתם לב שבחוק הזה איש אינו שואל מה רצון המשפחה של הנפטר, מה צוואתו ואומרת ? אין בכלל הזכרה כזאת. לאלמנה, לבן היתום, לקרובי של הנפטר, לצוואתו ולרצונו אין שום ערך ושום השפעה. יש מרעצה ציבורית הממונה על-ידי הממשלה, היכולה, היפותטית, להיות

שר-המשפטים ש. תמיר :

בא-רצות-הברית — — — — — ההנצחה חובה מטעם המדינה, נשיא אחר נשיא.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

נשיא ארצות-הברית נבחר לתקופה של ארבע שנים והוא גם ראש המדינה. ההנצחה שלו — כמו, למשל, "ד"קנדי" בארצות-הברית, לא בישראל — נעשית באופן ספציפי לגבי נשיא מסוים.

משה ארנס (ליכוד) :

היי סגני נשיאים שהיו תקופה קצרה ביותר נשיאים וגם הם זכו להנצחה על בולי דואר.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

איפה יש בארצות-הברית חוק הנצחה כללית ? כאשר רצו להקים ספריה על שם ג'ונסון עשו זאת באופן ספציפי. אני רוצה לשאול שאלה אחרת : ראש ממשלה שבזמן כהונתו או לאחר כהונתו עבר עבירה — ודברים כאלה ייתכנו — האם גם עליו חלה חובת ההנצחה ?

שר-המשפטים ש. תמיר :

לא שמת לב שיש פירוט איך להנציח ?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אבל חובת ההנצחה קיימת לגבי כל ראש ממשלה. אני פונה באמת אל כל חברי הקואליציה : אתם מציינים באופן אוטומטי, אבל בכל-זאת אנחנו יודעים שבסייט טואציות מסוימות ראש ממשלה לא צריך להיות גאון כל הדורות כדי להגיע לתפקיד ראש ממשלה.

שר-החקלאות א. שרון :

היה כזה ?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

שמעתי שמרצה שיתכן שיהיה.

רוני מילוא (הליכוד) :

חבר-הכנסת רובינשטיין, אני רוצה לשאול אותך שאלה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

חבר-הכנסת מילוא, אם הממשלה היתה מגישה הצעת חוק רק לגבי נשיאי ישראל הייתי בולע את המלים "הנצחת זכר", את המלים היומרותיות המנוגדות למורשת ישראל, במובן האמיתי של מלים אלה, אבל ראש ממשלה ? כל מי שהיה ראש ממשלה בישראל ?

יוסף רום (הליכוד) :

כמה ראשי ממשלה היו בישראל ?

מנחם פבידור (הליכוד) :

איפה זה כתוב ?

רוני מילוא (הליכוד) :

חבר-הכנסת רובינשטיין, רציתי לשאול אותך שאלה : אתה מתעלם מן העובדה שלנו היה נסיון מר מאוד, כי העובדה היא שבמשך עשרות שנים לא רצו להעלות את עצמות זאב ז'בוטינסקי. אילו היה נושא זה מוסדר בתחיקה או בקוואלי-תחיקה אפשר היה לעשות זאת 20, 30 שנה קודם לכן. הוא היה מגדולי הציונות, ללא כל ספק.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

חבר-הכנסת מילוא, שאלת שאלה. קודם-כול, אני מסכים למה שאתה אומר, שהיה זה דבר פסול לגמרי שבמשך שנים עוכב המעשה הזה של העלאת עצמותיו של זאב ז'בוטינסקי. שנית, אין לזה כל קשר — — —

(חבר-הכנסת ר. מילוא קורא קריאת-א-ת-ביניים)

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אבל כאשר הועלה, הועלה מרצון העם.

(חבר-הכנסת ז. שובל קורא קריאת-ביניים)

היו"ר י. פרמן :

חבר-הכנסת מילוא, אבקש להפסיק. חבר-הכנסת שובל, אבקש להפסיק. חבר-הכנסת אבנרי, תאפשר לנואם להמשיך את דבריו.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

חבר-הכנסת מילוא, ראשית אין כל קשר בין מה שאתה אומר לחוק זה. שנית, אם יהיה מצב שבו הממשלה תרצה לסכל דבר כזה לא יועיל שום חוק. ההיפך הגמור : אתה מוכיח בשאלה שלך שיש אנשים שלא היו ראשי ממשלה וראויים להנצחת זכרם ויש אנשים שכן היו ראשי ממשלה ולא ראוי להנציח אותם. אני חושב שהדברים הנכונים והצודקים שאמרת תומכים בהתנגדות שלי.

לתבר-הכנסת סבידור אני אומר : סעיף 4 מדבר בלשון מאנדאטורית — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

בוודאי.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

— — — ומטיל חובת הנצחה על כל ראש ממשלה, גם אם היה ראש ממשלה שלוש חודשים, גם אם נתפס בקלקלתו, גם אם עשה מעשים שאינם תואמים את הכללים המקובלים אצלנו לגבי אנשי-ציבור. ולגבי כל זה לא אומר החוק סתם שצריך לעשות משהו אלא צריך להנציח את זכרו לנצח נצחים.

רבותי, יש לי שאלה אחת : תראו לי עוד משטר פארלאמנטארי אחד שבו ראשי הממשלה זוכים לחובת הנצחה כזאת. הרי זה לעג מוחלט, זה גם בזיון לאותם אנשים שירצו להנציח את זכרם, כי הם יצטרכו להיות בתברה אחת עם כל מי שבתוקף היותו ראש ממשלה, אפילו זמן קצר, הונצח זכרו עליידי חוק של הכנסת באמצעות מועצה ציבורית. הרי זה בזיון לגבי אותו בן-אדם, ובצדק אמר חבר-הכנסת כ"ץ שאין כאן אפילו זכות לאדם להימלט מהנצחה אימללה זו. אני רוצה להניח שיהיה פעם ראש ממשלה — — —

מנחם פבידור (הליכוד) :

ולמעט המלה — — — אתה כן מסכים ?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

בנושא קטן זה נוכל לקבוע.

בדרך-כלל ראשי ממשלות נמצאים כמה שנים בתפקיד, אבל אנחנו עלולים להגיע לחילופים מהירים בתפקיד זה. האם תתחילו להנציח 20, 30 ראשי ממשלות ? וזה עלול לקרות.

דניאל רוזוליו (המערך) :

אני רוצה ששר המשפטים יגיד מי מהמערך אמר את זה.

שר-המשפטים ש. תמיר :

התייחסתי לדברי המערך לגבי מגמת החוק.

שלמה הלל (המערך) :

שר המשפטים אמר. יהיה לו האומץ לחזור בו.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אל תחנך אותי לאומץ-לב, חבר-הכנסת הלל.

דניאל רוזוליו (המערך) :

תחזור כך מדבריר.

שלמה הלל (המערך) :

כתוב בפרוטוקול שהשר אמר זאת.

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת הלל, תוכל לקרוא את הפרוטוקול אחרי הישיבה.

דניאל רוזוליו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כתוב בפרוטוקול שהוא כן אמר זאת.

שר-המשפטים ש. תמיר :

יפה, כאשר תפנה את תשומת-לבי לפרוטוקול, ולדבר רים נוספים ששמעתי, אימר את אשר יש לי לומר, ואתה לא תכתיב לי מה לומר.

דניאל רוזוליו (המערך) :

האם אתה מכחיש שאמרת זאת ?

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת רוזוליו, תפסיק.

(חבר-הכנסת ז. כ"ץ קורא קריאת-ביניים)

דניאל רוזוליו (המערך) :

אני רוצה שתדבר אמת, שר המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר :

כאשר מי שזכרם של אשכול, שרת ושור יקר ללבם במיוחד פונים וחוזרים ופונים לממשלה לחוקק חוקים, חוק מיוחד לכל אחד, ובהם יש נשיא ויש שני ראשי ממשלות לשעבר, עמדנו בפני הבעיה האם לחוקק עכשיו חוק יד-אשכול וחוק יד-שור וחוק יד-שרת —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

מדוע לא ?

שר-המשפטים ש. תמיר :

— או שמא יהיה חוק-מסגרת. ומה אמרנו ? אמרנו שהתכנית בכל מקרה תפרט את פעולות ההנצחה, הכול כפי שהמועצה תראה כהולם את הנצחת זכרו של הנפטר, בשים לב לאישיותו, לפעלו ולשאר השיקולים הנוגעים לעניין. יכול שזה ייגמר עם שנים-עשר כרכים ויכול שזה ייגמר עם חוברת צנומה, האם מי שהיה ראש ממשלה בישראל ומי שהיה נשיא בישראל — והיו אחר כך הגילגולים אשר יהיו — אינם זכאים, חבר-הכנסת אמנון

עוד דבר אחד : עשויים להימצא ראש ממשלה או קרובי משפחה שיאמרו : אני לא רוצה את הכבוד המפוק-פק הזה והייתי מתחמק. ראש ממשלה שהיה ואמר שהוא רוצה להימלט מהמאוזוליאום החקיקתי הזה — החוק אינו מאפשר לו לעשות זאת. זכרו מנצח בעל-כורחו.

אני פונה לשר המשפטים ולממשלה לקחת את החוק בחזרה ולא ללחוץ על קבלתו.

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת שמיר איננו. רשות הדיבור לשר-המשפטים.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

איש אינו קם להגן על החוק ?

זאב כ"ץ (המערך) :

זה נקרא חוק "תפור".

שר-המשפטים ש. תמיר :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מלים ספורות בלבד. ניסו כאן לפרש פירושים מכוערים, והדברים באו ממי שרק כיעור יכול לצאת מפיו.

למען הסדר הטוב, על ההצעה הזאת הוחלט בוועדת השרים לטקסים וסמלים בראשותו של השר מודעי, והיא אושרה בממשלה. אני נתבקשתי להציגה בפני הבית. כל הפירושים שניסו לתת, בצורה מכוערת, נפסדת ופסולה, אין להם שחר. שנית, אסביר את מקור ההצעה ואולי יימחה חיוך מסויים משפתיים מסויימות. הגברת מרים אשכול, אלמנתו של ראש-הממשלה המנוח לוי אשכול — ולא הייתי אומר זאת אלמלא דברי הלעג של חבר-הכנסת כ"ץ — פונה, ובצדק, לממשלה ואומרת : יש חוק דוד בן-גוריון, יש חוק יד בן-צבי, ואינני חושבת שמקומו של בעלי המנוח, ראש-הממשלה לוי אשכול, צריך להיפ-קד. יש לו זכויות גדולות במדינת ישראל, במלחמת ששת הימים ובמעשה גדול ורב, והיא צודקת. חברי מרכז שור אומרים : מדוע על שם הנשיא הדגול שור קיים גוף וולונטארי בלבד ולא גוף ממלכתי כמו על שם יצחק בן-צבי ? והם צודקים. משפחת משה שרת המנוח אומרת : מדוע ייפקד חלקו ? והרי יש לו זכויות בתולדות המדינה הזאת. זה מקור החוק, ובושרי לכם, חברי המערך, כאשר אתם באים לדבר ולומר שמישהו פה דואג למנחם בגין. אחרי 120 שנה מקומו יישאר בהיסטוריה ואיש לא יוכל למחוק אותו. כאשר אנחנו באים, מתוך דרך-ארץ —

זאב כ"ץ (המערך) :

מישהו דיבר על ראש הממשלה ? אנחנו לא דיברנו.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אתה לא שמעת. אני שמעתי. לא היית באולם. אני שמעתי מהעבר הזה.

זאב כ"ץ (המערך) :

אמרת כרגע : "המערך". תגיד מי. יש פרוטוקול.

(חבר-הכנסת ד. רוזוליו קורא קריאת-ביניים)

שר-המשפטים ש. תמיר :

הרשה לי, אל תפסיק אותי.

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת כ"ץ, אבקש להפסיק.

— חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה; חוק שיפוץ בתים ואחזקתם —

שר-המשפטים ש. תמיר:
אבל לחברי המערך אני מציע שיקול שני, ואני מציע
זאת גם לחברי ש"י ולחברי הכנסת רובינשטיין: תתרו-
ממו —

אורי אבנרי (מחנה שלי):
תתרומו לרמה של שר המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר:
— למינימום של גישה ממלכתית ותצביעו בעד
קבלת ההצעה בקריאה ראשונה והעברתה לוועדת החוקה,
חוק ומשפט.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
תתרומו לרמה של תמיר. באמת.

היו"ר י. ברמן:
אנו עוברים להצבעה על ההצעה להעביר את חוק
הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה,
תש"ם—1980, לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שר-המשפטים ש. תמיר:
אבקש למנות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה
26 —

בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממש-
לה
14 —

ההצעה להעביר את הצעת חוק הנצחת זכרם
של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, תש"ם
—1980, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

ט. חוק שיפוץ בתים ואחזקתם, תש"ם—1980 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

משפצים אותו ואין צובעים אותו — סופו להתכלות ובכך
נגרם נזק כלכלי כבד למדינה. הצעת החוק הזאת באה
לתקן הן את הנזק הכלכלי והן את הנזק האסתטי, ואולי
כאן המקום, אדוני היושב-ראש, להזכיר לטובה את
האגודה לתרבות הדיור ואת אנשי איץ-ישראל יפה,
שכולם עזרו לנו בהכנתו של החוק ובקידומו.

החוק הזה איננו מהפכה גדולה. החוק הזה לא בא
להטיל חובה על שר לקבוע שצריכים לשפץ בית. אבל
החוק הזה בא לקבוע את המסגרת באותם מקרים ששר
הבינוי והשיכון מגיע למסקנה שצריכים לשפץ בית או
אזור. במקרה כזה בא החוק לקבוע את הסדרים ואת
החובה המוטלת על בעל הבית או הדייר וכן את החובה
המוטלת על הממשלה. אני מצייין את העובדה הזו, כי
בצד החוק הזה איננו בא להטיל חובה אוטומאטית,
כלומר: עליך, השר, להחליט לשפץ או להורות לשפץ
בית זה או אזור זה או זה. יש כאן מקום רב לשיקול-
דעת. קודם-כך הפנייה צריכה לבוא מהרשות המקומית
שבתחומה נמצא האזור או הבית. שנית, יש שאלה של
שיקול כלכלי. יכול להיות מצב שבתקופה מסוימת אין
הממשלה יכולה לעודד השקעות מסוג זה, ואז באותה

רובינשטיין, לחוברת צנומה שתתאר את חלקו של כל אחד
מהם כראש הממשלה וכנשיא ?

עמדה פה חברת-הכנסת אסתר הרליץ בוויכוח הקודם
ואמרה שכל ממשלה תחליט למי כן ולמי לא והיא תחליט
אולי בחיוב גם לגבי שר מסויים, ולגבי שר אחר —
בשלילה. דווקא המסגרת הכוללנית, האחידה והמחייבת
תדאג לכך שלא תהיה התייחסות פוליטית צרה, זמנית,
הולפת אלא תהיה ראייה כוללת יותר, אחראית יותר,
ממלכתית יותר.

כאשר אנו באים לדאוג להנצחתם של שור, אשכול
ושרת נשפכים קיתונות ההתקפה האלה כאילו מישוהו
תושב על דברים אחרים. איך אפשר להיות כל כך
קנטרניים וקטנוניים גם בנושאים כאלה ? רק לפני שעה
קלה התאחדנו סביב נושא פוליטי חשוב, וניתן היה לצפות
לכך גם בנושא הזה. יש לכם השגות לגבי הסעיפים ?
בבקשה, נדון סעיף סעיף. מי אומר "כזה ראה וקדש" ?
נדון על כך בוועדה. כך עושים בכל חוק. אבל עצם
הרעיון ? כן, הרעיון של עם, שעוד לפני 30 שנה לא ידע
להיות בסגנון חדש של הידברות, ואולי הראשון לו היה
המנוח אשכול — אז במקום לעודד את התהליך ולהבין
שהמגמה כל כולה חיובית, באים בחשדות ובהחשדות
בנוסח מסויים.

לא אתייחס למישוהו המתרוצץ זה יותר מ-30 שנה
והוא נדד על פתחי כל המפלגות והוקא מכולן — זה
שתבר-הכנסת מרציאנו ברח ממנו, ופעיל מתנער ממנו,
ושלום כהן בחל בו, ויאיר צבן רחם ממנו, ואמנון זכרוננו
בועט בו, ואיש אחד לא נשאר קרוב אליו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
דבר על עצמך. אני עדיין נאמן למפלגה אחת.

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים לחוק שיפוץ בתים ואחזקתם, תש"ם—
1980 * קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא
יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה חברת-הכנסת הלל.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחד הנושאים
שבהם ראוייה הממשלה לשבח, ואולי אחד הנושאים
היחידים, הוא הצעתה להחיל את חוק הרציפות על הצעת
החוק הזאת, שעברה אלינו מהכנסת הקודמת ושהיתה
הצעת חוק פרטית של חברי הכנסת. בכנסת הקודמת
הציעו את הצעת החוק הזאת חברי-הכנסת יוסף תמיר,
נסים אליעד, דוד קורן ואולי גם אחרים — אינני זוכר
את כולם — ומכולם שרד חברת-הכנסת יוסף תמיר, שהיתה
לו הוכות להמשיך ולגלגל את הצעת החוק לוועדה.

הצעת חוק זו אכן דרושה מאוד והיא באה לתקן את
אחד הפגמים הבולטים לעין של בתים פגומים, שהטית
שלחם נופל, התחזוקה שלהם במצב גרוע. יש בזה לא
רק פגם אסתטי; יש בזה גם נזק כלכלי חמור ממדרגה
ראשונה, משום שרכוש שאין שומרים עליו, בית שאין

ליפול, והיא בסוגיה של הבתים המוגנים, הדיירים המוגנים, שכר-הדירה המוגן וכיוצא בזה. אתם מכירים את הפרובלמאטיקה. קודם-כול התעוררה השאלה: על מי מוטלת החובה — על הדייר המשלם שכר-דירה מוגן או על בעל הבית? הבנו שיש כאן בעיה המחייבת אותנו למצוא דרך לחלק במידה זו או זו את הנטל בין בעל הבית לבין הדייר. אבל כשאנחנו מכירים את המציאות, ויש הרבה מאוד בתים, דווקא מהבתים הישנים ביותר, שהם צורך לערוך בהם שיפוט הוא בולט בהם ביותר ואי-עשיית השיפוט עלולה באמת לגרום לנו כלכלי מרחיק לכת, נראה היה לוועדה כי הכרחי למצוא במקרים אלה פתרון מיוחד שיתחשב במורכבותה של הבעיה. במקרה של שכר דירה מוגן שמקבל בעל הבית, שהכנסותיו משכר הדירה מכוסות לפעמים בקושי רב את ההוצאות השוטפות, אין אפשרות לומר לו שדינו כדון בעל בית אחר. הגענו למסקנה שדבר זה הוא בלתי-הגיוני, גם בלתי-אפשרי. מאידך גיסא לומר שההוצאה תחול רק על הדייר — גם זה לא היה מעשי. לכן החלטנו במקרים שמדובר בבתים מוגנים לשכר-דירה מוגן, אם הממשלה מחליטה להטיל חובה על-פי חוק, כי-אז ההשתתפות הממלכתית תהיה 60%, במקום 30%, והיתרה של 40% תתחלק שווה בשווה בין הדייר לבין בעל הבית. שמענו טענות גם מפי הדיירים וגם מפי בעלי הבתים, אבל לא יכולנו להיכנס למידה כזאת של פיצול כדי לקבוע אתחום אחרים ומשתנים.

אדוני היושב-ראש, לחוק זה קרתה תופעה קצת משונה. החוק הזה, לאחר שנדון בוועדה, התקבל על דעתם של כל חברי הוועדה מכל הסיעות והמפלגות פה אחד. אני מדגיש שכל חברי הוועדה כולם תמכו בו בצורתו האחרונה. באחת הישיבות האחרונות הופיע נציג האוצר ואמר שבמקום מענק הוא מציע הלוואה צמודה. אמרנו שאין להעלות על הדעת שיבוא שר ויטיל חובת שיפוט ויאמר שהוא נותן הלוואה צמודה. זה מטיל את כל הנטל על האדם, בלא השתתפות כלשהי של הממשלה. החוק הונח על שולחן הכנסת ללא הסתייגות של שר האוצר. היום היתה פנייה ממשרד האוצר, ובה נאמר שבגלל תקלה לא הגישו את ההסתייגות. היום הניחו בשם שר האוצר את ההסתייגות, האומרת שבמקום לתת מענק הממשלה יכולה להשתתף בהלוואה צמודה.

איתן לבני (הליכוד):
ללא ריבית.

שלמה הלל (י"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
תודה-לאל על שהיום הסכימו להלוואה צמודה ללא ריבית. אבל הלוואה צמודה המוטלת היום, פירושו של דבר שמקנים לשר האוצר סמכות לבוא לביתו של אדם, גם אם זה בית שיש צורך לשפץ בו הרבה מאוד, ולומר לאדם שהוא מוכרח לשפץ את הבית מכספו, ויתנו לו הלוואה צמודה ללא השתתפות הממשלה. אם השר אינו רוצה, הוא יכול שלא לעשות זאת. אבל אם אני נותן לו סמכות לכפות זאת, חייבים להבטיח השתתפות מסויימת של הממשלה. לבוא ולומר "תעשה זאת בכפייה" — אך בכוחות עצמו בלבד זה בלתי-אפשרי. אין לי כל ספק שאם ההסתייגות של שר האוצר תתקבל, יחזור החוק לוועדה ויאכל לעבור. אין להעלות על הדעת שהחוק לתת בידי של שר סמכות להכריח אדם לשפץ את ביתו ולומר לו שזה טוב בשבילו, כשאין כל חובת השתתפות מעשית של הממשלה באותו שיפוט. לכן הצטרפתי על כך

תקופה השר פטור מלהטיל את החובה הזאת. מאידך גיסא — כבר ידענו תקופות כאלה, כאשר צריך היה אפילו לחפש עבודה יומה — החוק הזה בא לאפשר לשר להפעיל אותו במידה רבה יותר. כלומר אין זו מהפכה במובן זה שהחוק בא להטיל חובה על השר, אבל זהו חוק בעל חשיבות, כי הוא בא לקבוע את המסגרת באותם מקרים שהשר מגיע למסקנה, אם משום פנייתו של הרשות המקומית שבתוכה נמצא הבית הזה או האזור או משום שיקולים כלכליים, שיש להורות לשפץ בית ולקבוע את הסדרים במידה שצריך לשפץ אותו.

אדוני היושב-ראש, הוועדה דנה רבות בנושא הזה והזמינה את כל נציגי משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, לרבות משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר. היו הצעות שונות בפני הוועדה, גם בגילגול הקודם של החוק, ובין השאר הציעו להטיל חסכון חובה. הוועדה התעברה מכל ההצעות האלה, משום שהגיעה למסקנה שדבר זה איננו מעשי, איננו פראקטי, הוא מסורבל. שמענו לעצתו של נציג משרד האוצר שאין זה רצוי להטיל חסכון חובה נוסף על פני כל ההוצאות הקיימות. לכן החוק יצא בצורתו זאת, בצורה פשוטה והגיונית — הוא קובע את המקרים שבהם השר יכול להטיל חובת שיפוט. אם מדובר בבית-עסק מכל סוג שהוא, הרי השר מטיל את חובת השיפוט ובית-העסק חייב לעמוד בהוצאות השיפוט שלו. מאידך גיסא הגענו למסקנה שאם מדובר בחובת שיפוט שהשר מטיל אותה על בית מגורים — יש חובת השתתפות מיני-מאלית מסויימת של השר אם הוא מפעיל את זכותו, את סמכותו ואומר לפלוני או לאלמוני: שפץ את ביתך. נכון שיש בזה גם טובה לבעל הבית או לדייר, כי הולכים לקראתו; אבל אין אנו חיים במשטר שבו השר עובר ואומר "את הבית הזה צריך לשפץ", מטיל חובה על האורת לשפץ, וזהו זה. אם השר רוצה להפעיל את סמכותו להורות לשפץ על-פי החוק, קבענו שצריכה להיות התחייבות מינימאלית בסכום מינימאלי שהממשלה חייבת אז לתרום אותו כדי להשתתף באותו מעשה שיפוט. גם בתחום זה לא עשינו מהפכה גדולה, כי בעצם הנונה הזה קיים מעשה, אם-כי לא להלכה, בכל אותם מקרים שהאגודה לתרבות הדיור עוזרת לבעלי הדירות או לבעלי הבית לשפץ את בתיהם ומסייעת להם בצורה זו או זו.

לכן החוק בא לקבוע שבאותם מקרים שמדובר בבית-עסק מכל סוג שהוא, כל הוצאות השיפוט מוטלות על בית-העסק. די בכך שהשר קובע שיש לשפץ את המקום הזה, ואז בעל העסק חייב על-פי החוק — יש גם סאנקציות — לקיים את חובת השיפוט. מאידך גיסא, אם מדובר בבית מגורים — קבענו ש-30% של הוצאות השיפוט יחולו על הממשלה, היתר יחול על האוצר. אני חוזר ואומר: אם יש מצב שהממשלה איננה יכולה או איננה רוצה להשתתף —

מנחם פבידור (הליכוד):
לא בבית מוגן.

שלמה הלל (י"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
אגיע גם לבית מוגן.

— במימון השיפוט, כי-אז היא פטורה מלהטיל חובה. אבל לא ייתכן שניתן בידי השר זכות להטיל חובה כאשר אין עמה נכונות לעזרה במימון. הוועדה דווקא הבחינה כאן בין בית מגורים לבין בית-עסק. היתה לנו בעיה כבדה מאוד שבגללה החוק עמד

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
אני מוחה על המלים "מלאכה בלתי-מתוקנת". זה
אחד החוקים שנדון בצורה יסודית —

יחזקאל פלומין (הליכוד):
אני חוזר בי מהביטוי.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
— בהשתתפות כל משדרי הממשלה. זה כבר עבר
מכנסת אחת לשנייה. אינני מקבל את הדבר הזה.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
זה לפי חוק הרציפות.

מנחם פבירור (הליכוד):
חבר-הכנסת הלל, לא כתוב שום דבר על עסקים.

היו"ר י. ברמן:
מה שכתוב — ישנו.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
בסעיף 3 כתוב "דירת מגורים". זה כדי להוציא מן
הכלל את הדירות האחרות. כתוב שאם זו דירת מגורים,
יש השתתפות הממשלה. אם זה לא למגורים, אין חובת
השתתפות הממשלה.

מנחם פבירור (הליכוד):
למה זה לא נאמר?

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
אין בזה ספק.

היו"ר י. ברמן:
קודם-כול, אמנם היתה החלטה של ועדת הכנסת
שפורטים את ההצעה מחובת הנחה. אבל הצעה זו הוגשה
לפני שבועיים, באופן שהחלטה של ועדת הכנסת אינה
חלה עליה. משום כך, לדעתי, אין מקום לשמוע את
ההסתייגות עכשיו.

זלמן שובל (הליכוד):
מה בעניין ההצעה של חבר-הכנסת פלומין?

היו"ר י. ברמן:
סעיף 101 של התקנון קובע: "בכל שלב של הדיון
בקריאה שנייה רשאית הכנסת, לפי הצעת הממשלה או
יושב-ראש הוועדה, להטיל על הוועדה לחזור ולדון על
הצעת החוק כולה או בשאלה שהכנסת תפרש בהחלטתה."
חבר כנסת אינו יכול לבקש זאת. רק יושב-ראש הוועדה
או הממשלה. לכן אנחנו עוברים להצבעה על החוק.

זלמן שובל (הליכוד):
אדוני היושב ראש, — — —

היו"ר י. ברמן:
אנחנו עוברים להצבעה.

זלמן שובל (הליכוד):
יש לי הצעה לסדר.

היו"ר י. ברמן:
אני קורא אותך לסדר.
אנחנו מצביעים.

שר האוצר החליט להגיש את ההסתייגות הזאת. לא
הציתי לנצל את סמכותי כיושב-ראש הוועדה ולומר שהוא
אחר את הרכבת. נתתי את הסמכתי לכך שיצרפו את
ההסתייגות של שר האוצר. אני פונה אל חברי הבית:
כל חברי הוועדה למפלגותיהם, ללא יוצא מן הכלל, סמכו
ידם על הצעת החוק, ואני מציע לקבל את הצעת החוק
כפי שהוגשה על-ידי הוועדה ולא להביא לשיבוש עניין
זה. שיבוש זה יגרום לכך שהחוק שכבר קיים הרבה
שנים — — —

מנחם פבירור (הליכוד):
מה היא ההערכה הכספית?

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
לפי מה שהממשלה תקבע, אין לי מושג. בתחילה
אמרנו שנקבע סכום מסוים, אחוז מסויים. בא נציגו של
שר האוצר וטען בפנינו, וקיבלנו את טענותיהם, לבל
נקבע מסמרות. תהיה שנה שנה שנה שנה שנה שנה
אפשרות להשתתף באותה שנה — לא ישפצו כלום. תהיה
שנה שהוא יאמר שרוצים לעודד עבודה יזומה, שלא
יגרונו סתם כבישים — הוא יוכל להשקיע בזה הרבה
סכף. לא הטלנו שום חובה. העניין של כמה יוסדר כל
כולו לפי הקצב וההחלטה של השר והממשלה. לפיכך
אין כל הגיון לקבל את ההסתייגות של שר האוצר.

אני מציע לבית לקבל את הצעת החוק לפי הנוסח
שהתקבל בוועדה פה-אחד על ידי כל חברי הוועדה.

היו"ר י. ברמן:
יש שתי הצעות לסדר. האחת של חבר-הכנסת יוסף
תמיר.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אין הסתייגות כאשר הוועדה החליטה פה-אחד.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שההסתיי-
גות של האוצר, שהוגשה לבית לפני כחצי-שנה, אינה
תופסת והיא בניגוד לתקנון. הצעת החוק של הוועדה
לקריאה שנייה ושלישית הונחה כבר לפני כשבועיים על
שולחן הכנסת. היא עמדה להיות נדונה בשבוע שעבר.
מפאת לחץ הזמן דחו את הדיון. אילו היה מתקיים הדיון
בלי ההסתייגות של האוצר, היה עובר החוק ללא הסתיי-
גויות, כפי שהיה כתוב בהצעת החוק בשבוע שעבר. ההג-
שה היום, מחצית השעה לפני ההצבעה על החוק, אינה
קבילה ונוגדת את התקנון. אני מציע שלא להתחשב בה.

היו"ר י. ברמן:
רשות להצעה לסדר לחבר-הכנסת פלומין.

יחזקאל פלומין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לעשות
דבר בלתי-מקובל בבית ולבקש את הפסקת הדיון, אם
יושב-ראש הוועדה מוכן, כדי לחזור ולבדוק את הנושא
בוועדה. הוגשה הסתייגות שאני מוכן לתמוך בחלקה
האחד ואני יודע שיש הרבה חברים המוכנים לתמוך בו
ואינם מוכנים לתמוך בחלקה האחר. יכול להיות שהיתה
הזנחה רשלנית מצד האוצר ועל-כך הוא ראוי לגינוי. אבל
אין זה אומר שצריך להוציא מלאכה בלתי-מתוקנת מתחת
ידינו.

חוברת ל"ו, ישיבה שס"א
— חוק שיפוט בתיים ואחזקתם; חוק לתיקון פקודת הדיג —

ה צ ב ע
סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

זלמן שובל (הליכוד):
יש הסתייגות, ואתה בניגוד להחלטתך מעמיד להצב
עה. אמרתי שהממשלה מבקשת. שר האוצר מבקש.

היו"ר י. ברמן:
הוא לא הופיע ולא ביקש.

זלמן שובל (הליכוד):
השר כ"ץ, הנוכח כאן, יכול לבקש.

היו"ר י. ברמן:
איש מהממשלה לא ביקש.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
שר האוצר לא יודע מכל העניין. הפקידים מסובבים
אותו. אני מבטיח לך.

היו"ר י. ברמן:
לסעיפים 3—13 אין הסתייגויות.
ה צ ב ע
סעיפים 3—13 נתקבלו.

היו"ר י. ברמן:
אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית.
ה צ ב ע
חוק שיפוט בתיים ואחזקתם, תש"ם—1980,
נתקבל.

היו"ר י. ברמן:
כתוב בחוק שהשר רשאי, הוא לא חייב. על מה כל
ההתלהבות הזאת? הוא יכול פשוט לא להסכים.
שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
לא ירצה — לא יעשה זאת.

י. חוק לתיקון פקודת הדיג, תש"ם—1980* (קריאה ראשונה)

היו"ר י. ברמן:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון
פקודת הדיג תש"ם—1980 — קריאה ראשונה. יביא את
החוק שר החקלאות.

שר-החקלאות א. שרון:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא
לפני הכנסת את הצעת חוק לתיקון פקודת הדיג, תש"ם—
1980. הצעת חוק זו באה לתקן 3 נושאים הלוקים בחסר
בפקודת הדיג, 1937, ואלה הם:

1. על-פי נוסח הפקודה כיום שר החקלאות או פקיד
המורשה על-ידו רשאים ליתן רשיון לאנשים המתאימים
לדוג דגים. העיסוק בדיג שייך לקאטגוריה של עיסוקים
שגביהם נדרשת תעודת יושר מן המשטרה. כדי ששר
החקלאות או הפקיד המורשה ליתן רשיון יוכלו לקבל
מידע מן המרשם בפלילים של המשטרה, חייבת להיות
הוראה בחוק העיקרי ולפיה הרשות המעניקה רשיונות
רשאית להביא בחשבון הרשעות קודמות, או את אופיו
של המבקש, לעניין מתן רשיון.

2. עד עתה היתה חובת קבלת רשיון רק על ספינות
דיג הפועלות בים-כינרת, לרבות סירות המונעות במשטים
או במפרשים; מוצע להטיל חובת קבלת רשיון על כל
ספינת דיג הרשומה בישראל, למעט סירות המונעות
במשטים או במפרשים, וזאת מהטעמים האלה: (א) יש-
ראל הצטרפה לאמנה בדבר שמירה על מקורות החי
בדרום-מזרח האטלנטיק. בהתאם לאמנה זו הוועדה
הבין-לאומית לשמירה על אוצרות החי בדרום-מזרח
האטלנטיק רשאית להמליץ המלצות לגבי הנושאים
המפורטים באותה אמנה. המלצות אלה מחייבות את המדי-
נות שהצטרפו לאמנה. הוועדה האומרה כבר המליצה
המלצות מספר בעניין הגבלת הדיג באזורים אלה. כדי
שתהיה לשר החקלאות הסמכות להטיל את ההגבלות

הנוכרות לעיל על ספינות הדיג הרשומות בישראל והפוע-
לות בדרום-מזרח האטלנטיק, מוצע להטיל חובת קבלת
רשיון על ספינות אלה. בתנאי הרשיון יסדיר שר החקלאות
את העניינים הנוכחים באמנה, בכל הנוגע לגודל הרשת,
גודל הדגים, עונות מותרות, אזורי דיג, הגבלת ציוד,
אזורי הטלה וכו'. (ב) ממשלת ישראל היא חברה בוועידת
דיג ליס-התיכון, וסביר להניח כי יהיה צורך בסמכויות
אכיפה כנ"ל גם לעניין זה. (ג) עם התפתחות הדיג החופי
בספינות מנוע יש צורך להסדיר ברשיון גם סוג דיג זה,
כדי לשמור על ניצול ראציונאלי של מלאי הדגה יהיה
מן ההכרח לווסת את כושר הדיג של הספינות.

3. פקודת הדיג כיום מסמיכה את שר החקלאות
לתקן תקנות בכמה נושאים. רשימת הנושאים אינה ממצה
וחסרה בה הסמכות להתקין תקנות הבאות להבטיח את
קיומן של אמנות בין-לאומיות שישאל צד להן ותקנות
לעניין ביצועה של הפקודה דרך-כלל, כגון תקנות בדבר
רישוי כלי-שיט המיועדים לדיג, או ההליכים בדבר החזרת
כלי-שיט כאלו שנעברה בהם עבירה ונתפסו. מוצע להס-
מיך את שר החקלאות להתקין תקנות כאמור, באישור
ועדת הכלכלה של הכנסת.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה
של הכנסת.

היו"ר י. ברמן:
מאחר שלא נרשמו נואמים אני מעמיד להצבעה את
ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את חוק לתיקון פקודת הדיג,
תש"ם—1980, לוועדת הכלכלה של הכנסת
נתקבלה.

יא. חוק אירגון הפיקוח על העבודה (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 * (קריאה ראשונה)

3. חידוש נוסף שאנו מציעים הוא הבטחת מסירת מידע לעובדים במפעל על סיכוני בטיחות וגיהות הקיימים בו. אנו רואים חשיבות רבה לנושא זה, באשר ידיעת הסכנות והבעיות הכרוכות בנושא הבטיחות והגיהות בעבודה היא תנאי מוקדם לערנותם של העובדים לנושא הבטיחות.

הוראה נוספת הכלולה בהצעת החוק היא חיוב מפעל לים לקיים פעולות הדרכה והסברה לעובדים, להגברת הבטיחות במקום העבודה. לדוגמה אציין כי בתהליכי ייצור במפעלי תעשייה רבים משתמשים יותר ויותר בחמרי רים כימיים העלולים, לצערנו, לגרום נזקים לעובדים. מדי שנה מיתוספים חמרים חדשים למעגל הייצור, והשפעתם על בריאות העובדים חייבת להיבדק. מכאן החשיבות הרבה במתן הדרכה ומידע מתאימים לעובדים בתהליכי ייצור, להבטחת שלומם ובריאותם לטווח קצר וארוך כאחד.

4. אנו מציעים להרחיב ולחזק את מערך ועדות הבטיחות במפעלים במתן אפשרות למפקח העבודה האזורי לחייב את הצדדים הנוגעים בדבר, היינו הנהלת המפעל ועובדיו, למנות את נציגיהם לוועדות בטיחות, אם הדבר לא נעשה. כן מוצע לאפשר למפקח העבודה האזורי לחייב את הנהלת המפעל בביצוע המלצות ועדת הבטיחות הלכה למעשה. עד כה היו אלה, לפי החוק הקיים, בגדר המלצות בלבד.

הפעלת הכלים החדשים עליידי המפעלים, כגון תכני יות בטיחות, פיתוח מערכות הכשרה ומידע, תוספת ועדות בטיחות והרחבת פעילותן, תיעשה, כמובן, בהדרגה, כאשר העדיפות תינתן למפעלים גדולים יותר, בענפים בעלי סיכון רב יותר. פעילות זאת תחייב, בנוסף על התקנת תקנות בהתאם להצעת החוק, היערכות מתאימה של הגורמים הקשורים בנושא.

עם כל החשיבות שיש לחקיקה בתחום הבטיחות, הגיהות והבריאות בעבודה יש לזכור שהחקיקה היא רק צלע אחת ממשולש פעילותנו בתחום זה, הכולל גם פעולות הדרכה והסברה ופעולות מחקר. בשנה האחרונה המשכנו בקידום פעילותנו בתחומים הללו עליידי בדיקת הכלים העומדים לרשותנו, מערכת הנתונים בדבר תאונות עבודה וועדות בטיחות.

בתחום הכשרת כוח-אדם הננו מעודדים הפעלת מסלולי אקדמיים באוניברסיטאות. להכנת סגל מקצועי ברמה אקדמית בתחומי הבטיחות, הגיהות והבריאות בעבודה. בשנה האחרונה סוכם על שיתוף פעולה מקצועי ומדעי עם ממשלת ארצות-הברית בתחום הבטיחות והגיהות. שיתוף פעולה זה מתבטא כבר בשנה זאת, בין השאר, בעריכת סמינרים משותפים בנושא גיהות תעשייתית והחלפת מידע בתחומי המחקר, ובהכשרת בעלי תפקידים לקידום הרמה המקצועית של העוסקים בבטיחות ובגיהות במפעל לים ובמוסדות הציבור. הוועדה לפעולה מונעת ומחקר בבריאות בעבודה מממנת השנה מכספי המס המקביל כ-70% תכניות מחקר, בסכום של כ-20 מיליון לירות, בנושאי בריאות, טכנולוגיה והמערכת החברתית וההתנהגותית הקשורים בבטיחות ובבריאות בעבודה. כן מסייעת הוועדה למכונים אקדמיים הפועלים בתחום זה. מכונים אלה מבצעים

היו"ר י. ברמן :

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק אירגון הפיקוח על העבודה (תיקון מס' 2), תש"ם—1980. יביא את הצעת החוק שר העבודה והרווחה.

שר-העבודה והרווחה י. ביין :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד להביא לפניכם, בקריאה ראשונה, את הצעת חוק אירגון הפיקוח על העבודה (תיקון מס' 2), תש"ם—1980. חוק אירגון הפיקוח על העבודה, המסדירה את פעילותה של מערכת הפיקוח על העבודה ואת פעילותם של הגופים האחרים הפועלים בתחום זה: המוסד לבטיחות ולגיהות, ועדות הבטיחות במפעלים, ממונים על הבטיחות ועוד.

הצעת תיקון החוק המובאת עתה לכנסת, וזאת לאחר שנה מאז חוק התוק העיקרי, מתבססת, בין השאר, על המלצות שגובשו עליידי הוועדה הציבורית שנתמנתה על ידי "לבדיקת נושא הבטיחות בעבודה בישראל". בהצ"ע זו כלולות גם מגמות, בדומה לחקיקה שגובשה בשנים האחרונות בתחום זה בארצות מתקדמות, כמו דגמארק, שבדיה, הולאנד ואנגליה. ואלה העקרונות שעליהם מבוססת הצעת החוק: 1. הדגשת יתרון של שיתוף הפעולה בין הרשות הממלכתית לבין המפעל, בתחום הבטיחות והגיהות בעבודה; 2. הגדרה רחבה יותר של בטיחות ובריאות העובד, הכוללת לא רק מניעת הסכנה מתאונות עבודה או מחלות המקצוע אלא גם שיפור תנאי הסביבה החברתית והבריאותית לרווחתו ובריאותו של העובד. גישה רחבה ואינטגרטיבית זו אינה יכולה, כמובן, להישען על חקיקה בלבד, והיא מותנית גם ברמה החברתית והמקצועית הכוללת של מקום העבודה, של המעסיק ושל העובדים. מאידך גיסא הצעת החוק מהווה את המסגרת החוקית אשר תסייע לקידום המערכת הבטיחותית והגיהותית בהתאם לעקרונות שציינתי.

הוראות הצעת החוק, שבהן באות לידי ביטוי מגמות אלה, הן: 1. מוצע לתת בידי שירות הפיקוח על העבודה כלי חדש, אשר יחזק במידה רבה את פעולות אכיפת החוק. כלי זה הינו "צווי השיפור", אשר מפקחי העבודה יוכלו להוציא במקרה של הפרת הוראות הבטיחות ואשר יחייבו את המעסיק לתקן את ההפרה. בקשר לזה אנו מציעים חידוש חשוב במערכת אכיפת החוק, היינו הטלת קנס מינהלי על מעסיקים אשר לא יקיימו את צווי השיפור, וזאת, כמובן, בכפוף לפיקוחם של בתי-הדין לעבודה. אנו מצפים שהשילוב של הגברת הפיקוח באמצעות צווי שיפור וחיוק האכיפה באמצעות קנסות מינהליים יביא לשמירה קפדנית יותר על כללי הבטיחות והגיהות בעבודה.

2. אנו מציעים שתוא אפשוות לחייב הנהלת מפעל להכין תכנית בטיחותית למפעל, אשר תכלול נהלי בטיחות וגיהות שיש לקיים במפעל, תכניות לשיפור תנאי הבטיחות, קביעת נושאי התפקידים בתחום זה, ובעיקר הצעת לוח זמנים לביצוע השיפורים הבטיחותיים הנדרשים. בדרך זו נעמיק את מעורבותם של הנהלות המפעלים והעובדים בדאגה לשמירה של הכללים ונהלים בתחום הבטיחות.

ומפקח עליהם. ויש תחומים שמטפלים בהם משרד התח"ב בורה או משרד הפנים. כל אלה קשורים לעניינים שעוסקת בהם הצעת החוק. מעניין לציין שבין שלושת המשרדים שהחוק העניק להם את סמכות הפיקוח והדאגה לבריאותם של העובדים והתושבים אין כל תיאום, ואפילו לא החלפת מידע בין המוסדות העוסקים בנושאים שהצעת החוק דנה ועוסקת בהם. לא נעשתה כל פעולה שהיא לכיוון זה. כל משרד פועל לפי חוקים נפרדים, כמו קווים מקבילים שאינם נפגשים. כל משרד פועל לפי החוק שלו, כל משרד פועל לפי סדר העבודה שלו, וכולם למען העובד. אמנם אמר איינשטיין שבאין-סוף הקווים המקבילים נפגשים, אבל מי יודע איפה האין-סוף ומתי ייפגשו.

איך אפשר להגיש הצעת חוק כזאת בלי להתבסס על המלצות ועדה שאתה עצמך מינית, והיא רצתה למנוע את כל הפגמים? כולם מדברים בשם העובד, בשם הבריאות, וכל אחד מטפל בעניין לפי הרשות שניתנה לו, בלי קשר עם רשויות אחרות. בידי הפיקוח של משרד העבודה אין אפילו רשימת החמרים הכימיים המסוכנים המיובאים מחוץ-לארץ או המיוצרים בארץ, וסכנה היא לעבוד בהם אם אין נוקטים אמצעים בטיחותיים חמורים. אותו מפקח שמינה השר לקבוע סדרי בטיחות, אין בידו רשימה כזאת, ובוודאי לא מידע מעודכן. אדוני היושב-ראש, אנחנו דנים בחוק העוסק בדיני נפשות ממש. הרוקח הראשי במשרד הבריאות אמור לאשר הכנסת חמרים אלה לארץ והשימוש בהם, ואין בידו רשימה אילו של החמרים המסוכנים. מי שרשאי לתת רשיונות, אין בידו הרשימה הדרושה. כל הרשויות פועלות לפי אינטואיציה, ואין ביניהן קשרי גומלין. גם בידי משרד החקלאות אין רשימה של חמרים כימיים מסוכנים.

בדרך-כלל יצרני החמרים הכימיים האלה, ובעיקר היצרנים הגדולים המשווקים את תוצרתם, חייבים, עליפי החוק בחוץ-לארץ, לשווק את תוצרתם בצירוף הוראות בטיחות ומורות. אך הוראות אלו, האמורות להגיש לרוקח הארצי או האזורי, אינן מגיעות למחלקת הפיקוח של משרד העבודה והרווחה ואין חוק המחייב יצרנים בארץ לפרסם את הוראות הבטיחות ההכרחיות. כל אחד מקבל חומר, כל אחד מקבל נתונים, כל רשות עובדת בעצמה, וחומר המגיע לרשות אחת אינו מגיע לשנייה.

מיותר להדגיש את חומרתן של מחלות המקצוע הנגרמות כתוצאה ממגע עם חמרים כימיים, לדוגמה — אובסטונים. בארצות-הברית הגיע המצב לידי כך שאיגוד מקצועי, לאחר שקיבל את הנתונים, הציג לפני הפועלים את השאלה: עבודה או מוות. חלק מהפועלים הסכימו להיות מחוסרי עבודה ובלבד שלא להיפגע במחלות קשות מאוד. אצלנו לאחד יש נתונים, לשני יש פיקוח, ואין תיאום ביניהם, ולכן החוק בצורה זו לא יהיה אפקטיבי ולא יוכל להתמודד עם הבעיות שהננו מציגים — לא בפירוט — למבצעים שהננו מטילים עליהם ביצועו של חוק חשוב זה. חומר האובסטוטיס הוא חומר מסרטן. יש כבר נפגעים כתוצאה מעבודה בחומר זה גם בארץ. בחוץ-לארץ יש גם מקרים קשים ביותר. הדבר המחריד וה-מדאיג ביותר הוא שאין כל נתונים על מחלות מקצועיות. אדוני שר העבודה והרווחה, דיברת על מחלות מקצועיות. אין נתונים על מחלות מקצועיות. מתוך 90,000 תאונות עובד בשנה פחות מחצית מהעובד אחד נרשמו במחלות מקצועיות. המסקנה מכך היא שנגרמות מחלות מקצועיות ואינן נרשמות כתאונות עבודה. זה מונע נקיטת אמצעי הגנה בפני מחלות מקצועיות ומונע מהפועלים לקבל את הפי-

עים חלק ניכר מהמחקר, ומרכזים צוותים אקדמיים בעלי דיסציפלינות שונות, העוסקים בתחום הבריאות והגיהות בעבודה.

פעילות רב-גונית זאת בתחומי החקיקה והאכיפה, ההסברה וההדרכה, המחקר ויישומו מצטרפת למערכת רחבה לקידום הבטיחות והבריאות בעבודה.

החוק התחדש נותן בידינו כלים למלחמת חרמה בתאור-נות העבודה, אשר הורסות משפחות ופוגעות ברבים, בנוסף על נזק הכלכלי הכבד. אני מבדך על כך שזכינו להגיש הצעת חוק זו ואני מקווה כי ההליכים המתבקשים יזורזו ככל שניתן, כדי שכולנו נרים את תרומתנו להגברת הבטיחות והגיהות בעבודה. לפיכך אני מבקש מהכנסת לאשרה בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר י. ברמן :

רשות הדיבור לראשון הנואמים, חבר-הכנסת משל, ואחריו — לחבר-הכנסת ביטון.

ירוחם משל (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרשה לי להעיר, אדוני היושב-ראש, שאין זו הפעם הראשונה שבדיון על חוקים הנוגעים לפועלים במקומות עבודה, אשר בעוד חודשים מספר יפנו אליהם לבקש את קולותיהם — והערתי מתייחסת לכל הסיעות — בכל דיון בנושאים הקשורים בעבודה נמצאים באלם רק חברי כנסת מעטים.

היו"ר י. ברמן :

כך בדיון בתוקים בכלל.

ירוחם משל (המערך) :

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על שאתה בעצמך מנהל את הישיבה. נוכחתי באנגליה בוועידה של פועלים, וראש הממשלה היה נוכח שם בעת הדיון בנושא בטיחות וגיהות במפעלים. ואילו אצלנו, כשמיגיעים לדיון בחוקי עבודה, נשארים רק מתי מעט, ומדובר בנושא הנוגע בענייניהם החיוניים של מאות אלפי עובדים. בעולם קיימים קורסים מקצועיים בנושאים אלה, ואינני יודע מה קרה בבית הזה שכאשר מגיעים לדיון בחוקי עבודה המתח יורד וגם לרשות הדיבור נרשמים מעטים.

ועתה לנושא עצמו. שר העבודה והרווחה רואה חשיבות בהצעת החוק שהגיש, אולם לדעתי הוא לא ניצל במידה מספקת את האפשרות להקיף בצורה מסודרת יותר ומלאה נושא רגיש זה. אדוני שר העבודה והרווחה, אתה עצמך יכולת להביא את הצעת החוק בצורה כוללת יותר, באופן שתקיף את כל המערכת של בטיחות וגיהות. בידיך, אדוני השר, מסקנות ועדה בראשותו של המתנדס גונן, שאתה עצמך מינית, והיא חקרה בנושא זה יותר משנה. בין השאר הציעה הוועדה להקים רשות מרכזית לבטיחות וגיהות. ואנחנו תובעים הקמת רשות כזו.

מה המצב בשטח בנושא זה? המשרדים המטפלים בנושא הפיקוח על העבודה ובריאות העובד הם אלה: הראשון הוא משרד העבודה והרווחה — הוא מפקח על תנאי הבטיחות והגיהות בתוך המפעלים. משרד הבריאות הוא הרשות השנייה — הוא מטפל בבריאות הציבור בכלל, בתצורות המפעלים ובסביבה הקרובה של המפעלים, בנושא פליטת עשן, מחלות בתוך המפעל, חמרים המזיקים לעובד דים ולתושבים הגרים בסביבה. הרשות השלישית היא משרד החקלאות, הנותן רישוי לחמרים כימיים בחקלאות

אדוני שר העבודה והרווחה, יש לך אפשרות להשתמש בחומר שהכין המהנדס גונן. אם הדברים לא יקיימו בוועדת העבודה והרווחה, ואם שר העבודה והרווחה לא יאפשר לנו בוועדה להגיש חומר ונתונים, לא תהיה לנו ברירה אלא להגיש הצעת חוק נוספת. כאשר אני שוקל לכאן או לכאן אין לי ברירה אלא להסכים להעברת הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

היח"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת ביטון איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת זאב כ"ץ, ואחריו — לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

זאב כ"ץ (המערך) :

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני בא לגרוע לא מדבריו של שר העבודה והרווחה. ובודאי ולא מדבריו של חבר-הכנסת ירוחם משל. אני בא להאיר נקודה אחת שאני מצטער שאנחנו מתעלמים ממנה. סעיף 28 של הצעת החוק המוצע אומר: "שר העבודה והרווחה רשאי, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, לקבוע בתקנות חובת חובת המחזיק במקום עבודה לספק לעובדים בו מידע והכשרה הדרושים למניעת תאונות עבודה או מחלות מקצוע. תקנות כאמור יכול שיהיו כלליות או לפי סוגי מקומות עבודה, ענפי עבודה, מקצות או אזורים." כבוד היושב-ראש, הכנסת חייבת לדעת שאולי אולחיים ישראלים באזורים שונים של הארץ אינם כלל מוגנים על-ידי חוקי הבטיחות בעבודה ועל-ידי חוק אירגון הפיקוח על העבודה. ברשות היושב-ראש אקרא מכתב שנכתב אלי על-ידי מפקח העבודה הראשי, לאחר שפגיתי אליו בעניין מצבו של מיתקן להחיסת אוויר הנקרא בלעז קומפרסור. לפי חוקי בטיחות בעבודה מפקח עבודה ראשי חייב לבדוק אם הוא תקין, אם אפשר להשתמש בו או שהוא מהווה סכנה לציבור. ישוב אחד בארץ ישראל, ושמו קיבוץ נערז, פנה למפקח העבודה הראשי וקיבל תשובה: אינכם בגבולות מדינת ישראל. פגיתי למפקח העבודה הראשי ושאלתי: הייתכן? קיבלתי תשובה: "לכבוד חבר-הכנסת זאב כ"ץ, הכנסת, ירושלים, חבר-הכנסת כ"ץ הנכבד, הנדון: בדיקת דורי קיטור מעבר לקריהירוק. סימוכין: מתכתב למר גורלינק, מנכ"ל המש"ר, מיום 20 בינואר 1980. מתכתב אשר בסמך הועבר על-ידי מר גורלינק לטיפול. עלי להבהיר כי אין חוקי המדינה חלים מעבר לקריהירוק וכי אין מחלקת הפיקוח על העבודה אחראית לבטיחות מעבר לקריהירוק."

כבוד השר, מי, אם כן, אחראי לבטיחות מעבר לקריהירוק? אתמול שאלתי את שר החקלאות מהו היקף הייצור בגולן. שמחתו לשמוע שבשנות תש"ם הייצור בגולן עולה על 1.3 מיליארד לירות. 1,300 מיליון לירות. את הייצור הזה אין מייצרים בלי מכונות ובלי כלים. את הייצור הזה מייצרים בני-אדם, אזרחי ישראל, העובדים בעשרות-עשרות מקומות עבודה בעשרות ישובים — וחוקי העבודה אינם חלים עליהם. בבקעת-הירדן, במעלה אפרים, בקריית-ארבע, בקצרין עובדים אנשים בבניין, עובדים אנשים במלאכה, עובדים אנשים בחקלאות — וחוקי הבטיחות בעבודה אינם חלים עליהם. הם כאילו הפקר. חברי הכנסת, בדקתי והתברר לי ששום אלוף פיקוח לא החיל חוקי בטיחות בעבודה על מקומות אלה. אבל לא אלמן ישראל. והיה וקורה אסון, שלא יקרה, והקומפרסור במוסך יתחיל, חס-יחלילה, לעוף — כמו שקורה כאשר קומפרסור שאינו בסדר מתחיל לעוף ונפגע

צויים הנובעים מכך. כל זאת שעה שציפינו שהוועדה תביא סדר בנושא זה והחוק יבטא את מסקנות הוועדה. בחוק מוצע שמפקח על העבודה יהיה רשאי לדרוש מה מעסיק תכנית בטיחותית. אבל מה ידרוש ואיך יגן כשאין בידו כל מידע והדרכה על-אודות חמרים הגורמים מחלות מקצועיות? המפקח דורש דרישות מסוימות, אבל אין בידו מידע מדויק מה לדרוש מנותן העבודה.

בהסכם העבודה שחתמנו עם המעסיקים, בנושא בטיחות, השגנו את זכותו של העובד לדעת על הסכנות הצפויות לו מעבודתו. החוק הזה אינו מבטיח לספק לעובד את המידע על הסכנות הצפויות לו. החוק אינו מבטיח את ההגנה הדרושה מפני סכנת מחלות מקצועיות. אין קשר בין החוק המוצע לבין הבטחת זכותו של העובד בנושא הבטיחות, שבו כרוכות מחלות מקצועיות. אין ספק שאנחנו נמצאים עכשיו בראשיתו של מאבק נגד מחלות מקצועיות. ישנו הטכנולוגיה המתפתחת גורם מחלות כאלה. מפקח רשאי למנות ועדת בטיחות, אך היא לא קמה. צריכה להיות הדדיות, כלומר נציגות של העובדים והמעסיקים, אדוני שר העבודה והרווחה. הצעתי ועדת בטיחות שתהיה משותפת לעובדים ולמעסיקים. בהצעת החוק אין פירוש ברור ומוסמך בנדון. יש לקחת בחשבון את השימוש בחמרים של טכנולוגיה מתקדמת, כגון ריתוך באיזוטופים, השימוש בקרני-לייזר ועוד.

כולנו מודעים לדבר פרוזאי מאוד שלא נגעת בו, אדוני השר, בדבריק והוא הצורך בחזיר-אוכל מסודר. ביקרת במקומות עבודה. גם אני מבקר בהם הרבה. יש מקומות עבודה שאין בהם חזיר-אוכל. פועלים אוכלים את ארוחתם ליד שולחן העבודה שלהם, בליכלוך. זה משפיע קשה על בריאות העובדים. יש מקומות שאין מקלחות, אין אפשרות להשתמש במים חמים לרחצה בגמר העבודה. זה עניין של איכות חיים בעבודה. מדברים הרבה על פיריון עבודה של העובד. מביאים דוגמאות מהנעשה ביאפאן ובארצות אחרות. אין סעיף בחוק הקובע את הסטנדרטים ההכרחיים שלפיהם יאשר מפעל מודרני, כגון מרחבי דשא המקנים איכות חיים בעבודה. בארצות רבות יש תכנון הקובע גם את התנאים של מפעל תעשייתי. יש פה חבר כנסת המומחה בהכנסת בנייה. בהולאנד יש כבר תכניות בנייה הקובעות תנאים הכרחיים למפעל כדי שיקבל אישור — מרחבי דשא, רחבת ספורט, חדר-אוכל מתוקן, איורור מתאים במפעל וכו'.

דיברנו על מס מקביל. המעסיק משלם מס מקביל. רק קופת-החולים הכללית מקיימת את המטרות שלשמן גובים מס מקביל. מוטלת חובה על קופת-החולים לתת עזרה רפואית במקום העבודה. קופת-החולים האחרות גובות את המס המקביל ואינן ממלאות תפקיד זה. רק קופת-החולים הכללית של ההסתדרות הכללית ממלאה את תפקידה. היא מקיימת 15 יחידות מחוזיות לבדיקות קליטה של עובדי שירותים באזור המרכז, יחידה לתעשייה הצבאית. בתיכנון — יחידה לתעשייה אווירונאוטית ויחידה לרפואה תעסוקתית גרעינית. רק קופת-החולים הכללית עושה זאת. היא מבצעת ביקורים של רופאים במפעלים. כל זאת בעזרת מס מקביל. חלק גדול מקופת-החולים משתמשת בכספי מס מקביל לצרכים של תשלומי מס חבר, וכדומה.

לסיים, אדוני היושב-ראש, קשה לי לדחות את ההצעה, בגלל הדברים שיש בחוק. קשה לי להצביע בעד החוק בגלל הדברים שאין בו. אינני יודע מה לעשות במקרה זה.

לבדוק לאור השינויים במשק ובמקומות העבודה, ובהתאם לשינויים אלה להכניס את התיקונים הדרושים בו, כדי להעמיד את הכלים הדרושים למי שממונים על ביצוע החוק.

אני מברכת את השר על שהביא את הצעת התיקון שלפנינו. אבל אני מסכימה עם דבריו של חבר-הכנסת משל שהתיקונים המוצעים אינם מספיקים, אינם מקיפים את הבעיה די הצורך. לכן אני רוצה להציע כמה הצעות. קודם-כך הצעה אחת בנושא שיתוף הפעולה בין הגורמים השונים העוסקים בנושא הבטיחות והגיהות. לא ייתכן שבנושא זה, כמו בנושאים רבים אחרים, יד אחת לא תדע את אשר עושה היד השנייה. לא ייתכן, אדוני שר העבודה והרווחה, שגורם העוסק בנושא הבטיחות והגיהות, התורם תרומה נכבדה ביותר לנושא זה — ההסתדרות הכללית, שיש לה מחלקת מיוחדת לבטיחות וגיהות והיא פועלת רבות במקומות העבודה — לא ייתכן שמקומה לא יכירנה בהצעת חוק זו ותהיה התעלמות מוחלטת ממנה. בהצעת החוק יש פירוט של מה שיעשה שר העבודה. בין היתר נאמר ששר העבודה ימנה ועדת בטיחות. כל הכבוד לשר העבודה והרווחה, אך הוא איננו יכול להתעלם לם מהנעשה במקומות העבודה, מהעובדים ומנציגותם. הוא צריך לפעול יחד אתם.

אדוני שר העבודה, אני חושבת שכל הדברים המפורסמים בהצעת החוק — הקמת ועדת בטיחות, הכשרה והדרכה וכל היתר — חייבים להיעשות בתיאום עם נציגות העובדים במקום העבודה ועם ההסתדרות הכללית. בשום פנים ואופן לא ייתכן אחרת. הגיע הזמן שגם בנושא זה יהיה יתר תיאום בין הזרועות השונות העוסקות בו. מה תפקידו ומה מקומו של המוסד לבטיחות וגיהות, מה תפקידם של המעסיקים ושל נציגי העובדים? לדעתי התיאום בין הזרועות צריך להיות יותר חזק משהוא קיים. צריך להגדיר את הפונקציות, את האחריות, ואת התפקידים כדי שבסך-הכול תהיה התוצאה חיובית יותר משהיא היום.

נכון וחשוב לתת את הכלים בידי המפקחים, כדי לקדם את המערכת הבטיחותית ואת הגיהות במקומות העבודה. אבל נשאלת השאלה, אדוני שר העבודה, אפילו אם אתה נותן את הכלים, האם בזה אתה מסתפק? כי אם אין די אנשים שבידיהם תפקיד את הכלים, רק העמדת כלים אין בה כדי לסייע לפיקוח יעיל יותר, מקיף ומעמיק יותר. אנתנו שומעים מפי מפקחי העבודה שאם הם מצליחים להגיע למקום העבודה פעם בשנה, זה הישג גדול. איך אפשר לפקח על מקומות העבודה כאשר אפשר להגיע אליהם רק פעם בשנה, ואפילו זה לא, גם אם תעמיד לרשותו של המפקח הטוב והיעיל ביותר את הכלים הטובים ביותר? ואם תמנה סגן למפקח עבודה ראשי, אפילו יהיה לו סגן באותה מחלקה והוא יאציל לו סמכויות, זה לא יספיק. אני חושבת שהבעיה לא תמצא את פתרונה רק על-ידי זה שאנתנו מעמידים לרשותם כלים. לדעתי צריך להיות שידוד מערכות גם באירגון העבודה במשרד הראשי. יש לבדוק אם מספר המפקחים הקיים מספיק ומספק את הצרכים.

אדוני שר העבודה, אתה עובר משר אחד לשני, אתה לא רואה אותם, כנראה, כל השבוע, אבל אני חושבת שנשמעות כאן הערות שאתה צריך להקשיב להן.

סגן ראש הממשלה י. ידן:

גם את משוחחת לא אחת עם החברים שלך בזמן הדין.

מישהו — לפי חוקי ישראל עבר האחראי למיתקן עבירה פלילית, כי נאמר בחוקי מדינת ישראל, בחוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (יהודה והשומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני) שיפוט בעבירות ועזרה משפטית, תשכ"ח-1967, כי "בית-משפט בישראל מוסמך לדון לפי הדין הישראלי אדם שנמצא בישראל על מעשהו או מחללו שאירעו באזור ושהיו מהווים עבירה אילו אירעו בתחום השיפוט של בתי-המשפט בישראל." "אזור" לצורך זה — כל אחד מאלה: רצועת-עזה, בקעת-הירדן, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני וכו'. כלומר אדם נושא באחריות — — —

הד"ר י. ברמן:

מניין ההגדרה?

זאב ב"ן (המערך):

קודם היתה הגדרה "שטחים מוחזקים". במושב האח-רון העברנו את ההגדרה "אזור"; אזור משמע אחד מאלה: יהודה והשומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני.

יוצא שאזרח חייב בחוקי ישראל, ובדין שהוא יהיה חייב. ובאותו מקרה של קיבוץ נערן, שדאג שהקומפסטר יהיה תקין ופנה אל המפקח על העבודה, ענה לו המפקח על העבודה שחוק זה אינו חל עליו, הוא בחוק-לארץ. הייתי מבין אילו השר או מנכ"ל משרדו היו פונים לאלוף פיקוד המרכז או לממונה על המחוז והיו אומרים להם: ידידי, באזור שלכם צריך שאתם, בתוקף היותכם הממשל, תחילו על אזרחי ישראל את חוקי העבודה הישראליים, כי חוקי העבודה הירדניים חלים על שכם אבל לא על גילגל. יוצא שיש שני סוגי אזרחים במדינת ישראל. יש מי שכל החוקים חלים עליו, ויש מי שהוא הפקר.

אני מבקש משר העבודה והרווחה, בהודמנות זו שהוא מביא לנו הצעת חוק שכונתה להרחיב את הפיקוח ולמנוע תקלות, לדאוג מהר, לפני שיקרו אסונות, שדין אחד יהיה לאזרחי ישראל, אפילו אם עשו את הצעד "הבלתי-נכון" ועברו להתישב במקום שחוקי המדינה אינם חלים עליו.

הד"ר י. ברמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, את-רונת המשתתפים בדיון זה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי רוצה להוסיף משפטים מספר על הדברים שאמרתי קודמי, ובמיוחד על דבריו של חבר-הכנסת ירוחם משל, שהקיף את הנושא על כל היבטיו.

בדרך-כלל חשוב ששר הממונה על חוק יעשה מדי פעם בדיקת בית ויבדוק מה טעון תיקון בחוק, ובהתאם לכך יציע תיקונים לחוק.

יש להצטרף על שהחוק שלפנינו, אחד החוקים החשובים, שבא להבטיח את בטיחותו של העובד במקום עבודתו ויצירת תנאי עבודה נאותים, כדי למנוע תאונות — וכידוע מניעת תאונות בעבודה פירושה מניעת אבדן ימי עבודה למשק, אך לתאונות בעבודה מגלים פחות רגישות מאשר לאבדן ימי עבודה עקב שביתות במשק — חוק זה, שנתקבל ב-1964, לא נעשה לגביו בדיקת בית ולא הוכנסו בו תיקונים רבים. כל חוק יש לבדוק לאור השינויים שהתחוללו במרוצת השנים. חוק זה צריך היה

להיות במקום העבודה הזה כתוצאה משימוש בחמרים היכולים לגרום גם מחלות מקצוע וגם נזקים לבריאותו של העובד. אני מסכימה עם דברי חברי הכנסת משל. אני חושבת שמוטל גם על הפיקוח של אירגון העבודה, לשים לב לתנאי העבודה של העובדים במקומות העבודה, הן לגבי חריגאות, הן לגבי מקלות, הן לגבי נקיון, היגיינה וכו'. לכל הדברים הללו יש השלכות, והם הדברים האלמנטאריים ביותר שמקום העבודה חייב לספק לעובדיו כדי שיוכל להימנע מהיווצרות מחלות שאינן, בהחלט, רצויות.

אדוני היושב-ראש, המגמה של הצעת החוק היא בהחלט חיובית. אני תומכת בהעברתה לוועדת העבודה והרווחה. אני מקווה שבמסגרת הדיון בוועדה נשכלל אותה ונכניס בה את התיקונים הדרושים.

היו"ר י. ברמן:
 אני ממליץ להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

הצבעה

ההצעה להעביר את חוק אירגון הפיקוח על העבודה (תיקון מס' 2) תש"ם—1980, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

יב. חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3), תש"ם—1980* (הצעתה של קבוצת חברי כנסת)

צפוי אילו המשיכו להתקיים הנתונים שהיו במשך בשנת 1978. זאת בתקופה שבה מספר כלי-הרכב במשק עלה ביותר מ-6%, ליותר מ-36,000.

מנחה סבידור (הליכוד):
 נוסעים פחות בגלל ייקור הדלק.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):
 חברי-הכנסת סבידור, מן הראוי לדעת שצריכת הדלק עלתה בשנת 1979 וגם במחצית הראשונה של שנת 1980. אני יכול לומר זאת, לצערי, על רקע נושאים אחרים, אבל עובדה היא שצריכת הדלק, ואתה הקילומטראז' המ"י שבו עלולות בשנה-ותצ"י האחרונים. זו לדעתי שוב הוכחה שכאשר נעשה מאמץ מרוכז של ענישה ושל הסברה אנחנו מסוגלים להגיע לתוצאות, ויש לברך את שר התחבורה על מאמציו.

מטבע הדברים האמצעים מוגבלים לעומת הרצונות ואפשרויות העשייה. ההישגים האלה בתחום צימצום מספר הנפגעים איפשרו לוועדת הכספים לאשר עליה מתונה במידה ניכרת מעליית המדד בעלות ביטוח רכב חובה. בגלל הגורם הזה בלבד העלינו את ביטוח רכב חובה ב-15% פחות ממה שהיה צפוי בגלל עליית המדד. אילו הבאנו בחשבון את מלוא ההשפעה של צימצום תאונות הדרכים היינו צריכים לצמצם את העלות לפחות מ-25%. במצב כזה נראה לי שיש בהחלט הצדקה לייקר את ביטוח רכב חובה ב-3%, כאשר הכספים שייצברו כתוצאה מכך יופנו לקרן מיוחדת שתופעל בהסכמת שרי התחבורה והאוצר, בתיאום עם משרד המשפטים. התכניות האופרא-

שונאה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אני זה דבר אחר. כאשר שר מביא הצעת חוק הוא צריך לשמוע את ההערות של חברי הכנסת, אדוני סגן ראש הממשלה. אני אישית לא נפגעת, אבל אני בכל-זאת חושבת שהשר צריך לשמוע את ההערות שמשיעים על הצעת החוק שהביא.

לכן אני אומרת שגם בנושא הזה, לדעתי — ולא אחת מושמעות טענות: מה אתם רוצים מאתנו, זה כח" האדם העומד לרשות המחלקה הזאת — צריך לבדוק פעם אחת ולתמיד אם המערכת הקיימת הולמת את הצרכים או לא. את זה לא בדקתם ואין תשובה על כך גם בהצעת החוק.

אני רוצה להעלות עוד נקודה ובוזה אסיים. לא ייתכן, כאשר יש שיכלולים גם בשימוש בחמרים וגם במיכון חדש, שלא תהיה תכנית של הכשרה ושל הורמת מידע לעובדים, כדי שידעו כיצד להשתמש בחמרים הללו ומה הם האמצעים שהם צריכים לנקוט כדי שלא להינזק כתוצאה משימוש בלתי-נכון.

בצד כל זה צריך לפתח גם את מערכת הרפואה התעשייתית. לא ייתכן שבמפעלים, ומפעלים גדולים שיש בהם הרבה מאוד עובדים, לא יהיו רופאים אשר יבקרו במקום העבודה ויעקבו אחר ההתפתחות היכולה

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים להצעת חוק של קבוצת חברי כנסת: חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3), תש"ם—1980. יביא את הצעת החוק חברי-הכנסת יגאל כהן-אורגד.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח להביא את הצעת החוק הפרטית, שהיא הצעת חוק של חברי-הכנסת עדיאל אמוראי, יגאל כהן, שלמה לוריא, אברהם מלמד, מאיר עמית ושלי, וגם חברי-הכנסת חיים קופמן הצטרף ליוזמים.

כאשר מובאת הצעה כזו היא מעוררת, בדרך-כלל, תמיהה, אם לא התנגדות. שכן זו הצעה לייקר את ביטוח רכב חובה ב-3%, כדי שהכספים שייגבו מאותו ייקור, כ-100 מיליון לירות לשנה, ישמשו להעמקה ול- הרחבה של המלחמה בתאונות הדרכים. מן הראוי להזכיר שבשנתיים האחרונות אנחנו עדים לשינוי במגמה שהכרנו כל השנים — של עלייה במספר תאונות הדרכים. בשנת 1979, כתוצאה ממאמצי משרד התחבורה, אנחנו עדים לירידה של 27% במספר ההרוגים בתאונות הדרכים, של כ-17% עד 19% במספר הנפגעים בתאונות דרכים קשות. אם מישורו יחשוב שזה מקרה חד-פעמי, באים נתוני ינואר—יוני 1980 ומצביעים על כך שנוסף על הירידה שהיתה בשנת 1979, היתה במחצית הראשונה של שנת 1980 עוד ירידה של כ-40% בתאונות קטלניות ושל כ-48% במספר ההרוגים בתאונות דרכים. בסך-הכול זו ירידה של יותר מ-320 הרוגים במשך שנה-ותצ"י לעומת מה שהיה

חוברת ל"ו, ישיבה שס"א, ט"ו אב תש"ם (28 יולי 1980)
— חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3) —

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק פיצויים
לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3),
תש"ם—1980, לדיון מוקדם בוועדת הכספים
נתקבלה.

היו"ר י. ברמן :

הישיבה הבאה מחר בשעה ארבע אחרי הצהריים.
ישיבה זו נעולה.

טיביות לשנה הקרובה הן הגברת הפיקוח בדרכים הבין-
עירוניות, שבהן קורות מרבית התאונות הקטלניות, אם
לא כולן, עליידי נידות שיפעלו 24 שעות ביממה ועליידי
הגברת ההסברה.

לאור זאת אני מציע לכנסת לאשר את הצעת החוק
בקריאה טרומית, באופן שעוד במושב הזה ניתן יהיה,
במאמץ, להביאה לקריאה ראשונה לאחר שתידון בוועדת
הכספים, ולאחר מכן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר י. ברמן :

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת
החוק לוועדת הכספים.

הישיבה ננעלה בשעה 22:12.